

Mokyklų tinklo
pertvarkos
metodinės
rekomendacijos

Projektas 2003

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

MOKYKLŲ TOBULINIMO PROGRAMA
D KOMPLEMENTAS

Igyvendindama Mokyklų tobulinimo programą, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija parengė Mokyklų tinklo pertvarkos metodines rekomendacijas. Jos skirtos savivaldybių politikams, valstybės tarnautojams, švietimo darbuotojams, taip pat visiems besidomintiems mokyklų tinklo optimizavimu. Rekomendacijose pateikiami patarimai, kaip pasirengti optimizuoti mokyklų tinklą, lanksčiai planuoti ir koordinuoti mokyklų tinklo pertvarką, valdyti sudėtingus pertvarkos procesus tam tikromis aplinkybėmis, mažinti dėl pertvarkos kylančią įtampą.

Norinčius pateikti siūlymus, pastabas, komentarus bei pasidalyti turima patirtimi mokyklų tinklo optimizavimo srityje prašome kreiptis į Mokyklų tobulinimo programos D komponento vadovę Reginę Klepačienę (el. p. regina.klepaciene@smm.lt) arba į D komponento administratorę, Mokyklų tinklo optimizavimo uždavinio įgyvendinimo vadovę Stanislavą Strolaitę (el. p. stanislava.strolaite@smm.lt).

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO ĮSAKYMAS
DĖL MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS METODINIŲ REKOMENDACIJŲ PROJEKTO
2003 m. gruodžio 12 d. Nr. ISAK – 1789, Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 28 d. nutarimo Nr. 759 „Dėl Mokyklų tobulinimo programos patvirtinimo“ (Žin., Nr. 54-2130) 4 punktu:

1. P r i t a r i u Mokyklų tinklo pertvarkos metodinių rekomendacijų projektui.
2. P a v e d u Mokyklų tobulinimo programos koordinavimo tarnybai (R. Šnipienė) ir projekto „Mokyklų tinklo optimizavimas“ vadovei R. Klepačienei tęsti Mokyklų tinklo pertvarkos metodinių rekomendacijų projekto išbandymą šešiose savivaldybėse ir iki 2004 m. spalio 1 d. pateikti ministrui tvirtinti Mokyklų tinklo pertvarkos metodines rekomendacijas.

Parengė: V. Gendvilis, A. Kalvaitis, R. Klepačienė, A. Reiklytė, M. Skakunova, S. Strolaitė, J. Vasiliauskas.

Rengėjams talkino: V. Bajoriūnaitė, D. Brazienė, H. Daniulevič, V. Kazakauskienė, G. Lungienė, A. Skliutas.

Konsultavo: Didžiosios Britanijos Lisco universiteto profesorius Harry's Tomlinsonas ir Bato universiteto profesorius Mike'as Wallace'as.

TURINYS

SANTRAUKA	5
PRATARMĖ	7
ĮVADAS	8
Mokyklų tinklo situacija	9
1. Mokyklinio amžiaus vaikų skaičius	9
2. Mokinių ir mokyklų skaičius	12
3. Mokinių skaičius klasėje. Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis	12
4. Mokinių skaičius mokyklose ir mokymosi sąlygos	12
5. Pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo siekiančiųjų mastai profesinėse mokyklose	13
6. Specialiojo ugdymo mastai specialiosiose mokyklose	13
7. Mokymosi kaštai labai mažose mokyklose	14
8. Tuščios mokymosi vietos	14
9. Bendrojo lavinimo sistemos veiksmingumas	15
10. Mokyklos struktūra ir ugdymo turinio reforma	16
Mokyklų tinklo optimizavimo strateginis tikslas ir nuostatos	16
Mokyklų tinklo pertvarka – sudėtingas pokyčių procesas	18
MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS INICIJAVIMO STADIJA	20
MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS BENDROJO PLANO RENGIMAS	22
I e t a p a s. Duomenų rinkimas	23
1. Švietimo kontekstas	23
1. 1. Demografinės būklės rodikliai	25
1. 2. Ekonominės ir socialinės būklės rodikliai	25
1. 3. Kultūrinės būklės rodikliai	25
1. 4. Ugdymosi poreikių tenkinimo rodikliai	25
2. Mokinių skaičiaus kaitos rodikliai	26
3. Ugdymo kokybės rodikliai	26
3. 1. Mokinių pasiekimai	26
3. 2. Mokymosi sėkmingumas	26
4. Mokyklų pastatų ir patalpų rodikliai	28
5. Mokyklų tinklo efektyvumo rodikliai	28
6. Mokytojų ir kitų mokyklos darbuotojų rodikliai	30
7. Mokinių vežiojimo rodikliai	31
II e t a p a s. Švietimo tikrosios būklės analizavimas ir raidos prognozavimas	32
Švietimo demografinis, ekonominis, socialinis ir kultūrinis kontekstas	33
Mokyklos	33
Mokiniai	33
Ugdymo kokybė	33

Mokyklų pastatų būklė bei kabinetų ir patalpų atitiktis mokyklos tipui	34
Mokyklų tinklo efektyvumas	34
Mokytojai	34
Mokinių vežiojimas	34
III e t a p a s. Esamos švietimo būklės privalumų ir trūkumų nustatymas	34
IV e t a p a s. Savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos strateginio tikslo, uždavinių 2012 metams bei pagrindinių rezultatų rodiklių formulavimas	35
V e t a p a s. Savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos prioritetų 2007 metams nustatymas	38
VI e t a p a s. Mokyklų tinklo pertvarkos pagrindimo rengimas	38
1 dalis. Mokinių skaičius	40
2 dalis. Ugdymo kokybė	41
3 dalis. Mokyklų pastatai ir patalpos	44
4 dalis. Mokytojai	45
5 dalis. Mokyklos, kuriose yra neatidėliotinių sprendinių problemų	46
6 dalis. Siūlymai mokyklų tinklo pertvarkai	46
7 dalis. Mokinių vežiojimas	51
VII e t a p a s. Viešieji svarstymai, konsultacijos, derinimas su įvairiomis interesų grupėmis	52
VIII e t a p a s. Siūlymų mokyklų tinklo pertvarkai koregavimas	53
IX e t a p a s. Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkos ir vidaus struktūros pertvarkos plano sudarymas	54
X e t a p a s. Numatomos mokyklų tinklo pertvarkos vertinimas	56
XI e t a p a s. Mokyklų tinklo pertvarkos Bendrojo plano teikimas savivaldybės tarybai	57
MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO STADIJA	58
MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ĮTVIRTINIMO STADIJA	60
Naudotos literatūros sąrašas	62
PRIEDAI	63
1 p r i e d a s. Patarimai dėl mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo plano	63
2 p r i e d a s. Duomenų rinkimo lentelės ir jų pildymo paaiškinimai	63
3 p r i e d a s. Patarimai dėl mokyklų žemėlapių rengimo	96
4 p r i e d a s. Žemėlapių pavyzdžiai	97

SANTRAUKA

Mokyklų tinklo savivaldybėje optimizavimo paskirtis – sukurti sąlygas, leidžiančias kiekvienam mokiniui įgyvendinti savo teisę į kokybišką švietimą, pedagoginę, psichologinę, specialiąją pedagoginę pagalbą, išsilavinimo įgijimą pagal valstybės nustatytus standartus.

Mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos skiriamos savivaldybių politikams, valstybės tarnautojams, švietimo darbuotojams siekiant padėti sklandžiau pertvarkyti mokyklų tinklą: tinkamai pasiruošti priimti sprendimus, juos įgyvendinti valdant sudėtingus mokyklų tinklo pertvarkos procesus bei mažinant dėl pertvarkos kylančią socialinę įtampą.

Rekomendacijos rengtos remiantis šešių savivaldybių mokyklų tinklo optimizavimo planų rengimo patirtimi, kuria gali pasinaudoti ir kitos savivaldybės.

Rekomendacijos pataria, kaip atsakyti į tris svarbius klausimus:

- 1) kaip įsitikinti, ar esamas mokyklų tinklas yra veiksmingas ir racionalus?
- 2) į ką reikia atsižvelgti pertvarkant mokyklų tinklą?
- 3) kaip sėkmingiau pertvarkyti mokyklų tinklą?

Išskiriamos trys mokyklų tinklo pertvarkos proceso stadijos – inicijavimo, įgyvendinimo ir įtvirtinimo. Visos šios dalys yra vienodai svarbios, tačiau kiekviena jų reikalauja savitų veiksmų ir sprendimų.

Inicijavimas. Tai derybų, viešųjų konsultacijų ir sprendimo imtis pokyčių stadija.

Įgyvendinimas. Ši stadija prasideda priėmus sprendimą dėl mokyklų tinklo pertvarkos ir baigiasi, kai mokyklų reorganizacija pabaigiamą. Tai yra pokyčių vykdymo stadija.

Įtvirtinimas. Ši stadija apima veiksmus, kurie skirti įvykusiems pokyčiams įtvirtinti. Itin svarbu padėti naujai įsteigtų ar reorganizuotų mokyklų bendruomenėms dirbti sutelktai, siekti aukštos ugdymo kokybės.

Mokyklų tinklo pokyčių valdymo sudėtingumą lemia penki veiksniai: didelė apimtis, veiklų išskaidymas, sistemiškumas, diferencijuotas poveikis ir priklausomybė nuo susidariusios situacijos. Mokyklų tinklo pokyčių valdymui būdinga didžiulė derinimų apimtis, lankstus planavimas ir koordinavimas, informacijos perdavimas ir požiūrio formavimas bei diferencijuota parama.

Pertvarkyti mokyklų tinklą skatina gimstamumo mažėjimas, nes dėl to į mokyklą ateina vis mažiau mokinių; dalies mokinių mokymas miesto mokyklų antrojoje pamainoje; specialiųjų poreikių mokinių skaičiaus mažėjimas specialiosiose mokyklose. Kita vertus, dar nesudarytos sąlygos visuotiniam priešmokykliniam vaikų ugdymui, trūksta mokymosi vietų gimnazijose, jaunimo mokyklose; per daug tuščių mokymosi vietų profesinėse mokyklose; netenkinami suaugusiųjų bendrojo lavinimo ir neformaliojo švietimo poreikiai ir t. t.

Mokyklų tinklo pertvarkai vykdyti savivaldybių politikams, švietimo padalinių vadovams, specialistams, mokyklų direktoriams reikia turėti pakankamai drąsos ir gebėjimų. Todėl pradėjus šį procesą siūlome rengti Mokyklų tinklo pertvarkos bendrąjį planą, kuris atitiktų savivaldybės galimybes bei leistų įgyvendinti bendruosius švietimo plėtotės tikslus: greičiausiai tempais pagerinti mokymo ir mokymosi kokybę, padidinti švietimo prieinamumą ir puoselėti socialiai teisingas lygias galimybes, padaryti visą švietimo sistemą veiksmingesnę ir darnesnę.

Mokyklų tinklo pertvarkos bendrasis planas – tai savivaldybės teritorijoje esančių, bendrąjį išsilavinimą teikiančių mokyklų optimizavimo strategija (toliau tekste – Bendrasis planas).

Bendrasis planas turėtų apimti laikotarpį nuo jo patvirtinimo datos iki 2012 m., o jo įgyvendinimas suskirstytas į du etapus: I etapas: patvirtinimo data – 2007 m., II etapas: 2008–2012 m.

Prieš pradėdant rengti konkrečius siūlymus dėl mokyklų tinklo pertvarkos, reikėtų surengti viešas konsultacijas, t. y. pateikti svarbiausius argumentus ir bendrus siūlymus dėl mokyklų tinklo pertvarkos merui, savivaldybės švietimo tarybai, švietimo komitetui, mokyklų vadovams, žiniasklaidai ir išklausti jų siūlymų. Taip pat reikėtų paprašyti mokyklų vadovų grupių, sudarytų pagal mikrorajonus, pateikti savo siūlymus dėl mokyklų tinklo pertvarkos. Pravartu būtų su gretimų savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovais ir specialistais aptarti jų mokyklų, esančių netoli savivaldybės teritorijos ribos, perspektyvą, tai padės priimti tinkamesnius sprendimus dėl savivaldybės paribio mokyklų. Su apskričių viršininkų administracijų specialistais, atsakingais už specialiųjų mokyklų tinklo formavimą, reikėtų aptarti specialiųjų poreikių vaikų ugdymo specialiosiose mokyklose klausimus, tai padės numatyti tinkamesnę specialiųjų vaikų ugdymo strategiją savivaldybėje. Jei manoma, kad savivaldybės teritorijoje esančioje profesinėje ar žemės ūkio mokykloje būtų naudinga įsteigti technologinės gimnazijos skyrių, tai reikėtų aptarti su tų mokyklų vadovais, Profesinio mokymo taryba ir profesinės mokyklos steigėju. Jeigu savivaldybės teritorijoje yra ministerijai ar apskrīčiai pavaldžių bendrojo lavinimo mokyklų, tai ir jų veiklos perspektyvą reikėtų aptarti su steigėjais. Viešos konsultacijos ir pasitarimai su savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų steigėjais bei vadovais sudaro prielaidas geriau valdyti esamą situaciją ir priimti optimalius sprendimus dėl tinklo pertvarkos.

Rengiant siūlymus dėl mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo, mokyklos suskirstomos į mikrorajonus „piramidės“ principu, t. y. mikrorajone turi būti mokyklų, įgyvendinančių pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir kitas programas. Kaimo vietovėje „piramidę“ gali sudaryti mokyklos, įgyvendinančios pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Jie pateikiami lentelėje „Siūlymai mokyklų tinklo plano pertvarkai“. Kiekvienam mikrorajonui pildoma atskira lentelė.

Parengus Bendrojo plano projekto dalis: „Švietimo tikrosios būklės analizė ir raidos prognozės“, „Esamos švietimo būklės privalumai ir trūkumai“, „Savivaldybės strateginis mokyklų tinklo pertvarkos tikslas ir uždaviniai bei pagrindinių rezultatų rodikliai 2012 metams“, „Mokyklų tinklo pertvarkos prioritetai 2007 metams“, „Mokyklų tinklo pertvarkos plano pagrindimas“ ir Mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo plano projektą, dokumentas teikiamas viešai svarstyti. Viešiesiems bendrojo plano projekto svarstymams turėtų būti skiriama ne mažiau kaip du mėnesiai, o planuojant didelio masto mokyklų tinklo pertvarką – net keturi mėnesiai.

Šiuo laikotarpiu didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas pateiktiems siūlymams dėl mokyklų tinklo pertvarkos pristatyti ir jiems svarstyti su įvairiomis interesų grupėmis.

Viešų susitikimų turi būti daug, jiems visada turi vadovauti su reorganizuojama mokykla nesusijęs ir kiek galima neutralus savivaldybės pareigūnas, todėl rekomenduojama parengti viešųjų svarstymų, konsultacijų planą, kuriame būtų numatyta kada, su kokiomis grupėmis ir kas iš savivaldybės administracijos švietimo padalinio specialistų ir darbo grupės narių susitiks.

Svarbu ne tik parengti Bendrąjį planą, bet ir įvertinti priimtų sprendinių įgyvendinimo prognozuojamas pasekmes pagal tokius kriterijus: didesnis švietimo prieinamumas, aukštesnės kokybės švietimo užtikrinimas, švietimui skirtų lėšų panaudojimo efektyvumas (numatant, kokį tai turės socialinį ir ekonominį poveikį – teigiamą ar neigiamą).

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose numatyta Valstybės ir visuomenės pastangomis sukurti efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantį mokyklų tinklą, o švietimo įstatymas įpareigoja savivaldybes turėti pakankamą pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinantį asmenų ugdymąsi ir jų teisę mokytis valstybine kalba.

PRATARMĖ

Bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka šalyje daugiau ar mažiau nuosekliai vyksta nuo 1999 metų. Pagrindines jos kryptis žymi 1999 metais švietimo ir mokslo ministro patvirtintos Bendrojo lavinimo švietimo įstaigų tinklo pertvarkymo gairės, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų veiklos programa bei 2003 metais Lietuvos Respublikos Seimo priimtas Švietimo įstatymas ir patvirtintos Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos. Jose numatyta valstybės ir visuomenės pastangomis sukurti efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantį mokyklų tinklą, o Švietimo įstatymas įpareigoja savivaldybes turėti pakankamą pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinantį asmenų ugdymąsi ir jų teisę mokytis valstybine kalba.

Esama mokyklų sistema nėra pakankamai racionali ir veiksminga, nes nepajėgia užtikrinti lygių ugdymosi galimybių, socialinio teisingumo, o kartu ir teikiamų paslaugų kokybės visiems mokiniams.

Daugelis savivaldybių supranta, kad tolesnis neracionalios mokyklų sistemos išlaikymas, jos nekeičiant yra nepateisinamas, tačiau reorganizuodamos mokyklas susiduria su nemažomis problemomis ir pasipriešinimu. Išsikelto uždavinio įgyvendinimas gali gerokai palengvėti nusibrėžus aiškią optimalaus mokyklų tinklo viziją, parengus argumentais pagrįstą mokyklų tinklo pertvarkos planą bei įgijus reorganizavimo procesų valdymui reikalingų gebėjimų (derinti suinteresuotų grupių poreikius ir veiksmus, lanksčiai planuoti ir koordinuoti procesą, formuoti palankų požiūrį ir keistis informacija, teikti diferencijuotą paramą).

Švietimo ir mokslo ministro sudaryta darbo grupė, įgyvendindama Mokyklų tobulinimo programą, skirtą švietimo kokybei gerinti ir švietimo lėšų panaudojimui racionalizuoti, parengė Mokyklų tinklo pertvarkos metodinių rekomendacijų projektą. Tikimasi, kad šis dokumentas padės sėkmingiau planuoti ir įgyvendinti mokyklų tinklo optimizavimą.

Mokyklų tinklo pertvarkos metodinėse rekomendacijose patariama, kaip pasiruošti optimizuoti mokyklų tinklą, lanksčiai planuoti ir koordinuoti jo pertvarką, parengti reikalingus dokumentus ir įgyvendinti priimtus susitarimus, valdyti sudėtingus pertvarkos procesus tam tikromis aplinkybėmis, sumažinti kylančią socialinę įtampą.

Rekomendacijose pristatoma šešių savivaldybių mokyklų tinklo optimizavimo planų rengimo patirtis, kuria gali pasinaudoti ir kitos savivaldybės.

Rengiant metodinių rekomendacijų projektą dalyvavo Kauno, Mažeikių, Pasvalio, Šalčininkų, Varėnos rajonų ir Klaipėdos miesto savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovai, specialistai, mokyklų vadovai ir pedagogai.

Išskirtinė padėka projekto rengėjus profesionaliai konsultavusiems ekspertams iš Didžiosios Britanijos – Lisco universiteto profesoriui Harry'ui Tomlinsonui ir Bato universiteto profesoriui Mike'ui Wallace'ui.

IVADAS

Ižengėme į naujų iššūkių XXI amžių. Globalizacija, informacijos sprogimas, sparti kaita, visuomenės išsiskaidymas – tai iššūkiai, kurie sureikšmina socialinį ir kultūrinį švietimo vaidmenį. Į šiuos iššūkius visuomenė gali atsakyti remdamasi šiuolaikine, nuolat atsinaujinančia švietimo sistema, pajėgiančia parengti išsilavinusius žmones.

Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 patvirtino Valstybės švietimo plėtotės pagrindinius siekinius iki 2012 metų. Kiekvienos savivaldybės švietimo plėtotės strateginiai siekiniai 2012 metams turėtų sietis su šiais valstybės švietimo plėtotės siekiniais:

- visi septynerių metų vaikai pradeda lankyti mokyklą;
- visiems norintiesiems sudaromos sąlygos lankyti priešmokyklinio ugdymo grupes;
- ne mažiau kaip 95 % vaikų, pradėjusių lankyti mokyklą, įgyja pagrindinį išsilavinimą;
- ne mažiau kaip 95 % vaikų, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, mokosi toliau ir įgyja vidurinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir darbo rinkoje paklausių profesinę kvalifikaciją;
- visi specialiųjų poreikių vaikai mokomi;
- vaikų, iki 18 metų neįgijusių pagrindinio ar vidurinio išsilavinimo ir netęsiančių mokymosi, ar profesinio rengimo ir jaunuolių (18–24 metų), turinčių tik pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą ir netęsiančių mokymosi ar profesinio rengimosi, procentinė dalis neviršija 9 %;
- 25–29 metų amžiaus grupės asmenų daugiau nei 80 % yra įgiję bent vidurinį išsilavinimą;
- kasmet mokosi ne mažiau kaip 15 % darbingo amžiaus suaugusių savivaldybės gyventojų;
- penkiolikamečių mokinių, nepasiekiančių minimalaus skaitymo, rašymo, matematikos, gamtos ir socialinių mokslų raštingumo lygmens, procentinė dalis sumažėjusi perpus.

Šiuolaikinės visuomenės mokymosi poreikių tenkinimas nemaža dalimi priklausys nuo mūsų gebėjimo priimti racionalius sprendimus valdant mokyklų sistemos pokyčius, naudojant švietimui skirtus išteklius, kartu išsaugant bei sustiprinant švietimo kokybę.

Mokyklų tinklo pertvarka yra vienas iš veiksnių, sukursiančių sąlygas veiksmingai ugdyti įvairių gebėjimų ir poreikių vaikus ir jaunuolius. Optimalus mokyklų tinklas, pagrįstas lanksčiai įvedamomis programomis, laiduos kiekvienam vaikui ir suaugusiajam švietimo prieinamumą, racionalų turimų materialinių ir intelektualinių išteklių naudojimą. Pavyzdžiui, priešmokyklinio ugdymo grupių steigimas vaikams laiduos lygias mokymosi starto galimybes; jaunimo mokyklų steigimas – tinkamesnes sąlygas mokymosi motyvacijai atkurti ją praradusiems mokiniams; akademinį ir technologinį gimnazijų kūrimas, suaugusiųjų klasių steigimas bendrojo lavinimo mokyklose – prieinamumą visiems pageidaujantiems jose mokytis. Pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigų steigimas padės veiksmingiau ugdyti asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius mokinius, specialiųjų poreikių asmenis, pagerinti mokinių saugumą mokyklose, sugrąžinti į mokyklas jas palikusius; sudarys sąlygas mokytojams profesiskai tobulėti, teiks jiems reikalingą informacinę, ekspertinę ir konsultacinę pagalbą.

Sumažinus tuščių mokymosi vietų skaičių atsiras lėšų, kurias sumaniai naudojant bus galima pagerinti mokyklų aprūpinimą mokymo priemonėmis, vadovėliais, kompiuteriais, atnaujinti mokymosi aplinką, tobulinti pedagogų kvalifikaciją. Tai sudarys prielaidas geresnei ugdymo kokybei rasti ir mokyklą baigusiujų skaičiui augti.

Mokyklų tinklo optimizavimas turi atitikti šiuolaikinės visuomenės mokymosi poreikius bei paklaustą ir realias finansines valstybės, savivaldybių galimybes bei padėti įgyvendinti bendruosius švietimo plėtotės tikslus: greičiausiai tempais pagerinti mokymo ir mokymosi kokybę, padidinti

prieinamumą ir puoselėti socialiai teisingas lygias galimybes, padaryti visą švietimo sistemą veiksmingesnę ir darnesnę.

Mokyklų tinklo savivaldybėje optimizavimo paskirtis – sukurti tokią mokyklų sistemą, kuri leistų kiekvienam mokiniui įgyvendinti savo teises į kokybiškas mokymosi sąlygas, pedagoginę, psichologinę, specialiąją pedagoginę pagalbą, išsilavinimo įgijimą pagal valstybės nustatytus standartus.

MOKYKLŲ TINKLO SITUACIJA

Mokyklų tinklo tvarkymo būtinybę atskleidžia vaikų gimstamumo ir mokinių skaičiaus mažėjimas, mažas vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte, ypač kaimo mokyklose, žemas mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio vidurkis, gana didelis tuščių mokymosi vietų skaičius vienos mokyklose ir antra pamaina – kitose ir t. t.

Bendrujų planų rengėjų patogumui tuos pačius duomenis, skatinančius susimąstyti apie mokyklų tinklo pertvarkos būtinybę, pateikiame lentelėse ir grafikuose bei diagramose.

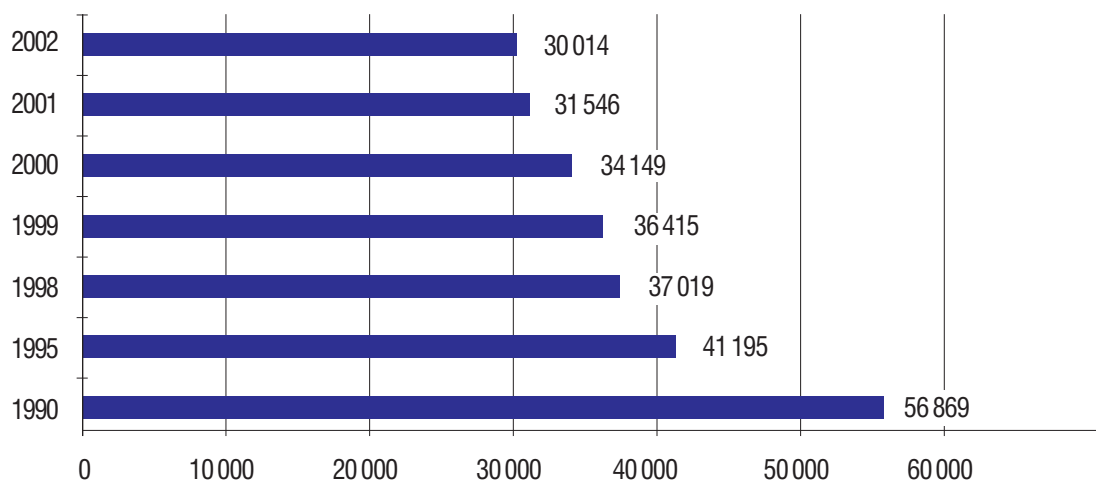
1. Mokyklinio amžiaus vaikų skaičius

Tiesioginę įtaką neišvengiamai mokyklų tinklo pertvarkai turi ir turės vaikų gimstamumo ir su juo susijusio mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus mažėjimas.

1 l e n t e l ė. Gimusiųjų skaičius pagal metus

Metai	1990	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Gimė vaikų	56 869	41 195	37 019	36 415	34 149	31 546	30 014

Gimusiųjų vaikų skaičius 1990–2002 metais

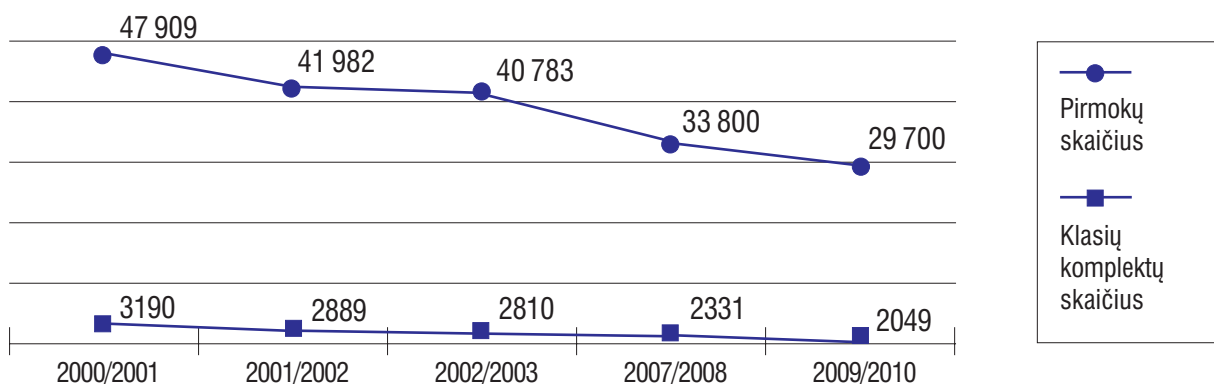

Nuo 1990 metų gimstamumas nuolat mažėja. 2002-aisiais gimė 26 855 vaikais (47,2 %) mažiau negu 1990 metais. 1990 metais 1000-iiui gyventojų teko 15,3 gimusiojo, o 2002 metais – tik 8,7. Natūralaus prieaugio koeficientas kaime yra neigiamas nuo 1991 metų, o mieste – nuo 2000 metų.

2 l e n t e l ė. Pirmokų skaičius

Mokslo metai	2000/2001	2001/2002	2002/2003	Planuojamas 2007/2008	Planuojamas 2009/2010
Mokinių skaičius I klasėje	47 909	41 982	40 783	33 800	29 700
Klasių komplektų skaičius	3 190	2 889	2 810	2 331	2 049

Pirmokų skaičiaus kitimo tendencijos

2000 metais gimę vaikai į pirmą klasę ateis 2007 metais. Jei planuosime, kad į pirmą klasę ateis 99 % gimusių vaikų (tiek 1995 metais gimusių vaikų į pirmą klasę atėjo 2002/2003 m. m.), tai 2007/2008 m. m. pirmoje klasėje mokysis 33,8 tūkst. mokinių, t. y. 14,1 tūkst. (29,4 %) mažiau nei 2000/2001 m. m. ir 6,97 tūkst. (17,1 %) mažiau nei 2002/2003 m. m. Jeigu vidutinis mokinių skaičius pirmos klasės komplekte išliks 2002 metų lygio (14,5 mokinio), tai 2007/2008 m. m. turėsime 2331 pirmų klasių komplektą, t. y. 479 (17 %) klasių komplektais mažiau negu 2002/2003 m. m. O jeigu skaičiuotume, kad vienoje mokykloje, kurioje yra 10 klasių komplektų, mokosi apie 145 mokinius (2002/2003 m. m. šalyje daugiausia buvo mokyklų, kuriose mokėsi nuo 101 iki 200 mokinių), tai 2007/2008 m. m. 48 mokyklose neturėsime nė vieno mokinio.

Taikant tokią skaičiavimo metodiką, galima apskaičiuoti, kad 2009 metais į pirmą klasę turėtų ateiti 29,7 tūkst. mokinių, t. y. 4,09 tūkst. (12,1 %) mažiau nei 2007/2008 m. m. Vadinasi, turėsime 2049 pirmųjų klasių komplektus, t. y. 282 (12,1 %) komplektais mažiau negu 2007/2008 m. m., ir neturėsime nė vieno mokinio 28 mokyklose.

3 l e n t e l ė. Pirmokų ir dešimtokų skaičiaus palyginimas

Mokslo metai	1993/1994	2002/2003	1998/1999	Planuojama 2007/2008	2002/2003	Planuojama 2011/2012
Mokinių skaičius I klasėje	56 959		54 373		40 783	
X klasę baigusių mokinių skaičius		50 525		~47 800		~35 800 (~38 700)*

Daugumoje išsivysčiusių šalių pagrindinės mokyklos baigimo koeficientas (jis nustatomas lyginant pirmą klasę pradėjusių lankyti mokinių skaičių su po 10 (9) metų pagrindinę mokyklą baigiančių mokinių skaičiumi) yra aukštesnis nei 0,9. Lietuvoje pagrindinės mokyklos baigimo koeficientas 2002 metais buvo 0,88. Jei pagrindinės mokyklos baigimo koeficientas išliks 2002 metų lygio, tai 2007/2008 m. m. dešimtą klasę turėtų baigti apie 47,8 tūkst. mokinių, o 2011/2012 m. m. apie 35,8 tūkst. mokinių. Jei bus pasiekta, kad 2011/2012 m. m. nuo mokinių, prieš dešimt metų pradėjusių lankyti pirmą klasę, pagrindinę mokyklą baigs 95 %, tai jų turėtų baigti apie 38,7 tūkst. * mokinių.

Tikėtina, kad 2011/2012 m. m. dešimtokų skaičius bus mažesnis maždaug 14,5 tūkst. nei 2002/2003 m. m. Jeigu vidutinis mokinių skaičius dešimtos klasės komplekte išliks 2002 metų lygio (17,8 mokinio), tai 2011/2012 m. m. turėsime 2016 dešimtų klasių komplektų, t. y. 275 (12 %) klasių komplektais mažiau negu 2002/2003 m. m., o jeigu skaičiuosime, kad vienoje mokykloje, kurioje yra dešimt klasių komplektų, mokosi apie 178 mokinius (šalyje 2002/2003 m. m. buvo daugiausia mokyklų, kuriose mokėsi nuo 101 iki 200 mokinių), tai 2011/2012 m. m. 27 mokyklose neturėsime nė vieno mokinio.

4 l e n t e l ė. Vienuoliktokų skaičius

Mokslo metai	2000/2001	2001/2002	2002/2003	Progozė 2007/2008	Progozė 2008/2009	Progozė 2011/2012	Progozė 2012/2013
Mokinių skaičius X klasėje	45842	48955		~47800		~35800	
Mokinių skaičius XI klasėje		35416	37163		~36300		~27200

Iš 2000/2001 m. m. dieninių bendrojo lavinimo mokyklų dešimtą klasę baigusiu mokinių 77,3 % tęsė mokymąsi vienuoliktoje klasėje. Iš 2001/2002 m. m. dešimtokų vienuoliktoje klasėje mokėsi 75,9 %. Jeigu išliks 2001/2002 m. m. lygis, 2008/2009 m. m. dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose vienuoliktoje klasėje mokysis apie 36,3 tūkst., o 2012/2013 m. m. – apie 27,2 tūkst. mokinių.

Europos Sąjungos šalyse pagrindinę mokyklą baigusiu mokinių vidutiniškai apie 50 % tęsia mokymąsi profesinėse mokyklose. Jeigu 2008/2009 m. m. Lietuvos profesinėse mokyklose mokysis 40 % pagrindinę mokyklą baigusiu mokinių, tai dieninių bendrojo lavinimo mokyklų vienuoliktoje klasėje mokysis apie 19,1 tūkst. mokinių, o jeigu 2012/2013 m. m. šalies profesinėse mokyklose mokysis 50 % pagrindinę mokyklą baigusiu mokinių, tai dieninių bendrojo lavinimo mokyklų vienuoliktoje klasėje mokysis apie 17,8 tūkst. mokinių. Taigi galima prognozuoti, kad 2012/2013 m. m. dieninių bendrojo lavinimo mokyklų vienuoliktoje klasėje mokysis apie 10 000 mokinių mažiau, nei dabar gali atrodyti.

* Žinoma, mokinių skaičių prognozes gali pakoreguoti Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą. Tačiau šiuo metu sudėtinga numatyti, kiek mokyklinio amžiaus vaikų išvyks ir kiek atvyks.

2. Mokinių ir mokyklų skaičius

5 l e n t e l ė. Mokinių skaičius dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose ir šių mokyklų skaičiaus kaita

Mokslo metai	Mokinių skaičius			Mokinių skaičiaus skirtumas tarp 2000/2001 ir 2002/2003	Mokyklų skaičius			Mokyklų skaičiaus skirtumas tarp 2000/2001 ir 2002/2003
	2000/2001	2001/2002	2002/2003		2000/2001	2001/2002	2002/2003	
Iš viso	594 391	584 375	574 247	-20 144	2311	2226	2144	-167
Miesto vietovė	444 400	439 924	432 790	-11 609	743	746	743	0
Kaimo vietovė	149 991	144 451	141 457	-8 535	1568	1480	1401	-167

Palyginus 2000/2001 ir 2002/2003 mokslo metus, dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose mokinių skaičius sumažėjo 20 144 (3,4 proc.), iš jų: mieste – 11 609 (2,6 %), kaime 8 535 (5,7 %), o mokyklų – 167 (7,2 %). Palyginus tų pačių mokslo metų mokinių ir mokyklų skaičiaus mažėjimo procentines dalis matyti, kad mokyklų skaičiaus mažėjimo procentas (7,2 %) yra daugiau kaip du kartus didesnis negu mokinių (3,4 %).

Didžiosios Britanijos mokslininkas T. M. Hinds'as* atliko tyrimą, kuriuo įrodė, kad jei mažėjant mokinių skaičiui mokyklų tinklas netvarkomas, lėšos vienam mokiniui padidėja maždaug tiek pat procentų, kiek procentų sumažėja mokinių.

3. Mokinių skaičius klasėje. Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis

Vidutinio mokinių skaičiaus klasės komplekte bei mokinių, tenkančių vienam visu etatu (18 kontaktinių valandų) dirbančiam mokytojui, skaičiaus rodikliai iš esmės parodo, ar racionaliai naudojamos bendrajam lavinimui skiriamas lėšos.

Šalies dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte 2002 m. buvo 19,6 (mieste – 24,4, kaime – 12,2) mokinių, o mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio vidurkis – 9,2 (I–IV klasėse – 12,2, o V–XII klasėse – 8,4).

4. Mokinių skaičius mokyklose ir mokymosi sąlygos

Bendrojo lavinimo mokyklų tinklo neracionalumą rodo mokyklų dydžiai:

- dėl mažo mokinių skaičiaus dalis mokinių mokomi jungtinėse klasėse (vienu metu kartu mokomi dviejų, trijų, o kartais ir keturių klasių mokiniai), dalį pamokų veda mokytojai ne specialistai;
- dėl per didelio mokinių skaičiaus dalis mokinių mokomi antroje pamainoje.

* Ursula Schulzeck, Horst Weishaupt. Kaip tvarkomas mokyklų tinklas Vokietijoje // Dialogas, 2002 m. lapkričio 22 d. Nr. 43 (543).

2002/2003 m. m. 770 (37,4 %) pradinių, pagrindinių ir vidurinių mokyklų buvo mažakomplektės, t. y. jose buvo jungtinių klasių ir (arba) visai nebuvo kai kurių klasių. Net 8 darželiuose-mokyklose ir 122 pradinėse mokyklose (14,8 % visų darželių-mokyklų ir pradinių mokyklų) mokinių skaičius buvo iki 10; 28 (6,3 %) pagrindinėse mokyklose – iki 40; 37 (7,7 %) vidurinėse mokyklose – iki 200.

2002/2003 m. m. 27 savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose antroje pamainoje mokėsi 31 658 mokiniai, tai sudarė 5,6 % bendro besimokančiųjų šalyje skaičiaus. Daugiausia mokinių antroje pamainoje mokėsi Vilniaus mieste – 11 206 mokiniai, Kauno mieste – 5163 mokiniai, Klaipėdos mieste – 2993 mokiniai, Panevėžio mieste – 2876 mokiniai, Šiaulių mieste – 1315 mokinių, Vilniaus rajone – 1156 mokiniai, Kauno rajone – 1073 mokiniai, Mažeikių rajone – 1049 mokiniai, Plungės rajone – 860 mokinių.

Besimokantiesiems antroje pamainoje nesudaromos lygios ugdymosi galimybės – dirbantys tėvai negali tinkamai jų prižiūrėti iki pamokų pradžios, jiems padėti; ribojamos vaikų saviraiškos galimybės mokykloje, muzikos, dailės, sporto mokyklose; tamsiu paros laiku nesaugu grįžti iš mokyklos. Tokiose mokyklose mokytojams sunku gerai pažinti visus vaikus, koreguoti jų elgesį, kontroliuoti lankomumą, pažangą, pažinti jų aplinką. Neretai vienu metu sporto salėje dirba dviejų trijų vyresniųjų klasių mokiniai, o pradinukai sportuoja koridoriuose. Tokiomis sąlygomis sunku užtikrinti mokinių saugumą ir ugdymo kokybę. Dėl kabinetų stokos ir XI–XII bei V–X klasių tvarkaraščių derinimo (mokytojai dirba visose klasėse) pagal profilius besimokantys mokiniai turi „langus“, išsitiesia jų darbo diena, jie pervargsta.

5. Pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo siekiančiųjų mastai profesinėse mokyklose

Šalies profesinėse mokyklose (valstybės ir savivaldybių) galima įgyti ne tik profesinę kvalifikaciją, bet ir pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą. 2003/2004 m. m. šalyje veikia 79 valstybinės profesinio mokymo įstaigos. Profesinių mokyklų tinklas tankus, tačiau netolygus. Pagrindinį išsilavinimą mokiniai gali įgyti 37 profesinėse mokyklose, o vidurinį išsilavinimą visose 79 profesinėse mokyklose. 2003/2004 m. m. profesinėse mokyklose pagrindinį išsilavinimą siekia įgyti 1381 mokinys, o vidurinį išsilavinimą – 27 541. 2002/2003 m. m. pagrindinio išsilavinimo siekė 1778 mokiniai, o vidurinio išsilavinimo – 27 625. Pastaraisiais metais daugėja besimokančiųjų I pakopoje, (t. y. įstojusių be pagrindinio išsilavinimo), tačiau ne visiems sudarytos sąlygos įgyti pagrindinį išsilavinimą: 2002/2003 m. m. I pakopoje mokėsi 7403 mokiniai, o pagrindinio išsilavinimo siekė tik 1441. Taip pat didėja mokinių, siekiančių įgyti vidurinį išsilavinimą profesinėse mokyklose, dalis. Palyginus įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą ir toliau tęsiančių mokymąsi šalies profesinėse mokyklose skaičių su Europos Sąjungos šalių vidurkiu matyti, kad Lietuvoje profesinėse mokyklose mokosi du kartus mažiau mokinių negu ES šalyse. Steigiant technologinių gimnazijų skyrius profesinėse mokyklose jos turėtų tapti patrauklesnės, o mokiniai, neturintys polinkio į akademines studijas, turėtų sąlygas įgyti aukštos kokybės vidurinį išsilavinimą.

6. Specialiojo ugdymo mastai specialiosiose mokyklose

2002/2003 m. m. 1 % visų šalies mokinių buvo ugdomi specialiosiose mokyklose (ugdymo centruose). Per pastarąjį dešimtmetį specialiųjų bendrojo lavinimo mokyklų tinklas kito labai nežymiai. 1990/1991 m. m. šalyje veikė 52 specialiosios mokyklos, o 2002/2003 m. m. 66 specialiosios mokyklos (iš

jų 15 specialiojo ugdymo centrų). Atsiliepdamos į šeimų, auginančių neįgalius vaikus ir jaunuolius, pageidavimus, savivaldybės steigė specialiuosius ugdymo centrus kaip alternatyvą specialiosioms mokykloms. Nors specialiųjų mokyklų padaugėjo, tačiau mokinių specialiosiose mokyklose (ugdymo centruose) sumažėjo 56,9 % (nuo 10 482 iki 5 965). 2/3 specialiųjų mokyklų steigėjai yra apskričių viršininkai, kitų – savivaldybių tarybos arba Švietimo ir mokslo ministerija. Specialiųjų mokyklų tinklas yra gana tankus, tačiau netolygus: kai kuriose savivaldybėse nėra nė vienos specialiosios mokyklos. Neįgalūs vaikai globojami socialinės globos įstaigose.

7. Mokymo išlaidos labai mažose mokyklose

Mokinio mokymas labai mažoje mokykloje kainuoja žymiai daugiau. Tai matyti iš tokių pavyzdžių:

- vienos savivaldybės pradinėse mokyklose, kuriose mokėsi nuo 14 iki 50 mokinių, vidutiniškai vieno mokinio mokymas 2002 metais kainavo 3300 Lt (moksleivio krepšelio ir ūkio lėšos), o mokyklose, kuriose mokėsi daugiau kaip 50 mokinių, – 2100 Lt; pagrindinėse mokyklose, kuriose mokėsi iki 130 mokinių, – 3700 Lt, o pagrindinėse mokyklose, kuriose mokėsi daugiau kaip 131 mokinis, – 2800 Lt; vidurinėse mokyklose, kuriose mokėsi daugiau kaip 400 mokinių, – 2000 Lt;
- kitos savivaldybės pradinėse mokyklose, kuriose mokėsi mažiau negu 10 mokinių, vieno mokinio mokymas 2002 metais vidutiniškai kainavo nuo 8100 iki 6000 Lt. Vadinasi, vieno pradinė klasių mokinio mokymas šiuo atveju beveik du kartus brangesnis negu studento (vieno studento mokymas per metus vidutiniškai kainuoja 4880 Lt). Pavyzdžiui, pradinėje mokykloje, kurioje mokėsi 8 mokiniai, vieno mokinio mokymas 2002 metais vidutiniškai kainavo 8117 Lt (iš moksleivio krepšelio buvo skirta 4826 Lt ir 3291 Lt ūkio lėšų), o kitoje pradinėje mokykloje, kurioje mokėsi 252 mokiniai, vieno mokinio mokymas vidutiniškai kainavo 2681 Lt (iš moksleivio krepšelio buvo skirta 1675 Lt ir 1005 Lt ūkio lėšų). Vadinasi, pirmojoje mokykloje vieno mokinio mokymas yra 5436 Lt brangesnis negu antrojoje.

Mažos mokyklos gali išgyventi tik tuo atveju, kai tarp mokyklų perskirstomos specialiosios tikslinės valstybės dotacijos (moksleivio krepšelio lėšos), t. y. dalis didelėms mokykloms priklausančių lėšų atiduodama mažoms mokykloms. Šitaip didelių mokyklų mokinių ugdymui valstybės skiriamos lėšos mažinamos, t. y. *užtikrinant pernelyg mažos mokyklos mokinio teises į išsilavinimą, ribojamos didelių mokyklų mokinių teises gauti kokybišką išsilavinimą.*

8. Tuščios mokymosi vietos

Tiek savivaldybės, tiek ir valstybės lygmeniu nepageidautina mokesčių mokėtojų pinigus leisti tuščioms mokymosi vietoms mokyklose finansuoti. Tuščios mokymosi vietos rodo, kad biudžetiniai pinigai yra naudojami netinkamai.

Skaičiuojant, kad I–IV klasėje klasių komplektą sudaro 22 mokiniai, o V–XII klasėje – 25 mokiniai (vidutinis mokinių skaičius pagal bendrojo lavinimo mokyklų moksleivio krepšelio metodiką), 2001/2002 mokslo metais šalies bendrojo lavinimo mokyklose buvo finansuojama 3311 tuščių klasių komplektų. Tuščioms mokymosi vietoms finansuoti (vien pedagogų atlyginimams) pagal bendrojo lavinimo mokyklų moksleivio krepšelio metodiką per mokslo metus buvo išleista per 100 mln. Lt. Sumažinus tuščių mokymosi vietų skaičių 50 %, per metus vien tik mokytojų atlyginimams būtų galima sutaupyti apie 50 mln. Lt. Juos būtų galima skirti bendrojo lavinimo sistemos veiksmingumui

didinti, pavyzdžiui, pagerinti mokymosi sąlygas, t. y. renovuoti 25 mokyklas arba nupirkti per 17 tūkst. kompiuterių (2002 m. bendrojo lavinimo mokyklos turėjo beveik 21 tūkst. kompiuterių, t. y. vienu kompiuteriu naudojosi 25 mokiniai, o Europos Sąjungos šalyse vienu kompiuteriu naudojosi 11 mokinių); arba nupirkti 500 M2 klasės mokyklinių autobusų, kuriais galima būtų vežioti apie 15 tūkst. mokinių; arba daugiau lėšų skirti vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti ir taip pagerinti ugdymo kokybę; arba mokytojų kvalifikacijai tobulinti; arba naujoms mokymosi vietoms kurti ir pan.

Šešiose savivaldybėse, dalyvaujančiose Mokyklų tinklo pertvarkos metodinių rekomendacijų bandomajame projekte, 2002/2003 m. m. skaičiuojant klasių komplektų užpildymą po 19,6 mokinio bendrojo lavinimo mokyklose (toks buvo vidutinis šalyje mokinių skaičius klasėje) šalyje 2002/2003 m. m. susidarė 66 tušti klasių komplektai. Jiems finansuoti, skaičiuojant dvi pedagogines normas vienam klasės komplektui, vien pedagogų atlyginimams buvo išleista apie 1,6 mln. Lt.

9. Bendrojo lavinimo sistemos veiksmingumas

Mokyklų tinklo racionalizavimas tik tuomet yra prasmingas švietimo bendruomenei, kai sutaupytos lėšos paliekamos švietimo sistemoje, t. y. nukreipiamos jos veiksmingumui didinti. Nuo 2002 metų bendrojo lavinimo mokyklas finansuojant pagal moksleivio krepšelio metodiką bei mažėjant sutartinių moksleivių skaičiui (2002 m. buvo 682 976 sutartiniai mokiniai, 2004 m. – 677 385), valstybė lėšų bendrojo lavinimo sistemai nemažina. 2004 metais šios lėšos bus skiriamos socialinių pedagogų etatams finansuoti, daugiau lėšų skiriama lavinamosioms klasėms ir kt. Savivaldybės, tvarkydamos bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, atsilaisvinusias mokyklų ūkiui skirtas lėšas galėtų skirti švietimo sistemos veiksmingumui didinti, pavyzdžiui, mokyklų remontui, kompiuteriams, suolams, mokykliniams autobusams pirkti ir kt.

Vidinį bendrojo lavinimo sistemos veiksmingumą ir mokslo prieinamumą rodo pagrindinio ir vidurinio mokslo baigimo, kurso kartojo ir iškritimo iš mokyklos rodikliai. 2002 metais pagrindinės mokyklos išsilavinimo įgijimo koeficientas (jis nustatomas lyginant pirmą klasę pradėjusiųjų lankyti mokinių skaičių su pagrindinį išsilavinimą įgijusių mokinių skaičiumi) buvo 0,84. 2002 m. šalyje 95,6 % bendrojo lavinimo mokyklų mokinių įgijo pagrindinį išsilavinimą (nuo išklausiųjų X klasės programą) ir 98,3 % mokinių įgijo vidurinį išsilavinimą (nuo išklausiųjų XII klasės programą).

P. Dareškevičiaus, V. Rimkevičienės, V. Targamadzės 2000 metais atliktas tyrimas „Mokyklos nelankymo priežastys“ rodo, kad antramečiavimas padidina iškritimo iš mokyklos tikimybę 45–50 %, trečiamečiavimas – 90 %. 2002/2003 m. m. šalyje kursą kartojo 0,6 % mokinių (I–IV kl. – 0,6 %, V–X kl. – 0,8 %, XI–XII kl. – 0,2 %). Antramečių ir trečiamečių ugdymas kasmet kainuoja apie 10 mln. Lt. 2000/2001 m. m. iš dieninių bendrojo lavinimo mokyklų išstojo, t. y. nutraukė mokslą ir neperėjo mokytis į kitas tą pačią ugdymo programą įgyvendinančias mokyklas, 5502 mokiniai, tai sudaro 1 % visų mokinių. Statistikos departamento duomenimis, 1999/2000 m. m. mokyklos nelankė 1,1 % vaikų.

Racionalus mokyklų tinklas padeda efektyviau išleisti pinigus – pagerinti mokymosi bazę, kelti mokytojų kvalifikaciją, padidinti pedagoginės, psichologinės, specialiosios pedagoginės, socialinės pagalbos teikimo mastus, sukurti palankesnes sąlygas ugdymo kokybei gerinti, sudaro prielaidas sumažinti iškritusiųjų iš mokyklos skaičių. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose numatoma iki 2012 m. pagrindinio išsilavinimo įgijimo koeficientą padidinti iki 0,95.

10. Mokyklos struktūra ir ugdymo turinio reforma

Bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo turinys baigiamas reformuoti, tačiau mokyklose palankios sąlygos tinkamai įgyvendinti ugdymo turinį koncentrais $4+(4+2)+2$ vis dar nesudarytos. Nepakanka tik teoriškai nustatyti, kad ugdymo tarpsnį reglamentuoja ugdymo tikslai bei uždaviniai, didaktinės nuostatos, ugdymo turinys bei siekiami rezultatai. Tai turėtų būti įgyvendinama mokykloje organizuojant atitinkamai orientuotą ugdymą. Būtina atsisakyti linijinio mokymo sistemos, realiai pereiti nuo hierarchiško mokyklos valdymo prie demokratinio, stiprinti viduriniąją mokyklos valdymo grandį, proporcingai išdalyti mokytojų dėmesį visų pakopų mokiniams, ypač jį sustiprinti pagrindinio ugdymo pakopoje. Visais įmanomais atvejais palaipsniui turi restruktūrizuotis vidurinės mokyklos, susijungti į didesnes mažosios mokyklos, atsirasti mokyklų tipų įvairovė.

MOKYKLŲ TINKLO OPTIMIZAVIMO STRATEGINIS TIKSLAS IR NUOSTATOS

Optimalaus mokyklų tinklo formavimo atskaitos taškas – visų vietos bendruomenės vaikų ir suaugusiųjų bendrojo lavinimo ir neformalaus švietimo poreikių tenkinimas pagal jų gebėjimus.

Mokyklų tinklo optimizavimo strateginis tikslas yra: *mažinant tuščių mokymosi vietų skaičių ir racionaliau panaudojant švietimui skirtas lėšas, išsaugoti bei pagerinti švietimo kokybę, sudaryti sąlygas privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumui, švietimo įvairovei, galimybėms mokytis visą gyvenimą*. Strateginio tikslo realizacija sėkmingesnė bus tada, kai bus laikomasi šių svarbiausių mokyklų tinklo pertvarkos nuostatų:

1. Mokyklų tinklo pertvarka grindžiama ne uždarais mokyklų tipais, bet mokyklose lanksčiai įvedamomis įvairiomis bendrojo ugdymo, profesinio mokymo, neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo programomis, jų moduliais, taip pat jų atsisakymu.
2. Vaikui augant mokykla tolsta nuo jo namų; kiek įmanoma arčiausiai vaiko namų teikiamos ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ir specialiojo ugdymo paslaugos.
3. Mokyklų tinklo pertvarka liečia savivaldybės teritorijoje esančias bendrojo lavinimo, profesines, specialiąsias, internatines mokyklas, suaugusiųjų mokyklas, papildomojo ugdymo įstaigas bei pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigas, nepriklausomai nuo jų pavaldumo.
4. Pirmiausia susirūpinama tomis mokyklomis, kuriose:
  - neužpildytas ketvirtadalis ir daugiau patalpų (tokiose mokyklose neracionaliausiai naudojamos ūkio lėšos);
  - klasių komplektuose yra mažesnis mokinių skaičius negu Moksleivio krepšelio metodikoje nustatytas vidutinis moksleivių skaičius klasės komplekte (tokioms mokykloms neužtenka moksleivio krepšelio lėšų švietimo ir mokslo ministro patvirtintam ugdymo planui įgyvendinti, pedagogų tobulinimuisi, vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms įsigyti, mokyklos valdymui, mokyklos bibliotekai, pedagoginei, socialinei, specialiajai pedagoginei, psichologinei pagalbai);
  - jei mokykla yra pradinė, kurioje mokosi mažiau nei 25 mokiniai (tokios mokyklos yra mažakomplektės; nors tuo pačiu metu vienas mokytojas moko du, o kartais – tris ar net keturis pradinų klasių mokinius, joms nepakanka moksleivio krepšelio lėšų ugdymo planui įgyvendinti ir ugdymo kokybei užtikrinti);

- jei pagrindinė mokykla yra mažakomplektė (tokioje mokykloje dalis klasių yra jungiamos, mokytojai, norėdami užsitikrinti bent minimalų atlyginimą, dėsto po kelis mokomuosius dalykus, nors pagal išsilavinimą yra vieno mokomojo dalyko specialistai. Mokiniai nukenčia dvigubai: mokomi jungtinėse klasėse ir didžiumą dalykų dėsto nespecialistai. Dėl to mokiniai neparuošia mi sėkmingam mokymuisi pagal aukštesnio lygmens programas (pagrindinio ugdymo antrojo koncentro ir (ar) viduriniojo ugdymo);
  - jei vidurinės mokyklos XI, XII klasėse mokosi mažiau kaip po 15 mokinių (kaimo vietovėje), nėra trijų paralelių XI ar XII klasių komplektų (mieste ar rajono centre) (tokiose mokyklose neracionaliai naudojamos moksleivio krepšelio lėšos – mokinių skaičius mobiliose grupėse minimalus, nors mokytojams mokama kaip už darbą su 30 mokinių, dėl nepakankamo ugdymo valandų skaičiaus ribojamos mokomųjų dalykų pasirinkimo galimybės);
  - yra antra pamaina, (antroje pamainoje besimokantiesiems nesudaromos lygios galimybės, palyginti su pirmoje pamainoje besimokančiais mokiniais, ribojamos galimybės lankyti papildomojo ugdymo užsiėmimus, muzikos, dailės, sporto mokyklas, nesaugu tamsiu paros metų pareiti iš mokyklos);
  - 20 % ir daugiau savaitinių privalomųjų dalykų moko ne to mokomojo dalyko specialistai (tokiose mokyklose neužtikrinama pakankama ugdymo kokybė);
  - mažiau negu 95 % mokinių įgyja pagrindinį išsilavinimą ir mažiau negu 95 % įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą mokosi toliau ir įgyja vidurinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją (tokiose mokyklose daliai mokinių nesuteikiamas valstybinius standartus atitinkantis pagrindinis išsilavinimas, mokiniai nepakankamai parengiami tolesniam gyvenimui ir darbinei veiklai);
  - mažiau negu 20 % mokinių, išklausių XII klasės programą, renkasi valstybinius brandos egzaminus ir juos sėkmingai išlaiko (tokių mokyklų mokiniai nepajėgūs konkuruoti su kitų mokyklų mokiniais per valstybinius brandos egzaminus, neparuošiami sėkmingoms studijoms aukštosiose mokyklose);
  - jei mokyklos pastatui reikia kapitalinio remonto ir (ar) kabinetų bei patalpų atitiktis mokyklos tipui yra mažesnė negu 50 %.
5. Kuo skubiau priimami sprendimai dėl mokyklų reorganizavimo, kuriose mažas mokinių skaičius, daug tuščių mokymosi vietų, nepakankama ugdymo kokybė ir (arba) prasta pastatų būklė.
  6. Užkertamas kelias ankstyvajai mokinių atrankai (tai būdinga didžiųjų miestų mokykloms ir „ilgosioms“ gimnazijoms) didinant mokymosi vietų skaičių gimnazistams esamose gimnazijose bei kuriant naujas.
  7. Kuriamos ne tik realinio ir humanitarinio, bet ir technologinio profilio bei mišrios gimnazijos. Technologinės gimnazijos kuriamos profesinių mokyklų bazėje.
  8. Siekiant tinkamai pasirengti sėkmingesnei mokyklų tinklo pertvarkai, savivaldybėje rengiamas Bendrasis planas 2012 metams. Jis įgyvendinamas dviem etapais (I etapas – 2007 m., II etapas – 2008–2012 m.). II etapo mokyklų tinklo pertvarkos pagrindimas ir mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo pertvarkymo, vidinės struktūros pertvarkos planas rengiami 2007 metais.
  9. Bendrasis planas rengiamas:
    - bendradarbiaujant su visais savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų, teikiančių bendrąjį lavinimą, steigėjais, mokyklų vadovais, tėvais, pedagogais, nevyriausybinėmis organizacijomis, verslo atstovais, žiniasklaida;

- remiantis išsamiais demografinėmis prognozėmis ir gyventojų esamų bei būsimų mokymosi poreikių tyrimais;
  - visas mokyklas suskirsčius į mikrorajonus „piramidės“ principu, t. y. mikrorajone turi būti mokyklų, įgyvendinančių pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bei kitas programas, jų pertvarka mikrorajone atliekama vienu metu;
  - susitarus dėl konkretaus tuščių mokymosi vietų skaičiaus sumažinimo savivaldybėje ir atskiruose mikrorajonuose. Atskirose mokyklose tuščių mokymosi vietų skaičiaus sumažinimas gali būti skirtingas, tai priklauso nuo realios situacijos;
  - numatant naujų mokymosi vietų pagal naujai įvedamas programas kūrimą, tenkinant visų vietos bendruomenės vaikų ir suaugusiųjų bendrojo lavinimo, neformalaus švietimo, psichologinės, specialiosios pedagoginės, socialinės pagalbos poreikius;
  - aptariant veiksmingiausias specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymo organizavimo būdus, mokyklų aplinkos jiems pritaikymą, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimą, užtikrinant, kad reorganizavus ar uždarius mokyklas nepablogės jų ugdymo sąlygos ir kokybė juos perkeliant į kitas mokyklas;
  - pateikiant konkrečius siūlymus dėl perkeliamų mokinių iš ruošiamų reorganizuoti mokyklų vežiojimo būdų bei parengiant mokinių vežiojimo užtikrinimo planus;
  - parengiant mokytojų kvalifikacijos tobulinimo, perkvalifikavimo ir naujų darbo vietų steigimo bei mokyklų pastatų atnaujinimo planus.
10. Organizuojami vieši Bendrojo plano projekto aptarimai ir konsultacijos dėl juose pateiktų siūlymų, projektas tobulinamas atsižvelgiant į pateiktas pastabas ir siūlymus.
11. Tėvams aiškinama, kad:
- vaiko teisė įgyti valstybės standartus atitinkantį išsilavinimą iš jo neatimama – mokytis į kitą mokyklą jis perkeliamas siekiant pagerinti ugdymo sąlygas ir kokybę;
  - vaikas negali mokytis sąlygomis, ribojančiomis kitų vaikų teisę į kokybišką švietimą; aptariamas vaikų vežiojimas į mokyklą.
12. Mokyklos, ypač kaimo, reorganizuojamos tada, kai pasiūlymas geriausiai atitinka švietimo užtikrinimo toje vietovėje interesus.
13. Laiku informuojamos mokyklų bendruomenės apie tolesnes mokyklos perspektyvas.

Tinklo pertvarka turi didinti, o ne mažinti ugdymo pasiūlos įvairovę ir prieinamumą, tada mokytojų darbo vietų skaičius mažės ne taip smarkiai.

MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKA – SUDĖTINGAS POKYČIŲ PROCESAS

Mokyklų tinklo pertvarka – tai pokyčiai, kuriuos sudaro daugybė nuosekliai ir lygiagrečiai išsidėsčiusių komponentų, tam tikru etapu veikiančių skirtingas interesų grupes. Vienas pokytis vyksta sykiu su kitais pokyčiais ir tai riboja arba išplečia pokyčių proceso dalyvių gebėjimą tuos pokyčius įveikti. Taigi kyla klausimas, ką ir kada būtina daryti, kad mokyklų tinklo tvarkymo procesas vyktų kuo sklandžiau, sukeltų kuo mažesnę pasipriešinimą.

Kad geriau suvoktume mokyklų tinklo pertvarkos procesą ir sėkmingiau jį valdytume, suskirstykime jį į tris stadijas. Visos jos yra vienodai svarbios ir reikalauja savitų veiksmų bei sprendimų, tačiau nėra griežtai apibrėžtos:

I stadija. **Inicijavimas** – tai derybų, įtikinėjimo, kad mokyklų tinklą būtina tvarkyti, viešųjų konsultacijų ir sprendimo imtis pokyčių etapas.

II stadija. **Igyvendinimas**. Ši stadija prasideda po sprendimų dėl mokyklų tinklo tvarkymo priėmimo ir baigiasi, baigus mokyklų reorganizaciją. Tai praktinis pokyčių diegimas.

III stadija. **Įtvirtinimas**. Ši stadija apima veiksmus, reikalingus užtikrinti, kad įdiegtieji pokyčiai taptų kasdienės veiklos dalimi ir nebūtų suvokiami kaip naujiena. Šios stadijos metu itin svarbu padėti naujai įsteigtoms, reorganizuotoms ar likusioms, naujus vaikus ir mokytojus priėmusioms mokykloms dirbti naujoviškai, siekiant aukštos mokyklos kultūros ir ugdymo kokybės.

Mokyklų tinklo pokyčių valdymo sudėtingumą lemia penki veiksniai: *didelė apimtis, veiklų išskaidymas, sistemiskumas, diferencijuotas poveikis ir priklausomybė nuo susidariusios situacijos*. Mokyklų tinklo pokyčių valdymui būdinga didžiulė derinimų apimtis, lankstus planavimas ir koordinavimas, keitimasis informacija ir požiūrio formavimas bei diferencijuota parama.

Derinimas. Savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovams ir specialistams, atsakingiems už mokyklų tinklo tvarkymą, būtina turėti aiškią tinklo pertvarkos viziją, kurią įgyvendinus bus ne tik išlaikyta, bet ir pagerinta teikiamų švietimo paslaugų kokybė. Aiški vizija padės įtikinti savivaldybės politikus, pedagogus ir tėvus, kad tai daroma norint sudaryti sąlygas ugdymo kokybei pagerinti, o ne tik sutaupyti lėšų, kad tinklo optimizavimas duos naudos. Itin svarbu užmegzti kontaktus su mokyklų tinklo pertvarkymu susijusiomis grupėmis, išsiaiškinti jų interesus, suderinti juos, taip sumažinant pasipriešinimą, nustatyti atskirų struktūrų atsakomybės sritis, stebėti ir analizuoti vykstančius procesus, nagrinėti rezultatus, daryti poveikio prognozes.

Lankstus planavimas ir koordinavimas padeda sumažinti pasipriešinimą ir užsitikrinti kiek įmanoma didesnę paramą tinklui tvarkyti. Mokyklų tinklo pertvarkymas – gana ilgas ir nepertraukiamas procesas, todėl pertvarkos planas turi būti ilgalaikis, o jo įgyvendinimas – lankstus. Reikia būti pasiruošus planą bet kuriuo metu „suplėšyti“ ir vėl iš naujo sudėlioti. Lankstus planavimas ir koordinavimas – tai svarstymas, ką reikėtų padaryti savivaldybės administracijos švietimo padalinio ir mokyklų lygmeniu, kas padėtų mokyklų tinklo tvarkymą įgyvendinti iš esmės ir konkrečioje pokyčių stadijoje, atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes. Bendrojo plano įgyvendinimo planavimas turi būti atnaujinamas kasmet, reaguojant į turimą naujausią informaciją apie pažangą bei kartkartėmis atsirandančius ir dažnai nenuspėjamus veiksnius, kurie vienaip ar kitaip veikia tinklo tvarkymą. Tinklo pertvarkymas koordinuojamas atsižvelgiant į tarpusavyje susijusius aspektus, kurie skirtingai veikia mokyklas ir su jomis susijusius asmenis. Mokyklų tinklo tvarkymo įgyvendinimo eigos planavimas turi būti koordinuojamas tarp įvairių lygmenų, nes mokyklų tinklo tvarkymo darbai turės vykti savivaldybėje, mokyklose, kartais apskrityje, Švietimo ir mokslo ministerijoje, priklausomai nuo planuojamų reorganizuoti savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų pavaldumo.

Keitimasis informacija ir požiūrio formavimas. Mokyklų tinklo pertvarkos negalima brukte brukti, svarbu pateikti svarių įrodymų ir įtikinti, kad to būtinai reikia. Mokyklų tinklo optimizavimo idėja ir kokios naudos ji duos artimiausiu metu ir ateityje pateikiama merui, po to kitiems politikams, savivaldybės internetiniame puslapyje. Per žiniasklaidą su šia idėja supažindinami savivaldybės gyventojai. Mokinių tėvams išsiuntinėjamas bukletas, kuriame bendrais bruožais paaiškinama tinklo optimizavimo idėja; prašoma parašyti ar paskambinti savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojams ir pareikšti savo nuomonę dėl tinklo optimizavimo. Anksčiau reorganizuotų mokyklų vadovai kviečiami pasidalyti gerąja patirtimi. Bendradarbiaujama su žiniasklaida, siekiant informuoti visuomenę apie bendrą situaciją savivaldybėje, mokyklų tinklo optimizavimo tikslus ir taip sužadinti

teigiamus lūkesčius. Švietimo padalinių vadovai ir specialistai, nuolatos teikdami suderintą informaciją apie mokyklų tinklo pertvarkos teikiamą naudą, konsultuodamiesi su politikais, mokyklų vadovais, tėvais, seniūnais, kaimo bendruomenių pirmininkais, mokytojų profesinėmis sąjungomis, įtikinėdami dėl tinklo tvarkymo būtinybės, o ne ją brukdami, skatindami grįžtamąją informaciją ir ja grįsdami savo tolesnius veiksmus formuoja tam tikrą pertvarkos kultūrą, kartu didina skirtingų suinteresuotų grupių paramą ir užkerta kelią galimam pasipriešinimui.

Diferencijuota parama. Kad mokyklų tinklo pertvarka vyktų sėkmingai, būtina teikti įvairią paramą interesų grupėms pagal jų gebėjimus ir poreikius – dalytis patirtimi, patarti, mokyti, konsultuoti, teikti papildomą finansavimą. Parama ypač reikalinga reorganizuojamų ar likviduojamų mokyklų vadovams, nes, be savo įprastų pareigų, jie turi spręsti ir su reorganizacija ar likvidacija susijusias užduotis, diegti naują visai mokyklai būdingą kultūrą pasibaigus mokyklos reorganizacijai. Paramą gali teikti savivaldybės darbuotojai, anksčiau mokyklų reorganizacijas įvykdę mokyklų vadovai.

Visose mokyklų tinklo tvarkymo stadijose itin svarbu valdyti įgyvendinamus pokyčius, nagrinėti pasiektus rezultatus, atlikti tyrimus ir palaikyti konstruktyvius ryšius su visuomene.

MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS INICIJAVIMO STADIJA

Ruošiantis optimizuoti mokyklų tinklą, ypač svarbus darbas tenka savivaldybės tarybai. Pradėti mokyklų tinklo pertvarką turėtų siūlyti politikai. Jie, o ne savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovai ar specialistai turėtų pateikti visuomenei savivaldybės mokyklų tinklo viziją. Mokyklų tinklo pertvarka pradedama planuoti tik gavus Savivaldybės tarybos ar jos Švietimo komiteto įgaliojimus.

Kyla klausimas, kas geriau: ar laukti ir priimti atskirus sprendimus dėl „sudėtingų“ mokyklų, ar parengti vieną ilgalaikį strateginį mokyklų tinklo pertvarkos planą, kuriame būtų numatyta visų mokyklų perspektyva – reorganizavimas, likvidavimas, steigimas, pertvarkymas – ir jį palaiapsniui įgyvendinti. Šiuo metu Lietuvoje savivaldybės dažniausiai pasirenka sprendimo dėl atskiros mokyklos likimo kelią, tačiau neretai šis kelias nebūna sėkmingas. Tik apgalvota, suplanuota, objektyvia informacija pagrįsta ir suderinta mokyklų tinklo pertvarka patiria mažesnį pasipriešinimą, duoda norimų rezultatų.

Mokyklų tinklai savivaldybėse yra skirtingi, vienur reikia didesnės, kitur mažesnės pertvarkos, taip pat ir skirtingi veiksniai įtakoja pertvarką: mokinių skaičiaus mažėjimas, ypač kaimo mokyklose, mokinių skaičiaus didėjimas priemiestinėse mokyklose, antra pamaina, norinčiųjų mokytis gimnazijose, jaunimo, suaugusiųjų mokyklose skaičiaus didėjimas, ugdymo kokybės skirtumo didėjimas tarp itin mažų ir vidutinio dydžio mokyklų, neefektyvus švietimui skirtų lėšų panaudojimas ir t. t.

Pagrindinės finansinės ir ugdymo kokybės problemos susitelkusios ties kaimo mokyklomis. Jei būtų nuspręsta išlaikyti labai mažas kaimo mokyklas, joms reikėtų papildomo finansavimo, bet nuo to ugdymo kokybė nepagerėtų. Kyla klausimas, kiek papildomų išlaidų gali būti realiai pagrįstos ir kokioms reikmėms finansuoti reikia skirti daugiau lėšų, kartu pripažįstant, kad tos mokyklos, kurios dabar yra neperspektyvios, vėliau taps dar nuostolingesnės. Ar efektyvu yra vienam pradinių klasių mokinio mokymui per metus skirti 7–8 tūkst. Lt, V–X klasių mokiniui – 3–4 tūkst. Lt, kai žinome, jog labai mažos mokyklos (5–50 mokinių) nesugebės paruošti mokinių gyventi ir dirbi rinkos sąlygomis. Stengsimės mokinius išlaikyti globėjiškose kaimo bendruomenėse, o jie nebus tinkamai paruošti įsitraukti į suaugusiųjų gyvenimą. Kalbant su kaimo bendruomenių nariais matyti, kad jie plačiau ir

realiau suvokia savo vaikų ateitį, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Jie pageidauja rengti savo vaikus gyventi labiau urbanizuotoje Lietuvoje, nes abejoja, ar kaimo bendruomenėse bus sukurta pakankamai naujų darbo vietų po 15 metų, kai jų vaikams reikės pradėti dirbti.

Kaimo bendruomenėse gyvenančių tėvų nuomonei didelę įtaką daro savo tikslų siekiantys mokytojai, kurie labiausiai priešinasi mokyklų tinklo optimizavimui. Kaimo mokyklų vadovai ir mokytojai neretai savo vaikus leidžia mokytis į miestų mokyklas, nes supranta, jog jose jie gaus geresnę parengimą nei savoje mokykloje, o kitų mokinių tėvus nuteikinėja prieš tokių neperspektyvių mokyklų reorganizavimą, kad išsaugotų savo darbo vietas. Suprantama, kad mažėjant mokinių skaičiui jie jaučiasi socialiai nesaugūs. Tačiau ar verta absoliučiai paisyti mokytojų nuomonės, kai, pavyzdžiui, pagrindinėje mokykloje 45,4 % visų pamokų veda ne specialistai, t. y. 100 % – užsienio kalbos, matematikos, chemijos, istorijos, pilietinės visuomenės pagrindų, geografijos, dailės, kūno kultūros, 66,7 % – lietuvių kalbos, 50 % – gamtos ir žmogaus, 11,1 % – technologijų ir 24,2 % – pradinė klasių pamokų veda ne specialistai. Vargu ar šios mokyklos mokiniai, nors ir įgiję pagrindinį išsilavinimą, galės toliau sėkmingai mokytis. Taip pat suprantama, kad tokios mokyklos užtikrina darbą kai kuriems vietos žmonėms, esant dideliame darbo vietų trūkumui.

Rajonų centruose mokinių dar užtenka, tačiau jų jau pradėjo mažėti. Mokyklos pradeda nepasidalyti pirmokų, penktokų, vienuoliktokų. Pavyzdžiui, trijose rajono centro vidurinėse mokyklose pavašarį išleista 16 ketvirtų klasių komplektų (po keturis klasių komplektus kiekvienoje), o savivaldybės administracijos švietimo padalinys planuoja, kad rudenį bus 207 pirmokai, vidutiniškai po 23 mokinius viename klasės komplekte, iš viso devyni klasių komplektai. Rugsėjo pirmąją paaikškėja, kad pirmojoje mokykloje yra keturi pirmos klasės komplektai (po 24 mokinius), antrojoje – trys pirmos klasės komplektai (po 19 mokinių), trečiojoje – trys pirmos klasės komplektai (po 18 mokinių) – iš viso 207 pirmokai 10-yje klasių komplektų, t. y. vidutiniškai 20,7 mokinio viename klasės komplekte. Tokios situacijos galima išvengti iš anksto reguliuojant mokinių srautus, t. y. nustatant mokykloms klasių komplektų skaičių arba įsteigiant vieną pradinę mokyklą. O jei visas tris mokyklas vienu metu reorganizuosime į pradinę (I–IV kl.), pagrindinę (V–VIII kl.) ir vidurinę (IX–XII kl.) mokyklas ir inicijuosime technologinės gimnazijos skyriaus steigimą rajone esančioje profesinėje mokykloje, galėsime išspręsti ir daugiau problemų: turėsime pakankamą vienuoliktokų skaičių; greičiau apsirūpinsime naujomis mokymo priemonėmis atitinkamoms programoms įgyvendinti, jos bus efektyviau naudojamos (tomis pačiomis naudosis daug daugiau mokinių); per mokslo metus jos bus panaudojamos ne vieną du kartus, o daug daugiau; mokytojai galės specializuotis mokytis atitinkamos pakopos mokinius pagal ugdymo turinio koncentrai keliamus tikslus ir taikyti amžiaus tarpusius atitinkančius darbo metodus; jaunesnio amžiaus mokiniai jausis saugesni, galėdami mokytis be vyresniųjų klasių mokinių; visiems bus sudarytos vienodos sąlygos, baigus tam tikrą ugdymo turinio koncentrą, keisti mokyklą; vidurinei mokyklai bus sudarytos sąlygos ruošti akreditacijai ir tapti gimnazija ir t. t. Rajono centre esant dviem „ilgosioms“ gimnazijoms siekiant išsaugoti jų statusą veiksmingiausias būdas yra jas reorganizuoti padalijant ir išdalijant į gimnaziją (IX–XII kl.) ir pagrindinę mokyklą (I–X arba I–VIII kl.). Tokių mokyklų restruktūrizacijos būdą gali taikyti ir didieji miestai, suskirstę mokyklas į mikrorajonus ir mokyklų tipus planuodami jame „piramidės principu“: pradinės, pagrindinės mokyklos, gimnazija.

Miestuose, ypač didžiuosiuose, nepakanka vietų visiems norintiems mokytis gimnazijose, ypač „ilgosiuose“, jaunimo mokyklose. Patenkinti norinčiųjų mokytis gimnazijose poreikius būtų galima vienu metu reorganizuojant šalia esančias gimnaziją ir vidurinę mokyklą į gimnaziją ir pagrindinę mokyklą. Planuojant mokyklų tinklo optimizaciją rekomenduotina numatyti ir jaunimo mokyklų steigimą.

Dėl įvairių aplinkybių (priimant mokinius nesilaikoma nustatytos teritorijos arba teritorija visai nenustatyta, susiformavusi tėvų nuomonė apie gerą mokymo kokybę, sumažėjęs mokinių, norinčių mokytis rusų kalba arba išaugęs norinčių mokytis lenkų kalba, skaičius ir t. t.) vienos mokyklos yra perpildytos, o kitos – pustuštės. Pavyzdžiui, mokykloje gali mokytis apie 1000 mokinių, o mokosi tik 400, arba mokykloje, kurios projektinis pajėgumas yra 1200 mokinių, mokosi 1800. Pamainų problemą gali išspręsti apgalvota mokyklų restruktūrizacija.

Dar vienas opus klausimas yra neįgalių mokinių ugdymo organizavimas. Salamankos deklaracijoje teigiama, kad „Specialusis ugdymas negali plėtotis izoliuotai, jis turi būti visuotinio švietimo strategijos, naujos socialinės bei ekonominės politikos dalis. Jis verčia dar labiau reformuoti tradicinę mokyklą“. Dabartinė Europos Sąjungos ir Lietuvos pasirinktoji kryptis yra specialiųjų poreikių vaikų ugdymas drauge su bendraamžiais, suteikiant mokiniams ir juos ugdantiems mokytojams įvairiopą pagalbą. Neįgalių vaikų tėvams integruotas jų vaikų ugdymas yra priimtinesnis už ugdymą specialiojoje mokykloje. Tačiau savivaldybės ir mokyklos, neturėdamos aiškios tokių vaikų ugdymo strategijos, susiduria su didelėmis problemomis: trūksta lėšų mokyklų aplinkai pritaikyti, mokyklos negali užtikrinti tinkamos specialiosios pagalbos, neskiria pakankamai dėmesio, kai mokykloje mokosi keli neįgalūs mokiniai, mokytojams trūksta žinių ir gebėjimų ugdyti tokius mokinius. Padėtis būtų kur kas geresnė, jei atskiros mokyklos specializuotųsi neįgalių mokinių integruotame ugdyme. Mokyklų tinklo pertvarka yra viena iš prielaidų sukurti geresnes sąlygas ugdyti ir suteikti geresnės kokybės švietimą neįgaliems vaikams.

Mokyklų tinklo pertvarka turi būti grindžiama ne atskirų mokyklų, mokytojų poreikių tenkinimu, bet turėtų būti siekiama patenkinti platesnius švietimo ir mokinių poreikius. Tam reikia turėti pakankamai drąsos ir gebėjimų savivaldybių politikams, švietimo padalinių vadovams ir specialistams, mokyklų direktoriams. Siekdami paskatinti imtis mokyklų tinklo optimizavimo, siūlome naudotis toliau pateiktomis metodinėmis rekomendacijomis sudaryti Mokyklų tinklo pertvarkos bendrąjį planą, kuris padės sukurti optimalų mokyklų tinklą.

MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS BENDROJO PLANO RENGIMAS

Bendrasis planas* yra savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų, teikiančių bendrąjį išsilavinimą, optimizavimo strategija. Bendrasis planas turėtų apimti laikotarpį: patvirtinimo data – 2012 m., o jo įgyvendinimas suskirstytas į du etapus: I etapas: patvirtinimo data – 2007 metai, II etapas: 2008–2012 metai. Pateiktoji Bendrojo plano rengimo etapų seka nėra privaloma, tačiau rekomenduotina. Kiekvienos savivaldybės Bendrojo plano turinys gali skirtis priklausomai nuo numatytų tikslų ir uždavinių, todėl pateiktas rekomendacijas siūlome taikyti kūrybiškai.

Bendrajam planui parengti reikėtų skirti ne mažiau kaip 7–8 mėnesius. Darbo laiko paskirstymas atskiriems Bendrojo plano etapams priklauso nuo to, per kiek laiko darbo grupei pavesta jį parengti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Bendrojo plano projekto viešiesiems svarstymams turėtų būti skiriama ne mažiau kaip du mėnesiai, o planuojant didelio masto mokyklų tinklo pertvarką – net keturi mėnesiai.

*Bendrojo plano struktūra pateikta skyriuje „Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano teikimas savivaldybės tarybai“.

I etapas. DUOMENŲ RINKIMAS

Atitinkamiems sprendimams priimti turėtume turėti pakankamai ir patikimų duomenų, skirtų švietimo būklei savivaldybėje įvertinti, mokyklų tinklo pertvarkos būtinybei ir siūlomam mokyklų tinklo pertvarkos planui pagrįsti. Jiems surinkti sudaroma darbo grupė iš savivaldybės administracijos švietimo padalinio ir kitų padalinių, valdančių informaciją, susijusią su savivaldybės gyventojais, mokyklomis, specialistų ir mokyklų direktorių ar direktorių pavaduotojų. Duomenų bankai sudaromi iš mokyklų parengtų statistinių ataskaitų, mokykloms užpildžius pateiktas duomenų rinkimo lenteles (rekomenduojamos lentelės ir jų pildymo paaiškinimai pateikiami 2 priede), naudojant kitą turimą informaciją ar ją surenkant iš kitų informacijos šaltinių. Labai svarbu mokykloms pateikti aiškia, konkrečią duomenų rinkimo metodiką. Rekomenduojame sudaryti tokius duomenų bankus:

- demografinės būklės duomenys;
- ekonominės, socialinės ir kultūrinės būklės duomenys;
- mokinių duomenys;
- mokinių pasiekimų ir mokymosi sėkmingumo duomenys;
- mokyklų pastatų ir patalpų duomenys;
- finansinių išlaidų mokykloms išlaikyti duomenys;
- mokytojų duomenys;
- mokinių vežiojimo duomenys.

Ruošiantis kurti Bendrąjį planą pirmiausia būtina susitarti dėl rodiklių, kuriais remiantis bus atlikta kritinė švietimo būklės savivaldybėje analizė ir raidos prognozės dešimtmečiui į priekį, sąrašo. Švietimo rodiklių yra daug ir įvairių: vieni jų rodo ir leidžia įvertinti švietimo prieinamumą ir galimybių lygybę, kiti – švietimo kokybę, tretieji – investicijų į švietimą panaudojimo efektyvumą ir t. t. Pasirinkti rodikliai turi padėti analizuoti problemas, būti politiškai aktualūs, sietis su šalies ir tarptautinėmis švietimo rodiklių sistemomis.

Siekdami palengvinti darbą grupėms, rengiančioms Bendruosius planus, teikiame rodiklių sąrašą, suskirstytą į atskiras grupes, ir apibūdiname jų reikšmę planuojant mokyklų tinklą. Pateikiame gana platų rodiklių spektrą, nes labai skiriasi mokyklų tinklo tvarkymo tikslai kaime ir mieste (pavyzdžiui, labai mažų pagrindinių mokyklų reorganizavimas ar antros pamainos panaikinimas bei mokymosi vietų gimnazijose didinimas). Vienų rodiklių duomenys bus reikalingi esamai švietimo būklei savivaldybėje kritiškai įvertinti (pavyzdžiui, gyventojų tankumas, mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus pokytis per pastaruosius penkerius metus ir t. t.), kiti – mokyklų tinklo pertvarkos būtinybei pagrįsti (pavyzdžiui, gimstamumo mažėjimas per pastaruosius dvylika metų ir prognozės artimiausiems penkeriems metams, bendrojo lavinimo programų tankumas, ugdymosi poreikių netenkinimas ir t. t.), tretieji – sprendimams dėl konkrečios mokyklos priimti (pavyzdžiui, esamas mokinių skaičius ir prognozuojamas 2007/2008 m. m., mokyklos patalpų užpildymas, mokinių pasiekimai ir t. t.). Darbo grupės turi pačios apsispręsti, pagal kokius rodiklius rinks duomenis. Rekomenduojame duomenis rinkti pagal 2–3 kiekvienos grupės rodiklius. Prireikus duomenys gali būti renkami ir pagal Rekomendacijose nepateiktus rodiklius.

1. Švietimo kontekstas

Jis būtinas, nes:

- gyventojų teritorinis pasiskirstymas ir gyventojų tankumas yra svarbus veiksnys planuojant mokyklų tinklą. Retai apgyvendintose vietovėse mokyklos yra mažos, todėl joms išlaikyti reikia daugiau lėšų. Tokių vietovių mokiniams reikia daugiau lėšų ir laiko mokykloms pasiekti, taigi išsilavinimo įgijimas yra brangesnis;

- savivaldybės gyventojų struktūra pagal amžių rodo švietimo ir ugdymo poreikį, padeda prognozuoti, kokių programų, kiek lėšų, kitų išteklių ir kuriais metais reikės, padeda numatyti problemas ir pasirengti jas spręsti;
- darbo rinkoje vykstantys procesai daro įtaką gyventojų užimtumui, o šis savo ruožtu gyventojų švietimo poreikiams (minimalaus išsilavinimo ir būtinų kompetencijų poreikiui, mokymosi trukmei ir tęstinumui) bei švietimo poreikių patenkinimo galimybėms;
- skurdo lygis parodo dalį socialinių ekonominių aplinkybių, kurios trukdo tinkamai įgyvendinti švietimo prieinamumo ir lygių galimybių principus. Šis rodiklis taip pat padeda prognozuoti socialinės paramos, teikiamos per švietimo sistemą, poreikį ir išlyginamųjų programų mastą;
- socialinės rizikos šeimų statistika atskleidžia vaikų globos poreikio ir socialines, ekonomines, kultūrinės vaikų gyvenimo problemas. Švietimo sistemai šis rodiklis padeda prognozuoti lėšas prevencinėms programoms ir vaikų globai, numatyti programas socialinės rizikos šeimų vaikų užimtumui organizuoti bei socialinių darbuotojų poreikį;
- tautinių mažumų ugdymosi poreikiai yra dvejopi: bendrieji ir specifiniai. Bendrieji ugdymosi poreikiai yra universalūs, jie nepriklauso nuo socialinės kilmės ar tautiškumo. Šie poreikiai tenkinami siekiant mokiniams sudaryti lygias ugdymosi sąlygas ir užtikrinti pakankamą ugdymo kokybę. Specifiniai tautinių mažumų poreikiai yra susiję su mokymusi gimtąja kalba, gimtosios ir valstybinės kalbos mokymusi ir tautine kultūra. Tautinė savivaldybės gyventojų sudėtis atskleidžia mokyklų, galinčių mokyti gimtąją ir valstybine kalba, poreikį;
- savivaldybės gyventojų struktūra pagal įgytą aukščiausią išsilavinimą yra vienas pagrindinių kultūros lygį apibūdinančių rodiklių. Išsilavinimas taip pat lemia skurdo lygį. Skurdo lygis didesnis tuose namų ūkiuose, kuriuose namų ūkio „galvos“ išsilavinimas yra žemesnis. Silpni namų ūkiai, kurių nariai gyvena žemiau skurdo ribos, riboja švietimo prieinamumą ir lygias galimybes įgyti išsilavinimą juose gyvenantiems vaikams;
- mokyklų skaičiaus rodikliai padeda įvertinti mokyklų pasiskirstymą pagal tipus, mokyklų tinklo tankumą ir jų pasiekiamumą, atskleidžia bendrojo lavinimo ir papildomojo ugdymo prieinamumą pagal savivaldybės gyventojų poreikius ir gebėjimus bei lygias ugdymosi galimybes;
- bendrojo lavinimo mokyklų teikiamų programų įvairovė savivaldybėje didina švietimo prieinamumą skirtingų poreikių ir galimybių mokiniams pagal jų fizinę ir psichinę sveikatą, gabumus, skirtingus psichinio ir socialinio brendimo tempus, nepalankias socialines ekonomines gyvenimo sąlygas, socialinę kultūrinę aplinką, motyvacijos ypatybes;
- savivaldybės teritorijos plotas ir atitinkamą bendrojo lavinimo programą įgyvendinančių mokyklų skaičiaus santykis rodo, kokią teritoriją vidutiniškai aptarnauja viena mokykla pagal atitinkamą programą;
- mokymas antroje pamainoje rodo, kad trūksta mokyklų pastatų arba kad nepakankamai sureguliuoti mokinių srautai tarp mokyklų. Mokymas antroje pamainoje neužtikrina lygių mokymosi galimybių nei pirmoje, nei antroje pamainoje besimokantiems mokiniams: paankstinama pirmos pamainos darbo pradžia, trumpinamos pertraukos, trūkstant patalpų ir laiko atsisakoma papildomojo, popamokinio mokinių ugdymo, mokiniai mažiau saugūs tiek mokykloje, tiek po pamokų grįždami namo tamsiu paros metu, o tai tėvams sukelia papildomų rūpesčių ir nerimo;
- mokyklos nelankančių vaikų skaičius rodo, kaip savivaldybės socialinės ir švietimo sistemos geba užtikrinti visų vaikų ugdymą. Jis taip pat naudojamas neraštingų bei negalinčių integruotis į visuomenę asmenų skaičiui prognozuoti;
- iš mokyklos iškritę mokiniai yra švietimo sistemos nuostolis. Bendrąjį lavinimą metusiųjų skaičius ir dalis naudojami švietimo sistemos vidiniam efektyvumui ir jo pokyčiams įvertinti.

Rekomenduojame duomenis rinkti pagal šiuos švietimo konteksto rodiklius:

1.1. Demografinės būklės rodikliai

- ♦ gyventojų tankumas (gyv./kv. km);
- ♦ gyventojų migracijos saldo savivaldybėje ((skaičiais +/–) ir 1000-iui gyventojų 2000, 2001, 2002 metais) ir prognozės artimiausiems penkeriems metams (optimistinis ir pesimistinis variantai);
- ♦ gimstamumo mažėjimas per pastaruosius dvylika metų ir prognozės artimiausiems penkeriems metams (optimistinis ir pesimistinis variantai);
- ♦ kaimo gyventojų pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/–);
- ♦ miesto gyventojų pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/–);
- ♦ mokyklinio amžiaus vaikų skaičius ir dalis (%);
- ♦ mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus pokytis per pastaruosius penkerius metus (skaičiais (+/–) ir %);
- ♦ prognozuojamas mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus pokytis per artimiausius penkerius septynerius metus (+/– ir %).

1.2. Ekonominės ir socialinės būklės rodikliai

- ♦ nedarbingo amžiaus gyventojų (0–15 metų) dalis (%);
- ♦ darbingo amžiaus gyventojų dalis (%);
- ♦ pensinio amžiaus gyventojų dalis (%);
- ♦ gyventojų užimtumas pagal ekonominės veiklos rūšis (arba gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinius (%), pavyzdžiui, žemės ūkis, pramonė, paslaugos);
- ♦ nedarbo lygis (%);
- ♦ skurdo lygis (žemiau skurdo ribos gyvenančiųjų dalis, %);
- ♦ žemiau skurdo ribos gyvenančių savivaldybės gyventojų, iš jų vaikų;
- ♦ socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičiaus pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/–);
- ♦ mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/– ir %).

1.3. Kultūrinės būklės rodikliai

- ♦ tautinė sudėtis (%) (lietuvių, lenkų, rusų, kitų tautybių);
- ♦ mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas (%), pokytis per pastaruosius trejus metus ir prognozuojamas pokytis per artimiausius ketverius metus;
- ♦ gyventojų išsilavinimo lygis (pagal tipus 2001 m. gyventojų surašymo metu (%)) (aukštasis, aukštesnysis, vidurinis su profesiniu, vidurinis, pagrindinis su profesiniu, pagrindinis, pradinis).

1.4. Ugdymosi poreikių tenkinimo būklės rodikliai

- ♦ savivaldybės teritorijoje esančių švietimo įstaigų skaičiaus kitimas pastaruosius penkerius metus; naujų tipų radimasis;
- ♦ savivaldybės teritorijoje esančių švietimo įstaigų skaičius pagal tipus (ikimokyklinio ugdymo, mokyklos-darželiai, pradinės, pagrindinės, jaunimo, specialiosios, vidurinės, gimnazijos, profesinės, teikiančios ir bendrąjį lavinimą, suaugusiųjų) ir pagal pavaldumą (savivaldybės, valstybinių, nevalstybinių) bei švietimui pagalbą teikiančių institucijų skaičius;
- ♦ bendrojo lavinimo programų (pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo) tankumas (vienos rūšies programai tenka kvadratinėms kilometrų savivaldybės teritorijos ir gyventojų, kuriems atitinkama programa skirta, skaičius);
- ♦ dviem pamainomis dirbančių mokyklų skaičius. Antroje pamainoje besimokančių klases komplektų ir mokinių skaičius bei dalis;

- ♦ ugdymosi poreikių netenkinimas (ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo, specialiųjų poreikių vaikų, mokinių, netekusių mokymosi motyvacijos, 16–17 metų jaunuolių, dėl socialinių ir ekonominių sąlygų negalinčių tęsti mokymosi, skaičius; vaikų, nepriimtų į papildomojo ugdymo įstaigas, skaičius; vaikų, lankančių kitų savivaldybių papildomojo ugdymo institucijas ir (ar) norinčių lankyti papildomojo ugdymo institucijas (kai savivaldybė neturi ar kai tam tikroje vietoje nėra papildomojo ugdymo institucijos), skaičius; suaugusiųjų, norinčių mokytis pagal bendrojo lavinimo programas, skaičius; suaugusiųjų, norinčių dalyvauti neformaliojo švietimo programose, skaičius);
- ♦ mokinių, nutraukusių mokymąsi per pastaruosius trejus metus, skaičius;
- ♦ ugdymo procese patirtos traumos ir jų priežastys;
- ♦ tėvų požiūris į mokyklas (nepatenkinti prašymai mokytis atskirose mokyklose, mokiniai, nesimokantys priskirtose mokyklose, mokinių tėvų skundai ir kt.).

2. Mokinių skaičiaus kaitos rodikliai

Mokyklų skaičiaus kaitai, jų įgyvendinamoms programoms tiesioginės įtakos turi mokinių skaičius, todėl rekomenduojame sukaupti kiekvienos mokyklos mokinių skaičiaus duomenų banką ir atlikti mokinių skaičiaus jose prognozes:

- ♦ mokinių skaičius kiekvienoje mokykloje pagal klases duomenų rinkimo metais;
- ♦ mokinių skaičiaus kiekvienoje mokykloje pagal klases prognozės artimiausiems penkeriems septyneriems metams (prognozuojant mokinių skaičių reikia atsižvelgti į sumažėjusį gimstamumą ir gyventojų migraciją, gimusiųjų ir atėjusiųjų į pirmą klasę santykį);
- ♦ bendro mokinių skaičiaus savivaldybėje (jei įmanoma ir atskirose mokyklose) prognozės 2011/2012 m. m.

Svarbu žinoti ir prognozuoti ne tik bendrą mokinių skaičių kiekvienoje mokykloje, bet ir atskiruose ugdymo centruose bei atskirose klasėse.

3. Ugdymo kokybės rodikliai

Esant galimybei, tėvai renkasi arba yra linkę pervesti savo vaikus į, jų nuomone, sėkmingiau dirbančias mokyklas. Optimizuojant mokyklų tinklą reikia pabandyti įvertinti kiekvienos mokyklos teikiamų ugdymo paslaugų kokybę. Kol dar nėra pakankami išplėtotas vidinis mokyklų auditas ir tik kuriama mokyklų išorinio vertinimo metodika, siūlome ugdymo kokybę vertinti pagal šiuos rodiklius:

3.1. Mokinių pasiekimai:

- ♦ įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą dalis nuo išklausiųjų X klasės programą skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą dalis nuo išklausiųjų XII klasės programą skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ išlaikytų valstybinių egzaminų dalis nuo laikytų valstybinių egzaminų skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ išlaikytų valstybinių egzaminų „puikiai“, „labai gerai“, „gerai“ dalis nuo išlaikytų valstybinių egzaminų skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis).

3.2. Mokymosi sėkmingumas:

- ♦ perkeltųjų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) dalis nuo bendro mokinių skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);

- ♦ perkeltųjų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) dalis nuo bendro mokinių skaičiaus pagal koncentrus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ paliktų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ paliktų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus pagal koncentrus (trejų paskutinių metų rezultatų vidurkis);
- ♦ vidutiniškai vienam mokiniui tenka valandų ugdymui diferencijuoti ir individualizuoti;
- ♦ vidutiniškai vienam specialiųjų poreikių mokiniui tenka pedagoginės ir specialiosios pedagoginės pagalbos valandų;
- ♦ vidutiniškai vienas mokinys per mokslo metus praleido pamokų iš viso (trejų paskutinių metų vidurkis);
- ♦ vidutiniškai vienas mokinys (pagal koncentrus) per mokslo metus praleido pamokų iš viso (trejų paskutinių metų vidurkis);
- ♦ vidutiniškai vienas mokinys per mokslo metus praleido pamokų dėl ligos (trejų paskutinių metų vidurkis);
- ♦ vidutiniškai vienas mokinys (pagal koncentrus) per metus praleido pamokų dėl ligos (trejų paskutinių metų vidurkis);
- ♦ mokyklos sveikatos indeksas (vidutinis trejų metų);
- ♦ mokinių, lankančių būrelius, procentas;
- ♦ vidutiniškai vienam mokiniui tenka būrelių valandų.

Pagal anksčiau pateiktus rodiklius surinkti duomenys padės įvertinti ugdymo kokybę, nes:

- pagrindinio ar vidurinio išsilavinimo įgijimo mastai rodo, koks skaičius ir kokia dalis mokinių sėkmingai baigia tam tikro lygmens programą ir gauna išsilavinimą patvirtinantį dokumentą. Šis rodiklis naudojamas švietimo efektyvumui ir mokslo prieinamumui įvertinti;
- valstybinių brandos egzaminų pasirinkimo apžvalga rodo moksleivių tolesnių studijų planus, o egzaminų rezultatai – kiek mokinių mokymosi pasiekimai atitinka išsilavinimo standartus, taip pat informuoja apie asmens išsilavinimo kokybę. Naudojant egzaminų balų duomenis analizuojami panašių mokyklų skirtumai;
- perkėlimo į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) ir kurso kartojimo rodikliai atskleidžia, kiek mokinių neįveikia nustatytų mokymosi standartų ir skatina ieškoti šio reiškinio priežasčių. O jos gali būti įvairios: mokinių gebėjimai neatitinka siūlomų programų, mokymosi motyvacijos stoka, nepakankamas ugdymo diferencijavimas, pedagoginės, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimas ir t. t. Perkėlimas į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) ir kurso kartojimas yra mokinio ir mokyklos, kurioje jis mokosi, nesėkmė;
- ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas atskleidžia ugdymo tinkamumą pagal mokinių poreikius ir gebėjimus;
- pagalbos specialiųjų poreikių mokiniams teikimo ir jos intensyvumo rodikliai atskleidžia pagalbos tinkamumą mokiniams pagal jų poreikius, koku laipsniu įgyvendintos specialiojo ugdymo nuostatos, mokyklos gebėjimą išvengti segregacijos ir išstūmimo;
- praleistos pamokos atskleidžia, kiek laiko vienas mokinys vidutiniškai per metus nebūna mokykloje, mokinių, jo tėvų ir mokyklos požiūrį į mokymąsi. Didelis praleistų pamokų skaičius skatina ieškoti šio reiškinio priežasčių;
- mokyklos sveikatos indeksas, t. y. kokia dalis mokinių iš 100 per metus nepraleido nė vienos pamokos dėl ligos, atskleidžia mokinių sveikatos būklę. Mokyklos sveikatos indekso rodiklis, papildytas mokyklos pastatų būklės rodikliu, netiesiogiai rodo mokymo ir mokymosi aplinkos įtaką mokinių sveikatai. Kita vertus, mokinių sveikata daro įtaką mokymosi galimybėms ir rezultatams;

- papildomuoju ugdymu siekiama tenkinti individualius pažintinius mokinių poreikius, suteikiant jiems papildomų žinių ir įgūdžių, sudaryti sąlygas pasireikšti bei plėtotis jų specialiesiems gebėjimams bei skatinti mokinių saviraišką. Papildomojo ugdymo organizavimas bendrojo lavinimo mokyklose rodo, kiek dėmesio yra skirta mokinių užimtumui ir socializacijai.

4. Mokyklų pastatų ir patalpų rodikliai

2002/2003 m. m. šalyje buvo 2058 valstybinės ir savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklos. Daugelis jų statytos 1960–1980 metais. Per pastaruosius dvylika metų pastatyta per 70 mokyklų. Nemaža dalis mokyklų mokslo metus pradeda neturėdamos leidimų – higienos pasų. Dalies mokyklų kabinetai ir patalpos neatitinka mokyklos tipui keliamų reikalavimų, nustatytų švietimo ir mokslo ministro 2001 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. 1180 „Dėl mokyklų aprūpinimo standartų“.

Tinkama mokyklų pastatų ir patalpų būklė yra svarbus ugdymo sąlygų ir kokybės veiksnys. Todėl planuojant mokyklų tinklo pertvarką svarbu išanalizuoti ir įvertinti mokyklų pastatų būklę ir jų kabinetų bei patalpų atitiktį mokyklos tipui. Rekomenduojame mokyklų pastatus ir patalpas įvertinti pagal šiuos rodiklius:

- ♦ mokyklų pastatų fizinės būklės įvertinimas ir mokyklos priskyrimas I, II, III ar IV grupei (mokyklos pastato būklės įvertinimo ir priskyrimo atitinkamai grupei metodika pateikta 2 priedo 30 lentelėje ir jos pildymo paaiškinimuose);
- ♦ mokyklų, pagal pastatų būklę priskirtų I, II, III ar IV grupei, bendras skaičius ir skaičius pagal tipus;
- ♦ atskirų mokyklų grupių pagal pastatų būklę (I, II, III, IV) vidutinis sveikatos indeksas;
- ♦ mokyklų kabinetų ir patalpų atitikties mokyklos tipui įvertinimas ir mokyklos priskyrimas I, II, III ar IV grupei (mokyklų kabinetų ir patalpų atitikties mokyklos tipui įvertinimo ir priskyrimo atitinkamai grupei metodika pateikta 2 priedo 29 lentelėje ir jos pildymo paaiškinimuose);
- ♦ mokyklų, pagal kabinetų ir patalpų atitiktį mokyklos tipui priskirtų I, II, III ar IV grupei, skaičius ir dalis, t. y.:
  - mokyklų, kurių pastatai atitinka mokyklos tipą iki 50 %, skaičius ir dalis,
  - mokyklų, kurių pastatai atitinka mokyklos tipą nuo 51 iki 80 %, skaičius ir dalis,
  - mokyklų, kurių pastatai atitinka mokyklos tipą nuo 81 iki 94 %, skaičius ir dalis,
  - mokyklų, kurių pastatai atitinka mokyklos tipą nuo 94 iki 100 %, skaičius ir dalis;
- ♦ lėšų, skirtų mokyklų ūkiui išlaikyti, kitimas per pastaruosius trejus metus;
- ♦ lėšų kiekis, skirtas mokyklos pastatams išlaikyti;
- ♦ lėšos, reikalingos pastatų remontui ir kabinetų bei patalpų atitikčiai mokyklos tipui pagerinti;

Mokyklų pastatų būklės ir kabinetų ir patalpų atitikties įvertinimas padės planuoti mokyklų tinklo optimizavimą ir priimti sprendimus dėl mokyklų reorganizavimo, patalpų modernizavimo, pastatų renovavimo.

5. Mokyklų tinklo efektyvumo rodikliai

Gerai sutvarkytas mokyklų, teikiančių bendrąjį lavinimą, tinklas užtikrina valstybės numatytų švietimo paslaugų pasirinkimą nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos (miesto, rajono centro, gyvenvietės, kaimo). Jis yra viena svarbiausių švietimo prieinamumo ir lygių galimybių sąlygų. Siekiant sukurti optimalų mokyklų tinklą savivaldybėje būtina įvertinti mokyklų tinklo efektyvumą. Tik kritiškai įvertinus esamą situaciją, galima nuspręsti, ar verta išlaikyti visas mokyklas, ar jos ateityje tenkins naujus bendrojo lavinimo struktūrinės reformos poreikius.

Mokyklų tinklo būklės efektyvumas yra susijęs su mokyklų dydžiais, mokyklų patalpų užpildymu, tuščiomis mokymosi vietomis, klasių komplektų dydžiais, todėl efektyvumą rekomenduojame įvertinti pagal šiuos rodiklius:

- ◆ savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų dydžiai pagal mokinių skaičių:
- pradinių mokyklų, kuriose mokosi iki 10, nuo 11 iki 14, nuo 15 iki 20, nuo 20 iki 30, nuo 31 iki 40, nuo 41 iki 60, nuo 61 iki 100, 101 ir daugiau mokinių, mieste ir kaime skaičius;
- pagrindinių mokyklų, kuriose mokosi iki 40, nuo 41 iki 100, nuo 101 iki 200, nuo 201 iki 300, 301 ir daugiau mokinių, mieste ir kaime skaičius;
- vidurinių mokyklų, kuriose mokosi iki 100, nuo 101 iki 200, nuo 201 iki 300, nuo 301 iki 400, nuo 401 iki 500, nuo 501 iki 700, nuo 701 iki 900, nuo 901 iki 1200, nuo 1201 iki 1500, nuo 1501 iki 1700, 1700 ir daugiau mokinių, mieste ir kaime skaičius;
- gimnazijų, kuriose mokosi iki 200, nuo 201 iki 300, nuo 301 iki 400, nuo 401 iki 500, nuo 501 iki 700, nuo 701 iki 900, nuo 901 iki 1200, nuo 1201 iki 1500, nuo 1501 iki 1700, 1700 ir daugiau mokinių, mieste ir kaime, skaičius,
- ◆ perpildytų mokyklų skaičius;
- ◆ mokyklų, kurių patalpų užpildymas nesiekia 75 %, skaičius;
- ◆ mokyklų, turinčių tuščių mokymosi vietų, skaičius (pagal koncentrus (I–IV kl. ir V–XII kl.) (tuščios mokymosi vietos skaičiuojamos pagal vidutinį mokinių skaičių klasės komplekte, nustatytą moksleivio krepšelio metodikoje);
- ◆ klasių ir klasių komplektų skaičius;
- ◆ vidutinis moksleivių skaičius klasės komplekte mieste ir kaime atskirai;
- ◆ mokyklai (-oms) skiriamos lėšos (moksleivio krepšelis ir mokyklos ūkiui išlaikyti);
- ◆ mokyklai (-oms) iš viso priklauso lėšų pagal moksleivio krepšėlį ir faktiškai skirta;
- ◆ vidutinė vieno mokinio pagal atskirus mokyklų tipus mieste ir kaime mokymo kaina per metus.

Pagal anksčiau pateiktus rodiklius surinkti duomenys padės įvertinti skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumą, nes:

- mokyklų dydžiai rodo moksleivio krepšelio ir mokyklos ūkiui skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumą. Labai mažose mokyklose mokinio mokymas yra 2–3 kartus brangesnis negu didelėje mokykloje;
- perpildytos mokyklos rodo mokyklų pastatų trūkumą arba netinkamą mokinių srautų sureguliuojimą. Perpildytų mokyklų pasekmė – daliai vaikų tenka mokytis antroje pamainoje;
- mokyklų patalpų užpildymo rodiklis rodo mokymo aplinkai skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumą;
- tuščios mokymosi vietos, ypač didelis jų skaičius, sudaro prielaidas neefektyviam lėšų naudojimui, mažina galimybes tinkamai įgyvendinti ugdymo planą, aprūpinti mokinius vadovėliais ir mokymo priemonėmis, riboja mokytojų kvalifikacijos tobulinimą, psichologinės, pedagoginės, specialiosios pedagoginės, socialinės pagalbos teikimą;
- klasių ir klasių komplektų skaičiaus santykis rodo jungtinių klasių komplektų skaičių. Pradinių klasių mokinių mokymasis II–IV klasių jungtiniame komplekte, V–IX klasių mokinių mokymasis dviejų klasių jungtiniame komplekte neužtikrina lygių mokymosi galimybių;
- vidutinio mokinių skaičiaus klasės komplekte rodiklis naudojamas mokymo kokybei ir švietimo veiksmingumui įvertinti. Didinant mokinių skaičių klasės komplekte, mažinami švietimo kaštai. Kad mažas klasių komplektų dydis kaimo mokyklose nebūtų kompensuojamas klasių komplektų perpildymu mieste, atskirai skaičiuojami klasės komplekto dydžiai kaime ir mieste;
- mokykloms skiriamų lėšų kiekis atskleidžia savivaldybės požiūrį į švietimo svarbą. Realiai savivaldybės moksleivio krepšelio skirtų lėšų ugdymui finansuoti ir įstatymu numatytų lėšų palyginimas rodo norą vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Mokykloms skiriamas didesnis moksleivio krepšelio lėšų kiekis, negu priklauso pagal įstatymą, rodo, kad realus vidutinis mokinių skaičius klasės

komplekte neatitinka moksleivio krepšelio metodikoje nustatyto vidutinio moksleivių skaičiaus klasės komplekte;

- vidutinė vieno mokinio mokymo kaina per metus atskleidžia mokymo kaštus, skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumą. Atskirų mokyklų pagal tipus vidutinės vieno mokinio mokymo kainos palyginimas rodo skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumą.

6. Mokytojų ir kitų darbuotojų rodikliai

Vienas iš mokyklų tinklo optimizavimo uždavinių yra veiksmingiau naudoti pedagogų personalą, pagerinti jų kokybinę sudėtį, nes pedagogų dalykinė ir profesinė kompetencija – svarbus ugdymo kokybės veiksnys. Kadangi po tinklo pertvarkos mokytojų darbo vietų vienos mokyklose sumažės, o kitose padaugės, svarbu žinoti realią situaciją apie turimus kvalifikuotus ir nepakankamai kvalifikuotus mokytojus, bendrą mokytojų perteklių ir kokių dalykų mokytojų trūksta, kiek yra pensinio amžiaus mokytojų ir t. t.

Informaciją rekomenduojame rinkti pagal šiuos rodiklius:

- ♦ bendras mokytojų skaičius;
- ♦ dėstančių privalomuosius mokomuosius dalykus mokytojų specialistų dalis;
- ♦ pamokų dalis nuo bendro privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų skaičiaus, kuri dėsto mokytojai specialistai;
- ♦ vienas mokytojas kėlė kvalifikaciją vidutiniškai valandų per trejus metus;
- ♦ atestuotų mokytojų dalis (ekspertų, metodininkų, vyresniųjų);
- ♦ mokinių ir mokytojų (pedagoginių etatų) skaičiaus santykis;
- ♦ moksleivių ir personalo skaičiaus santykis;
- ♦ pedagoginių etatų ir techninių darbuotojų etatų skaičiaus santykis;
- ♦ mokytojai pensininkai (Bendrojo plano rengimo metais, 2007, 2012 metais pagal dalykus);
- ♦ darbo biržoje įsiregistravę mokytojai;
- ♦ atskirų mokomųjų dalykų mokytojų trūkumas.

Pagal šiuos rodiklius surinkti duomenys padės savivaldybei neprarasti geriausių mokytojų, apsispręsti, kokią politiką vykdyti nepakankamai kvalifikuotų ar perteklinių mokytojų atžvilgiu, nes:

- mokytojų, turinčių tinkamą išsilavinimą, skaičiaus rodiklis rodo jų dalykinę ir profesinę kompetenciją ir yra viena iš svarbiausių sąlygų ugdymo kokybei užtikrinti. Šis rodiklis, papildytas pamokų dalies, kuri dėsto mokytojai specialistai, rodikliu, atskleidžia bendrojo lavinimo efektyvumą;
- kvalifikacijos kėlimo ir atestuotų mokytojų dalies rodikliai atskleidžia nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo, profesinių įgūdžių plėtojimo poreikį ir požiūrį į permanentine tampančia ugdymo turinio reformą;
- mokinių ir mokytojų (pedagoginių etatų), mokinių ir personalo, pedagoginių etatų ir techninių darbuotojų etatų skaičiaus santykio rodikliai naudojami žmonių ištekliams švietime įvertinti. Mažas mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis rodo, kad klasės yra mažos arba kad mokytojų darbo krūviai nedideli. Didinant mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį, mažinamos išlaidos švietimui. Mažas mokinių ir personalo, pedagoginių etatų ir techninių darbuotojų etatų skaičiaus santykis rodo, kad mokinių skaičius mokykloje yra mažas, tačiau jiems ir mokyklos pastatui aptarnauti reikia daug techninių darbuotojų;
- mokytojų pensininkų skaičiaus rodiklis atskleidžia, kiek darbingo amžiaus pedagogų bus galima įdarbinti jiems išėjus į pensiją;
- darbo biržoje įsiregistravusių mokytojų skaičius rodo mokytojų perteklių savivaldybėje;

- atskirų dalykų mokytojų trūkumo rodiklis atskleidžia galimybes mokytojams, liekantiems be darbo, persikvalifikuoti ir įsidarbinti pagal specialybę.

7. Mokinių vežiojimo rodikliai

Mokyklų pasiekiamumo problema yra aktuali periferijos gyventojams ir jų vaikams. Vienas iš mokyklų tinklo pertvarkos sėkmės veiksnių yra tinkamas mokinių vežiojimo organizavimas. Svarbu atvežti vaikus į mokyklą ir parvežti į namus, bet dar svarbiau yra saugiai ir kultūringai juos vežioti ir kad vežiojimas tikrai atitiktų tėvų ir jų vaikų poreikius: nereikėtų ilgai laukti pamokų ir po pamokų, galėtų lankyti papildomojo ugdymo užsiėmimus, nereikėtų toli eiti iki autobuso ir t. t.

Mokinių vežiojimo būklės analizei atlikti siūlome duomenis rinkti pagal šiuos rodiklius:

- ♦ bendras vežamų mokinių skaičius ir dalis nuo bendro mokinių skaičiaus bei pagal koncentrus;
- ♦ mokinių vežimo rūšys (būdai);
- ♦ vežamų mokinių skaičius ir dalis pagal atskiras moksleivių vežimo rūšis (būdus);
- ♦ lėšos, skiriamos mokiniams vežti (Lt/mok.);
- ♦ vidutinė vieno mokinio vežimo kaina (Lt/km) (apskaičiuojama mokiniams vežioti skirtas lėšas padalijus iš bendro mokinių savivaldybėje skaičiaus);
- ♦ mokinio vežiojimo kilometro lyginamosios išlaidos pagal vežiojimo rūšis (būdus);
- ♦ nelaimingų atsitikimų kelionės į mokyklą ir iš mokyklos metu skaičius;
- ♦ bendras nevežamų mokinių skaičius, dalis ir pagal koncentrus;
- ♦ atstumai ir mokinių skaičius, kuriuos eina nevežami mokiniai (nuo 3 iki 3,5 km, nuo 3,6 iki 4 km, nuo 4,1 iki 4,5 km, daugiau kaip 4,6 km);
- ♦ atvežtų mokinių, kurie laukia pamokų nuo 30 iki 45 minučių, nuo 46 iki 60 minučių, daugiau kaip 60 minučių, skaičius;
- ♦ mokinių, laukiančių po pamokų, iki autobusas išvyks, nuo 30 iki 45 minučių, nuo 46 iki 60 minučių, daugiau kaip 60 minučių, skaičius;
- ♦ mokinių, neparvežamų po papildomojo ugdymo užsiėmimų, skaičius.

Tik išsamūs ir patikimi mokinių vežiojimo duomenys sudarys prielaidas atlikti kokybišką analizę ir priimti pagrįstus sprendimus, kaip pagerinti mokinių vežiojimą.

Vaikai ir suaugusieji bendrąjį lavinimą gali įgyti ne tik savivaldybės mokyklose, bet ir nevalstybinėse bendrojo lavinimo, valstybinėse profesinėse ar specialiosiose savivaldybės teritorijoje esančiose mokyklose, gretimų savivaldybių mokyklose. Todėl ruošiantis pertvarkyti savivaldybės mokyklų, teikiančių bendrąjį lavinimą, tinklą reikėtų surinkti duomenis, kiek savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų mokosi savivaldybei nepriklausančiose mokyklose, kokios tendencijos išryškėjo per pastaruosius metus ir kokios mokyklų galimybės numatomos ateityje mokytis pagal atitinkamas bendrojo lavinimo programas. Mokinių pasiskirstymo duomenys skirtingų steigėjų mokyklose sudarys sąlygas priimti racionalius sprendimus dėl mokyklų reorganizavimo.

Mokyklų darbas bus kur kas veiksmingesnis, jei savivaldybėje bus išplėtotas pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai institucijų tinklas. Todėl rekomenduojame surinkti duomenis apie atitinkamų institucijų teikiamų paslaugų mastus, aprėptį, kokybę ir netenkinamus poreikius.

Surinkta išsami, patikima ir objektyvi informacija apie švietimo būklę savivaldybėje sudarys prielaidas ir sąlygas priimti tinkamesnius sprendimus.

II etapas. ŠVIETIMO TIKROSIOS BŪKLĖS ANALIZAVIMAS IR RAIDOS PROGNOZAVIMAS

Sukauptos informacijos analizavimas – didelis ir atsakingas darbas, tai Bendrojo plano rengimo pradžia. Kuo detalesnę ir išsamesnę analizę atliksime, tuo lengviau bus parengti siūlymus dėl mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo. Šiam darbui sudaroma darbo grupė iš savivaldybės tarybos narių, savivaldybės administracijos švietimo padalinio vadovo, specialistų, mokyklų vadovų, pedagogų, profsąjungos atstovų.

Darbo grupės turi pačios apsispręsti, kiek ir kokių rodiklių pateikti esamos ir prognozuojamos švietimo būklės aprašyme. Teiktinų duomenų atranką sąlygoja savivaldybės tinklo pertvarkos siekiai. Jie gali būti skirtingi miestų ir rajonų savivaldybėse. Pavyzdžiui, mieste užtikrinant lygias mokymosi galimybes, aktualu yra panaikinti antrą pamainą, kiek įmanoma vienodai užpildyti mokyklų pastatus. Šiuo atveju svarbūs yra esamo ir prognozuojamo mokinių skaičiaus rodikliai, perpildytų ir nepakankamai užpildytų mokyklų skaičius, klasių komplektų, dirbančių antroje pamainoje, ir juose besimokančių mokinių skaičius, mokyklų dirbančių dviem pamainomis ir pustuščių mokyklų išsidėstymas. Kaimo vietovėse aktualesnis yra labai mažų mokyklų perspektyvos klausimas. Todėl reikėtų analizuoti mokinių skaičiaus kitimo mokyklose prognozes, vidutinius vieno mokinio ugdymo kaštus, mokinių galimybes mokytis kitoje artimiausioje mokykloje ir su tuo susijusius kaštus, reorganizuotų mokyklų pastatų panaudojimo galimybes, pedagogų kvalifikaciją ir jų įdarbinimo klausimus.

Siekiant aiškesnio būklės įvertinimo duomenys lyginami su šalies, savivaldybės ankstesnių metų analogiškais rodikliais ir valstybės siekiniais 2012 metams, pateikiami apibendrinimai, išvados, situacijos ir pasekmių prognozės 2007/2008 ir 2011/2012 m. m., jei nebus priimtas sprendimas optimizuoti mokyklų tinklą.

Turimų duomenų sisteminimas, apibendrinimas, išvadų darymas – gana sudėtingas procesas. Nuo šio darbo atlikimo kokybės daugiausia priklauso darbo grupės, rengiančios Bendrąjį planą, viso darbo sėkmė. Tik konkretūs, aiškūs argumentai padeda suinteresuotas grupes įtikinti mokyklų tinklo pertvarkos būtinybe.

1 pavyzdys. Duomenų analizavimas, lyginimas ir vertinimas

2002/2003 m. m. savivaldybėje 243 klasių komplektuose mokėsi 4253 mokiniai. Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte buvo 17,6 (mieste – 24,2, kaime – 10,9) mokinio. Palyginus su tų pačių mokslo metų analogišku šalies rodikliu matyti, kad savivaldybėje vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte yra 1,0 mokiniu mažesnis (atitinkamai mieste mažesnis 0,2, kaime – 1,3). Palyginus 2002/2003 m. m. vidutinį mokinių skaičių klasės komplekte su 1999/2000 m. m. savivaldybės analogišku rodikliu matyti, kad vidutinis mokinių skaičiaus klasės komplekte šiek tiek mažėja (–0,2). Mokyklos planuoja, kad 2007/2008 m. m. 219 klasių komplektuose mokysis 3742 mokiniai. Netvarkant mokyklų tinklo vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte bus 17,1 (mieste – 23,9, kaime – 10,2) ir dėl to padidės vidutinės mokinio ugdymo išlaidos.

Devyniose pradinėse ir pagrindinėse (iš septyniolikos) buvo penkiolika jungtinių pradinėjų klasių (vienu metu mokomi dviejų klasių mokiniai) ir penkiose pagrindinėse mokyklose (iš dešimties) buvo šešios jungtinės klasės pirmame pagrindinio ugdymo konkcentre (V–VIII klasės). Jungtinėse klasėse mokėsi 306 mokiniai, vidutiniškai po 14,6 mokinio vienos klasės komplekte. Mokyklos planuoja, kad 2007/2008 m. m. turės 28 jungtines klases (iš jų net šešiose bus mokomi trys pradinėjų klasių mokiniai vienu metu) ir jose mokysis 294 mokiniai (vidutiniškai po 10,5 mokinio klasėje / komplekte). Nekeičiant mokyklų skaičiaus 2007/2008 m. m. septyniomis jungtinėmis klasėmis bus daugiau, o vidutinis mokinių skaičius jose sumažės 4,1 mokinio. Mokant vienu metu trijų klasių mokinius kris ugdymo kokybė, tačiau išlaidos beveik nemažės.

Informacija šioje dalyje gali būti pateikiama ne tik aprašomuoju būdu, lentelėse, diagramose bet ir žemėlapiuose. Siūlytume parengti tokius mokyklų tinklo savivaldybėje žemėlapius: mokyklų išsidėstymas; esamas mokinių skaičius atskirose mokyklose ir prognozuojamas 2007/2008 m. m.; tuščiai finansuojamos mokymosi vietos mokyklose pagal 2002 m. būklę ir 2007/2008 m. m. mokyklų pastatų užpildymas; pastatų būklės įvertinimas pagal grupes; vidutinės vieno mokinio mokymo išlaidos. Patarimai, kaip rengti žemėlapius, ir jų pavyzdžiai pateikti 3 ir 4 prieduose.

Švietimo būklės analizę, vertinimą bei prognozes siūlome atlikti šiais aspektais.

Demografinis, ekonominis, socialinis ir kultūrinis švietimo kontekstas

Gyventojų tankumas (gyv./kv. km); gyventojų migracijos saldo savivaldybėje ((skaičiais +/-) ir 1000-iui gyventojų 2000, 2001, 2002 metais) bei prognozės artimiausiems penkeriems metams (optimistinis ir pesimistinis variantai); gimstamumo mažėjimas per pastaruosius dvylika metų ir prognozės artimiausiems penkeriems metams (optimistinis ir pesimistinis variantai); kaimo gyventojų pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/-); miesto gyventojų pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/-); mokyklinio amžiaus vaikų skaičius ir dalis (%); nedarbo lygis (%); skurdo lygis (žemiau skurdo ribos gyvenančiųjų dalis, %); žemiau skurdo ribos gyvenančių savivaldybės gyventojų, iš jų vaikų; socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičiaus pokytis per pastaruosius penkerius metus (+/-); mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, pokytis per pastaruosius penkerius metus (skaičiais +/- ir %); tautinė sudėtis (%) (lietuvių, lenkų, rusų, kitų tautybių); mokinių pasiskirstymas pagal mokymosi kalbas (%), pokytis per pastaruosius trejus metus ir prognozuojamas pokytis per artimiausius ketverius metus; gyventojų išsilavinimo lygis (2001 metais gyventojų surašymo metu (%)) (aukštesnysis, aukštesnysis, vidurinis su profesiniu, vidurinis, pagrindinis su profesiniu, pagrindinis, pradinis).

Mokyklos

Bendrajį lavinimą teikiančių savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų (savivaldybės, valstybinių, nevalstybinių) skaičius pagal tipus bei pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių institucijų skaičius; mokyklų skaičiaus ir mokyklų tipų įvairovės kitimas pastaruosius penkerius metus. Tėvų požiūris į mokyklą (nepatenkinti prašymai mokytis atskirose mokyklose, mokiniai, nesimokantys priskirtose mokyklose, mokinių tėvų skundai).

Mokiniai

Bendro (ir pagal ugdymo koncentrus) mokinių skaičiaus kitimas savivaldybės mokyklose pastaruosius penkerius metus bei prognozės 2007/2008 ir 2011/2012 m. m. Savivaldybės teritorijoje gyvenančių, bet ne savivaldybės pavaldumo (nevalstybinėse, gretimų savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose, specialiosiose mokyklose, internatinėse mokyklose) mokyklose pagal bendrojo lavinimo programas besimokančių mokinių skaičius. Antros pamainos klasių komplektų ir mokinių skaičius bei dalis nuo bendro mokinių skaičiaus. Ugdymosi poreikių netenkinimo lygis (ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo, specialiųjų poreikių vaikų, vaikų, netekusių mokymosi motyvacijos, 16–17 metų jaunuolių, dėl socialinių ir ekonominių sąlygų negalinčių tęsti mokymosi, skaičius, vaikų, nepriimtų į papildomojo ugdymo įstaigas, skaičius; vaikų, lankančių kitų savivaldybių papildomojo ugdymo institucijas ir(ar) norinčių lankyti papildomojo ugdymo institucijas, kai savivaldybė visai neturi ar kai tam tikroje vietovėje neturi papildomojo ugdymo institucijos, skaičius; suaugusiųjų, norinčių mokytis pagal bendrojo lavinimo programas, skaičius; suaugusiųjų, norinčių dalyvauti neformaliojo švietimo programose, skaičius; mokinių, nutraukusių mokymąsi per pastaruosius trejus metus, skaičius).

Ugdymo kokybė

Mokinių pasiekimai – įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą dalis nuo išklausiųjų X klasės programą, skaičiaus, įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą dalis nuo išklausiųjų XII klasės programą, skaičiaus ir

mokymosi sėkmingumas – perkeltųjų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) dalis nuo bendro mokinių skaičiaus, perkeltųjų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) dalis nuo bendro mokinių skaičiaus pagal koncentrus, paliktų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus, paliktų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus pagal koncentrus.

Mokyklų pastatų būklė bei kabinetų ir patalpų atitiktis mokyklos tipui

Mokyklų, kurių pastatai pagal fizinės būklės įvertinimą priskirti I, II, III, IV grupei, skaičius bei pagrindiniai pastatų trūkumai; mokyklų, kurios pagal kabinetų ir patalpų atitiktį priskirtos I, II, III, IV grupei, skaičius bei pagrindiniai patalpų trūkumai. Lėšų poreikis mokyklų pastatams atnaujinti bei kabinetams ir patalpoms pagerinti, kad jos atitiktų mokyklos tipą.

Mokyklų tinklo efektyvumas

Mokyklų dydžiai, jų patalpų užpildymas – patalpos perpildytos arba užpildytos mažiau negu 75 %, tuščios mokymosi vietos, vidutinis klasės komplekto dydis atskiruose ugdymo centruose kaimo ir miesto mokyklose, vidutinės vieno mokinio ugdymo išlaidos atskiruose mokyklų tipuose, didžiausios ir mažiausios vieno mokinio ugdymo išlaidos atskiruose mokyklų tipuose.

Mokytojai

Bendras mokytojų skaičius, privalomuosius dalykus dėstančių mokytojų specialistų dalis, pamokų dalis nuo bendro privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų skaičiaus, kurių dėsto mokytojai specialistai, atestuotų mokytojų (ekspertų, metodininkų, vyresniųjų mokytojų) dalis, mokinių ir mokytojų (pedagoginių etatų) skaičiaus santykis, mokytojų pensininkų, dirbančių mokyklose, skaičius bei planuojamas pensinio amžiaus mokytojų skaičius 2007/2008 ir 2011/2012 m. m.

Mokinių vežiojimas

Bendras vežamų mokinių skaičius ir dalis nuo bendro mokinių skaičiaus bei pagal koncentrus; mokinių vežimo būdai, lėšos, skiriamos mokiniams vežti, vidutinė vieno moksleivio vežimo kaina, mokinio vežiojimo kilometro lyginamosios išlaidos pagal vežiojimo būdus; bendras nevežamų mokinių skaičius ir dalis; atstumai, kuriuos eina nevežami mokiniai (nuo 3 iki 3,5 km, nuo 3,6 iki 4 km, nuo 4,1 iki 4,5 km, daugiau kaip 4,6 km) ir mokinių skaičius, atvežtų mokinių, kurie laukia pamokų nuo 30 iki 45 min., nuo 46 iki 60 min., daugiau kaip 60 min., skaičius, mokinių, neparvežamų po papildomojo ugdymo užsiėmimų, skaičius.

III e t a p a s. ESAMOS ŠVIETIMO BŪKLĖS PRIVALUMŲ IR TRŪKUMŲ NUSTATYMAS

Svarbu ne tik išanalizuoti ir įvertinti švietimo būklę, bet ir išryškinti ir apibendrinti esamo švietimo tinklo privalumus bei trūkumus. Privalumai parodys, kas daryta teisingai, o trūkumai – ką reikia taisyti, padės suformuluoti strateginį mokyklų tinklo pertvarkos tikslą ir uždavinius. Privalumus ir trūkumus bus lengviau atskleisti rodiklių duomenis lyginant su analogiškais šalies rodikliais. Reikėtų išvardyti tiesiogiai mokyklų tinklo racionalumą ir veiksmingumą įtakančių veiksnių privalumus ir trūkumus. Privalumams ir trūkumams nustatyti rekomenduojame naudotis šiais klausimais:

- *Vykdytos mokyklų tinklo pertvarkos privalumai ir trūkumai. Kam panaudotos lėšos, sutaupytos optimizuojant mokyklų tinklą?*

- *Ar pakankama mokyklų tipų įvairovė? Kokių tipų mokyklų (tarp jų ir papildomojo ugdymo bei pagalbą mokiniams, mokytojams ir mokykloms teikiančių įstaigų) savivaldybėje nėra, tačiau jų reikėtų?*

- *Kokių poreikių grupių vaikų ir suaugusiųjų bendrojo lavinimosi poreikiai tenkinami tinkamai, nepakankamai tinkamai arba netenkinami?*

- *Kokios mokinių skaičiaus kitimo pastaruosius penkerius metus tendencijos ir prognozės 2007/2008 ir 2011/2012 m. m.?*

- *Kiek mokyklų yra perkrautos ir dirba dviem pamainomis? Kiek yra klasių komplektų ir kiek mokinių mokosi antroje pamainoje?*
  - *Kelių mokyklų pastatų užpildymas mažesnis negu 75 %?*
  - *Kokie yra labai didelių ir labai mažų mokyklų privalumai ir trūkumai?*
  - *Kelių mokyklų fizinė pastatų būklė atitinka I, II, III, IV grupes?*
  - *Kiek mokyklų pagal kabinetų ir patalpų atitiktį priskirta I, II, III, IV grupėms?*
  - *Koks yra vidutinis mokinių skaičius klasėje komplekte savivaldybėje, miesto ir kaimo mokyklose, atskirose ugdymo pakopose?*
    - *Koks mokinių ir mokytojų (pedagoginių etatų normų) santykis savivaldybėje, kaimo ir miesto mokyklose?*
    - *Kiek tuščių mokymosi vietų yra mokyklose? Kiek lėšų (mokytojų atlyginimams) išleidžiama tuščioms mokymosi vietoms finansuoti?*
      - *Kiek vidutiniškai kainuoja vieno mokinio mokymas labai mažose mokyklose?*
      - *Kokia pedagogų, dėstančių privalomuosius mokomuosius dalykus, dalis yra specialistai?*
      - *Kokią privalomųjų mokomųjų dalykų dalį dėsto mokytojai specialistai?*
      - *Kokių mokomųjų dalykų mokytojų yra perteklius ar trūkumas?*
      - *Kokių specialistų, teikiančių pagalbą mokiniams ir mokytojams, yra pakankamai ir kokių trūksta?*
      - *Kaip tinkamai organizuojamas mokinių vežiojimas? Ar visi mokiniai pavežami, kuriuos privalu pavežti pagal Švietimo įstatymo nuostatas? Kiek mokinių nevežama?*
        - *Kokios yra vieno mokinio vežiojimo išlaidos?*

Atsakymai į klausimus padės atskleisti bendrojo lavinimo prieinamumą vaikams ir suaugusiesiems, bendrajam lavinimui skirtų lėšų panaudojimo tinkamumą, įtikinti politikus mokyklų tinklo optimizavimo būtinybe, o darbo grupei parengti tinkamiausius siūlymus.

IV etapas. SAVIVALDYBĖS MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS STRATEGINIO TIKSLO IR UŽDAVINIŲ 2012 METAMS BEI PAGRINDINIŲ REZULTATŲ RODIKLIŲ FORMULAVIMAS

Mokyklų tinklo kaitos procesas nėra savitiksliis dalykas, t. y. vien tik mokyklų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ar likvidavimas. Tinkama tinklo pertvarka turi sudaryti sąlygas išsaugoti esamą švietimo kokybę ir ją pagerinti veiksmingiau panaudojant turimus švietimo išteklius. Strateginis mokyklų tinklo pertvarkos tikslas formuluojamas remiantis švietimo būklės analize ir švietimo vizija.

Strateginiam tikslui įgyvendinti numatomi uždaviniai šioms švietimo sistemos dalims gerinti: ugdymo procesui, pedagogų kompetencijai, ugdymo aplinkai (bazei).

Strateginis tikslas ir uždaviniai nustatomi 2012 metams. Strateginis tikslas gali būti toks: *sudaryti sąlygas daug aukštesnės kokybės švietimui bei veiksmingesniam išteklių paskirstymui.*

Uždaviniai jam pasiekti gali būti tokie:

- *sureguliuoti mokyklose ir klasėse mokinių skaičių, leidžiantį veiksmingiausiai įgyvendinti ugdymo tikslus;*
- *pagerinti mokyklų pedagoginio personalo kokybinę sudėtį;*
- *pagerinti moksleivių mokymosi bazę ir pasirūpinti saugiu jų vežiojimu.*

Mokyklų tinklo pertvarkos strateginio tikslo ir uždavinių įgyvendinimui matuoti nustatomi pagrindinių rezultatų rodikliai. Jie yra Bendrojo plano veiksmingumo matavimo instrumentas. Veiksmingumui matuoti reikia pasirinkti rodiklius, kurie padėtų įvertinti užsibrežto strateginio tikslo ir uždavinių pasiekimo lygį. Kiekybinės rodiklių charakteristikos turėtų atitikti Valstybės siekinius, analogiškus šalies rodiklius arba būti aukštesnės bei rodyti pagerėjusią švietimo padėtį savivaldybėje.

Turėtų būti numatomi atskiri rodikliai Bendrojo plano įgyvendinimo I etapui (2007 metai) ir II etapo pabaigai (2012 metai). Parengus Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo bei vidaus struktūros pertvarkos planą, rodiklių kiekybinės charakteristikos gali būti tikslinamos.

2 pavyzdys.

TIKSLAS	PAGRINDINIAI REZULTATŲ RODIKLIAI		
	2012 m.	2007 m.	Esamos būklės
Sudaryti sąlygas, garantuojančias daug aukštesnės kokybės švietimą bei veiksmingesnį išteklių paskirstymą.	1.1. Ne mažiau kaip 95 % baigia pagrindinę mokyklą	Ne mažiau kaip 90 %	88 %
	1.2. Ne mažiau kaip 95 % įgyja pagrindinį išsilavinimą	Ne mažiau kaip 89 %	84 %
	1.3. Ne mažiau kaip 95 % įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą tęsia mokymąsi toliau	Ne mažiau kaip 90 %	83 %
	1.4. Ne mažiau kaip 70 % IX–XII klasių mokinių mokosi gimnazijų klasėse	Ne mažiau kaip 40 %	31 %
	1.5. Ne mažiau kaip 99 % įgyja vidurinį išsilavinimą nuo išklausiųjų XII klasės kursą	Ne mažiau kaip 98,8 %	98,3 %
	1.6. Kursą kartoja ne daugiau kaip 0,3 % mokinių	Ne daugiau kaip 0,5 %	0,6 %
	1.7. Visiems mokymosi motyvaciją praradusiems mokiniams sudarytos sąlygos mokytis jaunimo mokykloje	Visiems mokymosi motyvaciją praradusiems mokiniams sudarytos sąlygos mokytis jaunimo mokykloje	Netenkinami poreikiai 50 mokinių
	1.8. 70 % sutrikusio intelekto mokinių nuo bendro šių mokinių skaičiaus mokosi specialiosiose klasėse bendrojo lavinimo mokyklose	40 % sutrikusio intelekto mokinių nuo bendro šių mokinių skaičiaus mokosi specialiosiose klasėse bendrojo lavinimo mokyklose	10 % sutrikusio intelekto mokinių nuo bendro šių mokinių skaičiaus mokosi specialiosiose klasėse bendrojo lavinimo mokyklose
	1.9. Priešmokyklinio ugdymo grupes lankyti sudarytos sąlygos visiems norintiesiems	Priešmokyklinio ugdymo grupes lankyti sudarytos sąlygos visiems norintiesiems	Nepatenkinti poreikiai 20 vaikų
	1.10. Iškritusių iš švietimo sistemos asmenų iki 16 metų amžiaus nėra	Ne daugiau kaip 5 vaikai	12 vaikų

	1.11. Ne daugiau kaip 9 % yra iškritusių iš švietimo sistemos (18–24 metų asmenų, neįgijusių pagrindinio ar vidurinio išsilavinimo ir toliau niekur nesimokančių)	Ne daugiau kaip 11 %	14,3 %
	1.12. Sudarytos sąlygos visiems norintiems suaugusiems įgyti bendrąjį išsilavinimą	Sudarytos sąlygos 80 % norinčių suaugusiųjų įgyti bendrąjį išsilavinimą	Sudarytos sąlygos 50 % norinčių suaugusiųjų įgyti bendrąjį išsilavinimą
UŽDAVINIAI			
Sureguliuoti mokyklose ir klasėse mokinių skaičių, leidžiantį veiksmingiau- siai įgyvendinti ugdymo tikslus.	2.1. Tuščių mokymosi vietų skaičius sumažėjęs 95 %	Tuščių mokymosi vietų skaičius sumažėjęs ne mažiau kaip 30 %	426 tuščios mokymosi vietos
	2.2. Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte mieste 24,5, kaime – 14,9	Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte mieste ne mažesnis kaip 24,1, kaime ne mažesnis kaip 10,2	Mieste – 23,9 Kaime – 9,8
	2.3. Nėra antroje pamainoje dirbančių klasių komplektų	Ne daugiau kaip 10 klasių komplektų	48 klasių komplektai
	2.4. Ne daugiau kaip dviejų pradinį klasių mokiniams pamokos vedamos vienu metu	Nėra pradinį klasių komplektų, kuriuose mokosi 3 klasių mokiniai.	4 jungtiniai pradinį klasių komplektai, kuriuose mokosi 3 klasių mokiniai
	2.5. Nėra jungtinių klasių pagrindinio ugdymo koncentre	Ne daugiau kaip 2 jungtinių klasių komplektai pagrindinio ugdymo koncentre	8 jungtiniai klasių komplektai pagrindinio ugdymo koncentre
Pagerinti mokyklų pedagoginio personalo kokybinę sudėtį.	3.1. 90 % privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų veda mokytojai specialistai	85 % privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų veda mokytojai specialistai	76 % privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų veda mokytojai specialistai
	3.2. Ne mažiau kaip 90 % mokytojų yra atestuoti	Ne mažiau kaip 85 % mokytojų yra atestuoti	76,8 % mokytojų yra atestuoti
Pagerinti moksleivių mokymosi bazę ir pasirūpinti saugiu jų vežiojimu.	3.3. 80 % mokyklų pagal pastatų būklę priskirtos I ir II grupei	45 % mokyklų pagal pastatų būklę priskirtos I ir II grupei	30 % mokyklų pagal pastatų būklę priskirtos I ir II grupei
	3.4. Savivaldybės įnašas vadovėliams įsigyti padidėjęs 10 %	Savivaldybė vadovėliams įsigyti skiria daugiau kaip 8 tūkst. Lt per metus	Savivaldybė 2003 m. vadovėliams įsigyti skiria 8 tūkst. Lt
	3.5. 1 kompiuteris ne daugiau kaip 10 mokinių	1 kompiuteris ne daugiau kaip 20 mokinių	1 kompiuteris 25 mokiniams

	<i>3.6. Visos pradinės mokyklos turi ne mažiau kaip 4 kompiuterius</i>	<i>100 % pradinųjų mokyklų turi po 1 kompiuterį</i>	<i>13 % pradinųjų mokyklų turi po 1 kompiuterį</i>
	<i>3.7. Ne mažiau kaip 90 % mokyklų pastatų atitinka 90–100 % mokyklos tipui keliamus reikalavimus</i>	<i>75 % mokyklų pastatų atitinka 90–100 % mokyklos tipui keliamus reikalavimus</i>	<i>70 % mokyklų pastatų atitinka 90–100 % mokyklos tipui keliamus reikalavimus</i>
	<i>3.8. Visi toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvenantys kaimo bendrojo lavinimo mokiniai pavežami</i>	<i>Visi toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvenantys kaimo bendrojo lavinimo mokiniai pavežami</i>	<i>1 % nepavežamas</i>

P a s t a b a. Rengiant konkrečios savivaldybės Bendrąjį planą, rodiklių gali būti numatyta daugiau arba mažiau bei pateiktos kitokios jų formuluotės, kiekybinė išraiška, negu pateikta pavyzdyje. 2011/2012 m. m. rodiklių (1.2, 1.3, 1.7, 1.9, 1.10, 1.11, 1.12, 3.5, 3.8) kiekybinė charakteristika yra pateikta iš Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų, 2.2 rodiklio kiekybinė išraiška atitinka analogišką 2003/2004 m. m. šalies rodiklį; dalies esamos būklės rodiklių (1.1, 1.2, 1.3, 1.6, 3.2, 3.5) kiekybinė charakteristika atitinka 2002 metų analogiškus šalies rodiklius, o kitų – išgalvota.

Nustatant rezultatų rodiklius nereikia „perlenkti lazdos“. Pavyzdžiui, nuspręsti panaikinti visas tuščias mokymosi vietas arba kaimo mokyklų vidutinį mokinių skaičių klasėje komplekte prilyginti miesto mokyklų vidutiniam mokinių skaičiui klasėje komplekte. Tačiau labai svarbu, kad rezultatų rodikliai nebūtų žemesni negu realiai įmanoma.

V e t a p a s. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS PRIORITETŲ 2007 METAMS NUSTATYMAS

Kadangi Bendrasis planas apima gana ilgą laikotarpį, reikėtų numatyti tinklo pertvarkos prioritetus, kurie turėtų būti įgyvendinti pirmajame mokyklų tinklo pertvarkos plano etape, t. y. iki 2007/2008 m. m. Prioritetai teikiami silpniausioms mokyklų tinklo vietoms sutvarkyti.

Galimi šie prioritetai:

- vidutinio mokinių skaičiaus klasėje didinimas;
- tuščių mokymosi vietų sumažinimas;
- antros pamainos panaikinimas miestų bendrojo lavinimo mokyklose;
- gimnazijų, technologinių gimnazijų skyrių profesinėse mokyklose ir pagrindinių mokyklų steigimas;
- priešmokyklinio ugdymo grupių steigimas ir t. t.

Prioritetų įgyvendinimo sėkmei matuoti nustatomi rodikliai. Šie rodikliai kartu yra ir daliniai strateginio tikslo ir uždavinių įgyvendinimo rodikliai. Jie pateikiami kaip 2007 metų rezultatų rodikliai (žr. 2 pavyzdį).

VI e t a p a s. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS PAGRINDIMO RENGIMAS

Kuriant Bendrąjį planą svarbu ne tik kritiškai įvertinti esamą švietimo būklę, bet ir pateikti pakankamus ir patikimus argumentus savivaldybės politikams, mokyklų vadovams, pedagogams, mokinių tėvams, visuomenei, kodėl reikia mokyklų tinklo pertvarkos būtent tokios, o ne kitokios. Švietimo esamos būklės analizė parodo ugdymo prieinamumo, lygių ugdymosi galimybių sudarymo, ugdymo

kokybės, efektyvaus švietimo išteklių panaudojimo problemas, o mokyklų tinklo pertvarkos siūlymų plano pagrindime pateikiami motyvai, įrodymai ir siūlymai dėl konkrečių mokyklų steigimo, reorganizavimo ar pertvarkos ir kokios sąlygos bus sudarytos ugdymo prienamumui, lygioms ugdymosi galimybėms, ugdymo kokybei pagerinti, efektyvesniam turimų švietimo išteklių panaudojimui. Pagrindime pateikiama informacija, įrodymai, kurie padėtų visas su mokyklų pertvarka susijusias interesų grupes įtikinti tinklo pertvarkos būtinybe ir parodytų aiškią mokyklų tinklo viziją savivaldybėje 2007 ir 2012 metais. Taip pat reikėtų atskleisti, kokios bus pasekmės 2007/2008 m. m., jei mokyklų tinklas nebus tvarkomas. Pavyzdžiui, kiek tuščių mokymosi vietų padaugės; kiek sumažės vidutinis mokinių skaičius klasėje komplekte miesto ir kaimo mokyklose; kiek padaugės mokyklų, kuriose bus labai mažai mokinių (pavyzdžiui, pradinių mokyklų, kuriose mokysis mažiau negu 15 mokinių, pagrindinių mokyklų, kuriose mokysis mažiau negu 100 mokinių); kiek padaugės jungtinių klasių komplektų, jose besimokančių mokinių skaičius; kiek dar bus perpildytų mokyklų ir kiek klasių komplektų mokysis antroje pamainoje; kiek turėsime mokymosi vietų gimnazijose ir kokios dalies mokinių poreikiai mokytis gimnazijoje bus patenkinti; ar turės tinkamas mokymosi sąlygas mokymosi motyvaciją praradę mokiniai, suaugusieji, norintys įgyti pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą; kiek išleisime lėšų tuščioms mokymosi vietoms finansuoti; kiek pabrangs vieno mokinio mokymas mokyklose, kurios mokyklos dabar yra vidutinio dydžio, bet ateityje taps labai mažos; kiek mokyklų pastatų nebetiks naudoti, jei neskirsime lėšų joms atnaujinti; kaip tai paveiks ugdymo kokybę ir t. t. Be to, labai svarbu bandyti prognozuoti, kiek lėšų bus sutaupyta optimizuojant mokyklų tinklą, ir parodyti, kam jas būtų galima panaudoti.

Finansuojant labai mažas mokyklas, tuščias mokymosi vietas mokyklose, neefektyviai „iššaldomi“ turimi ištekliai. Visais įmanomais atvejais tokius išteklius privalu panaudoti būtent švietimo veiksmingumui didinti, t. y. užtikrinti geresnę mokymosi vietų mokyklose pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, sukurti trūkstamas mokymosi vietas ir sudaryti sąlygas visiems norintiems įgyti valstybinius standartus atitinkantį išsilavinimą pagal jų gebėjimus ir galias, pagerinti mokymosi sąlygas, aprūpinimą moderniomis mokymo priemonėmis ir t. t. Tėvai mokyklų tinklo pertvarką priims teigiamai tik tuomet, kai matys, jog sutaupytos lėšos paliekamos švietimui, o ne panaudojamos, tarkim, keliami tiesti.

Rengiant mokyklų tinklo pertvarkos pagrindimą visos mokyklos suskirstomos į mikrorajonus „piramidės“ principu, nes vertinant mokyklas taip lengviau sureguliuoti mokinių srautus; suformuoti tinkamo dydžio klasių komplektus; reorganizuoti gretimas mokyklas jas sujungiant, prijungiant ar padalijant; įdarbinti mokytojus; skirtingų ugdymo pakopų mokyklos galės sudaryti bendradarbiavimo sutartis ir taip sukurs prielaidas mokiniams jaustis saugesniems, nes žinos, kad jiems yra mokymosi vieta aukštesnio ugdymo turinio koncentro programą teikiančioje mokykloje.

Visais įmanomais atvejais informacija apie mokyklas pateikiama laikantis mokyklų suskirstymo į mikrorajonus principo.

Kokius duomenis pateikti pagrindime, apsisprendžia darbo grupė. Tai priklauso nuo užsibrėžto strateginio tikslo, uždavinių ir nusistatytų pagrindinių pertvarkos rezultatų rodiklių. Be to, situacija gali skirtis ir atskiruose mikrorajonuose, todėl gali būti pateikiama ir skirtinga informacija apie kiekvieno mikrorajono mokyklas. Tačiau bet kuriuo atveju rekomenduojame pateikti informaciją apie mokinių skaičių pagal klases kiekvienoje mokykloje Bendrojo plano rengimo metais, 2007/2008 m. m. ir bendrą mokinių skaičių 2011/2012 m. m.; esamą, prognozuojamą 2007/2008 m. m. vidutinį klasių komplektų dydį, mokyklų užpildymą, mokyklų pastatų būklę bei kabinetų ir patalpų atitiktį mokyklos tipui, mokytojus specialistus, dėstančius privalomus mokomuosius dalykus, privalomų mokomųjų dalykų dalį, kuriuos dėsto mokytojai specialistai, mokinių vežiojimo būklę.

Siekdami darbo grupėms palengvinti Bendrojo plano pagrindimo rengimą, rekomenduojame siūlymus, kaip ir kokią informaciją pateikti pagal visus Duomenų rinkimo skyriuje pateiktus rodiklius. Darbo grupės gali panaudoti informaciją iš papildomai nusistatytų rodiklių, jei tai būtina teikiamiems siūlymams pagrįsti.

1 dalis. Mokinių skaičius

Tik išsami informacija apie kiekvienos amžiaus mokinių grupės mokinių skaičių kiekvienoje mokykloje Bendrojo plano kūrimo metais, 2007/2008 m. m. ir kiek įmanoma detalesnė informacija 2011/2012 m. m. sudarys prielaidas parengti kokybiškesnį, labiau argumentuotą Bendrąjį planą. Informacija apie mokinių skaičių galėtų būti pateikta keturiose lentelėse ir trijuose žemėlapiuose.

Pirmoje lentelėje pateikiama informacija apie kiekvienos amžiaus grupės mokinių skaičių konkrečioje mokykloje. Antroje lentelėje pateikiama informacija apie kiekvienos amžiaus grupės planuojamą mokinių skaičių konkrečioje mokykloje 2007 m., jei mokyklų tinklas savivaldybėje iki tų metų nekistų. Taip pat atliekama lyginamoji analizė, kaip pasikeis mokinių skaičius mokyklose 2007/2008 m. m., palyginti su Bendrojo plano rengimo metais.

3 pavyzdys. Mokinių skaičius mokyklose 2003/2004 m. m.

Mokykla	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.	VII kl.	VIII kl.	IX kl.	X kl.	XI kl.	XII kl.	Iš viso
<i>Šlavėnų pradinė</i>													
<i>Katlėrių pradinė</i>													
<i>Pavirinčių pagrindinė</i>													
<i>Dvaronių pagrindinė</i>													
<i>Dabužių vidurinė</i>													
Iš viso													

Kiekvienos mokyklos mokinių skaičius Bendrojo plano rengimo metais ir 2007/2008 m. m. parodomas ir savivaldybės mokyklų žemėlapyje (žr. 4 priedą).

Išanalizavus informaciją apie kiekvienos amžiaus grupės mokinių skaičių, daromos išvados, kurios mokyklos yra ar iki 2007/2008 m. m. taps problemiškomis ir reikia parengti siūlymus dėl jų reorganizavimo.

Problemiškomis laikytinos tos mokyklos, kuriose:

- mokiniai yra ar bus mokomi jungtinėse klasėse,
- vidutinis mokinių skaičius I–IV klasėse ir V–XII klasėse yra ar bus mažesnis, negu numatytas mokinio krepšelio metodikoje.

Parengus siūlymus mokyklų tinklo pertvarkai (jie turėtų būti pateikti dalyje „Siūlymai mokyklų tinklo pertvarkos planui“) rengiama trečia lentelė, analogiška 3 pavyzdyje pateiktai lentelei. Joje turi atsispindėti numatomas kiekvienos amžiaus grupės mokinių skaičius konkrečiose mokyklose 2007/2008 m. m., atsižvelgiant ne tik į sumažėjusį gimstamumą, gyventojų migraciją, bet ir į siūlomas reorganizuoti mokyklas. 2007 m. mokyklų tinklo vizija su kiekvienos mokyklos mokinių skaičiais pateikiama savivaldybės mokyklų žemėlapyje.

2 dalis. Ugdymo kokybė

Pagrindžiant ugdymo kokybės gerinimo būtinybę turėtų būti remiamasi valstybės švietimo kokybės siekiais ir siekiniais 2012 metams, numatytais Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose, lyginant konkrečių mokyklų ugdymo diferencijavimo, individualizavimo, pagalbos teikimo specialiųjų poreikių mokiniams mastus, mokinių lankomumą, pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo įgijimo mastus, valstybinių brandos egzaminų rezultatus su savivaldybės ir šalies analogiškais rodikliais (jei tokie yra).

Atskirų mokyklų mokinių mokymosi sėkmingumas pateikiamas lentelėse.

4 pavyzdys. Perkėlimas į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais). Kurso kartojimas

Mokykla	Perkeltųjų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais) dalis nuo bendro mokinių skaičiaus					Paliktųjų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus				
	Vidutiniškai	I–IV kl.	V–VIII kl.	IX–X kl.	XI–XII kl.	Vidutiniškai	I–IV kl.	V–VIII kl.	IX–X kl.	XI–XII kl.
...										
Vidutiniškai savivaldybėje										

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- mokinių, perkeltų į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais), dalis nuo bendro mokinių skaičiaus yra didesnė už savivaldybės vidurkį;
- paliktų kurso kartoti mokinių dalis nuo bendro mokinių skaičiaus yra didesnė už šio rodiklio vidurkį šalyje ir savivaldybėje.

Taip pat nurodomi ugdymo koncentrai, kuriuose šios problemos yra didžiausios, bei priežastys.

5 pavyzdys. Ugdymo diferencijavimas, individualizavimas, pagalbos teikimas

Mokykla	Vidutiniškai 1 mokiniui tenka valandų ugdymui diferencijuoti ir individualizuoti	Vidutiniškai 1 specialiųjų poreikių mokiniui tenka pedagoginės ir specialiosios pedagoginės pagalbos valandų	Specialiųjų poreikių mokinių skaičius
...			
Vidutiniškai savivaldybėje			Iš viso

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- vidutiniškai vienam mokiniui tenka valandų ugdymui diferencijuoti ir individualizuoti mažiau negu vidutiniškai savivaldybėje;
- vidutiniškai vienam specialiųjų poreikių mokiniui tenka pedagoginės ir specialiosios pedagoginės pagalbos valandų mažiau negu vidutiniškai savivaldybėje;
- neteikiama pedagoginė ir specialioji pedagoginė pagalba specialiųjų poreikių vaikams.

Taip pat šioje dalyje pateikiamos nepakankamo ugdymo diferencijavimo, individualizavimo ir pagalbos teikimo priežastys; apibendrinama specialiųjų poreikių ugdymo padėtis, privalumai ir trūkumai, pateikiami siūlymai dėl jų integruoto ugdymo organizavimo gerinimo.

6 pavyzdys. Lankomumas

Mokykla	Vidutiniškai 1 mokinys per metus praleido pamokų dėl ligos (trejų metų vidurkis)					Vidutiniškai 1 mokinys per metus praleido pamokų dėl kitų priežasčių (trejų metų vidurkis)					Vidutinis mokyklos sveikatos indeksas (trejų metų)
	Vidutiniškai	I–IV kl.	V–VIII kl.	IX–X kl.	XI–XII kl.	Vidutiniškai	I–IV kl.	V–VIII kl.	IX–X kl.	XI–XII kl.	
...											
Vidutiniškai savivaldybėje											

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- vidutiniškai vienas mokinys per metus praleidžia pamokų dėl ligos daugiau negu vidutiniškai savivaldybėje;
- vidutiniškai vienas mokinys per metus praleidžia pamokų dėl kitų priežasčių daugiau negu vidutiniškai savivaldybėje;
- mokyklos, kurių mokyklos sveikatos indeksas mažesnis negu vidutinis savivaldybėje.

7 pavyzdys. Papildomasis ugdymas

Mokykla	Būrelius lankančių mokinių dalis	Vidutiniškai 1 mokiniui tenka būrelių valandų	Būrelių rūšių skaičius
...			
Vidutiniškai savivaldybėje			

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- mokinių, lankančių būrelius, dalis yra mažesnė už savivaldybės vidurkį;
- vidutiniškai vienam mokiniui tenka būrelių valandų mažiau negu vidutiniškai savivaldybėje.

Siekiant objektyviau įvertinti mokinių mokymosi pasiekimus, t. y. pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo įgijimą, valstybinių brandos egzaminų laikymą, pateikiamas trejų metų rezultatų vidurkis.

8 pavyzdys. Pagrindinio ir vidurinio ugdymo išsilavinimo įgijimas. Valstybiniai brandos egzaminai

Mokykla	Įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą dalis nuo išklausiusiųjų X klasės programą	Įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą dalis nuo išklausiusiųjų XII klasės programą	Išlaikytų valstybinių egzaminų dalis nuo laikytų valstybinių egzaminų skaičiaus	Išlaikytų valstybinių egzaminų „puikiai“, „labai gerai“, „gerai“ dalis nuo išlaikytų valstybinių egzaminų skaičiaus
...				
Vidutiniškai savivaldybėje				

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą dalis yra mažesnė už savivaldybės ir šalies vidurkį;
- įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą dalis yra mažesnė už savivaldybės ir šalies vidurkį;
- išlaikytų valstybinių egzaminų dalis yra mažesnė už savivaldybės ir šalies vidurkį;
- išlaikytų valstybinių egzaminų „puikiai“, „labai gerai“, „gerai“ dalis yra mažesnė už savivaldybės vidurkį.

Taip pat, remiantis perkėlimo į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais), kurso kartojimo, ugdymo diferencijavimo, individualizavimo, pagalbos teikimo duomenimis ir kita turima informacija, išvardijamos menkų mokymosi pasiekimų priežastys (pavyzdžiui, moksleivių socialinė padėtis, mažas mokytojų specialistų skaičius, neveiksmingas Valstybinio ugdymo plano teikiamų galimybių panaudojimas ugdymui diferencijuoti, individualizuoti, pagalbai teikti ir t. t.).

Apibendrinant šioje dalyje pateiktą informaciją apie ugdymo kokybę mokyklų veikla įvertinama. Galimas vienas iš šių vertinimų*:

- švietimo kokybė ir mokinių pasiekimai yra labai geri;
- neaptikta jokių akivaizdžių ir skubiai sprendinų švietimo kokybės ar mokinių pasiekimų problemų, tačiau vienas kitas aspektas verčia susirūpinti;
- aptikta įrodymų, jog mokyklos teikiamų švietimo paslaugų kokybės ir mokinių pasiekimų lygis verčia rimtai susimąstyti.

Remiantis šiais vertinimais mokyklos atitinkamai skirstomos į tris grupes. Ši informacija pateikiama lentelėje ir savivaldybės mokyklų žemėlapyje.

*Švietimo kokybė ir mokinių pasiekimai yra labai geri, kai 95 % mokinių įgyja pagrindinį išsilavinimą, išskyrus mokytus pagal adaptuotas programas; 100 % mokinių įgyja vidurinį išsilavinimą; yra mokinių, kurie nors vieną valstybinį egzaminą išlaiko bent gerai; ugdymas diferencijuojamas; specialiųjų poreikių mokiniams teikiama specialioji pedagoginė ir pedagoginė pagalba; mokiniai nepaliekami kurso kartoti.

9 pavyzdys. Mokyklų ugdymo kokybės vertinimas

I grupė. Švietimo kokybė ir mokinių pasiekimai yra labai geri	
Eil. Nr.	Mokykla

II grupė. Neaptikta jokių akivaizdžių ir skubiai sprendinų švietimo kokybės ar mokinių pasiekimų problemų, tačiau vienas kitas aspektas verčia susirūpinti		
Eil. Nr.	Mokykla	Sprendimos problemos

III grupė. Aptikta įrodymų, jog mokyklos teikiamų švietimo paslaugų kokybės ir mokinių pasiekimų lygis verčia rimtai susimąstyti		
Eil. Nr.	Mokykla	Sprendimos problemos

3 dalis. Mokyklų pastatai ir patalpos

Šioje dalyje, pasinaudojant duomenų bazės informacija apie pastatų būklę, mokyklos patalpų užpildymą, atitiktį mokyklos tipui, lėšas mokyklos pastatams išlaikyti, pateikiamas esamų mokyklų pastatų būklės įvertinimas.

10 pavyzdys. Mokyklų pastatai ir patalpos

Mokykla	Grupė*, kuriai mokykla priskirta pagal pastatų būklę ir problemišiausios pastatų dalys	Mokyklos užpildymas (%)*	Atitiktis mokyklos tipui.* Pagrindiniai trūkumai	Atitiktis higienos normoms	Lėšos pastatams išlaikyti	Lėšos, reikalingos pastatų remontui ir atitiktčiai tipui pagerinti	Galimybės racionaliau panaudoti pastatus
Dvaronių pagrindinė	III gr. Reikia stogo, langų ir sanitarinių mazgų kapitalinio remonto	72 %	59 % nėra sporto salės, valgyklos	Neatitinka	89 000	300 tūkst.	Isteigti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes

Išvadose nurodoma: mokyklos, kuriose dėl labai blogos pastatų būklės po kelerių metų nebus galima mokyti vaikų, ir planuojamas mokinių skaičius jose; mokyklos, kurių pastatai ir patalpos kelia didžiausią susirūpinimą; pagrindinės mokyklų pastatų ir patalpų problemos. Pateikiama lyginamoji

* Mokyklos pastatų priskyrimo grupei, mokyklos užpildymo apskaičiavimo, atitikties mokyklų tipui nustatymo metodika pateikta 2 priede.

analizė, kaip keisis mokyklų užpildymo procentas 2007/2008 m. m., pasikeitus mokinių skaičiui mokyklose. Palyginus mokyklų pastatų būklės ir numatomo mokinių skaičiaus 2007/2008 m. m. konkrečiose mokyklose duomenis, teikiami siūlymai: kurių pastatų galima atsisakyti dėl mokyklos juose uždarymo ar reorganizavimo; dėl lėšų skyrimo mokyklų pastatams atnaujinti, kad būtų pagerinta mokymosi aplinka, padidinta mokyklos patalpų atitiktis mokyklos tipui. Taip pat pateikiami siūlymai, kaip panaudoti pastatus, kurie bus siūlomi nebenaudoti mokykloms.

4 dalis. Mokytojai

Švietimo sistemos gebėjimą padėti vaikams ir jaunuoliams pasirengti prisitaikyti prie sparčios socialinės, ekonominės ir kultūrinės kaitos lemia mokytojų pajėgumas suvokti visuomenės poreikius ir su išsilavinimu siejamus lūkesčius. Todėl viena svarbiausių švietimo kokybės sąlygų yra mokytojų dalykinė ir profesinė kompetencija.

Mokytojo ir mokinių skaičiaus santykis yra vienas rodiklių, kurį didinant mažinamos išlaidos darbo užmokesčiui.

Šioje dalyje pateikiama informacija apie kiekvienoje mokykloje dirbančių mokytojų specialistų dalį, pamokų dalį, kurią veda mokytojai specialistai, atestuotų mokytojų dalį, kvalifikacijos tobulinimo mastus, mokytojus pensininkus (Bendrojo plano rengimo metais, 2007 ir 2012 metais pagal dalykus), taip pat mokinių skaičių, tenkantį vienam mokytojui (pedagoginiam etatui).

11 pavyzdys. Mokytojų kvalifikacija, jos tobulinimas, atestacija bei mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui

Mokykla	Mokytojų specialistų dalis	Pamokų, kurias veda specialistai, dalis	1 mokytojas vidutiniškai kvalifikaciją tobulino ..... val. per 3 metus	Atestuotų mokytojų dalis (ekspertų, metodininkų, vyresniųjų mokytojų)	Mokinių ir mokytojų (pedagoginių etatų) skaičiaus santykis
....					
Vidutiniškai savivaldybėje					

Išvadose nurodomos mokyklos, kuriose:

- mokytojų specialistų dalis yra mažesnė už savivaldybės vidurkį;
- privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų, vedamų specialistų, dalis yra mažesnė nei 80 %;
- vienas mokytojas kvalifikaciją vidutiniškai tobulino per trejus metus mažiau nei devynias dienas;
- atestuotų mokytojų dalis mažesnė už savivaldybės vidurkį;
- mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis yra mažesnis už savivaldybės ir šalies atitinkamo mokyklos tipo ir geografinės padėties (kaimas, miestas) vidurkius.

Pertvarkant mokyklų tinklą gali kilti mokytojų įdarbinimo problemų, todėl svarbu parodyti, kiek ir kokių dalykų mokytojų pensininkų yra dirbančių konkrečioje mokykloje Bendrojo plano rengimo metais ir bus 2007 bei 2012 metais, kiek asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, bet neturinčių pedagogo kvalifikacijos, turinčių aukštesnįjį nepedagoginį ar vidurinį išsilavinimą, dirba mokytojais.

5 dalis. Mokyklos, kuriose yra neatidėliotinai spęstinių problemų

Apibendrinus 1–4 dalyje pateiktas išvadas, sudaromas tų mokyklų sąrašas, kuriose yra neatidėliotinai spęstinių problemų, pažymint svarbiausias.

12 pavyzdys. Problemiškiausios mokyklos

Mokykla	Mažas mokinių skaičius	Pagal ugdymo kokybę ir mokinių pasiekimus mokykla priskirta III grupei	Pagal pastatų būklę priskirta IV grupei	Mokyklos patalpų atitiktis mokyklos tipui yra iki 50 %	Pamokų, kurias veda mokytojai specialistai, dalis yra mažesnė nei 80 %
<i>Ventos vidurinė</i>	+	+			
<i>Pavirinčių pagrindinė</i>				+	+
<i>Katlėrių pagrindinė</i>		+	+		
<i>Gražumyno pradinė</i>	+				
<i>Dvaronių pradinė</i>	+	+	+		+

Tokių mokyklų reorganizaciją ar stiprinimą, skiriant lėšų problemoms pašalinti, turėtų būti siūloma atlikti įmanomai artimiausiu laiku.

6 dalis. Siūlymai mokyklų tinklo pertvarkai

Prieš pradėdant rengti konkrečius mokyklų tinklo pertvarkos siūlymus reikėtų surengti viešas konsultacijas, t. y. švietimo situacijos būklę, siūlymus dėl mokyklų tinklo tvarkymo ir pagrindinius argumentus pristatyti merui, savivaldybės švietimo tarybai, švietimo komitetui, mokyklų vadovams, žiniasklaidai ir išklausti jų siūlymų. Taip pat reikėtų paprašyti visų mokyklų vadovų ar juos suskirsčius į grupes pagal mikrorajonus, pateikti savo siūlymus dėl mokyklų tinklo pertvarkos. Pravartu būtų su gretimų savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovais ir specialistais aptarti jų mokyklų, esančių netoli savivaldybės teritorijos ribos, perspektyvą, tai padės priimti tinkamesnius sprendimus dėl savivaldybės paribio mokyklų. Reikėtų su apskričių viršininkų administracijų specialistais, atsakingais už specialiųjų mokyklų tinklo formavimą, aptarti specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimus specialiosiose mokyklose, tai leis suformuoti tinkamesnę specialiųjų vaikų ugdymo strategiją savivaldybėje. Jei manoma, kad savivaldybės teritorijoje esančioje profesinėje ar žemės ūkio mokykloje būtų naudinga įsteigti technologinės gimnazijos skyrių, tai reikėtų aptarti su tų mokyklų vadovais, Profesinio mokymo taryba ir profesinės mokyklos steigėju. Jeigu savivaldybės teritorijoje yra ministerijai ar apskričiai pavaldžių bendrojo lavinimo mokyklų, tai ir jų veiklos perspektyvą reikėtų aptarti su steigėjais. Viešosios konsultacijos ir pasitarimai su savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų steigėjais bei vadovais sudarys prielaidas geriau valdyti esamą situaciją ir priimti sprendimus dėl tinklo pertvarkos.

Rengiant mokyklų tinklo pertvarkos siūlymus, reikėtų siekti, kad aukštos kokybės švietimo paslaugos būtų teikiamos ekonomiškai efektyviausiu būdu bei atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- *Kaip siūlomi mokyklų tinklo pokyčiai konkrečioje vietovėje pagerins teikiamų švietimo paslaugų kokybę?*
- *Kaip siūlomi pokyčiai paveiks mokyklas, kurių nepalies reorganizacija, pertvarka ar uždarymas?*
- *Kaip siūlomi pokyčiai paveiks klasių dydį?*
- *Ar bus pakankama mokymosi vietų pasiūla?*
- *Ar įgyvendinus siūlomus pokyčius konkrečioje vietovėje bus teikiama daugiau įvairesnių švietimo paslaugų?*
- *Ar įgyvendinant pasiūlymus valstybės tikslinės dotacijos ir savivaldybės lėšos bus naudojamos taupiai?*
- *Kaip siūlomi pokyčiai padės užtikrinti efektyvų išteklių panaudojimą?*
- *Ar išliekančios mokyklos teiks geros kokybės ugdymą?*
- *Ar išliekančių mokyklų pedagogų kvalifikacija atitinka keliamus reikalavimus?*
- *Ar yra saugių pėsčiųjų takų, viešojo transporto maršrutų, specialių maršrutų, kuriais įmanoma susisiekti su siūlomąja mokykla?*
- *Kaip siūlomi pokyčiai padės įgyvendinti priešmokyklinį ugdymą, integruoti specialiųjų poreikių mokleivius?*
- *Kokia tėvų ir kitų vietos gyventojų nuomonė dėl išliekančių mokyklų?*
- *Kaip bus gerinamas mokyklų prieinamumas iškritusiems iš švietimo sistemos ir specialiųjų poreikių vaikams?*
- *Kaip įgyvendinant siūlomus pokyčius bus tenkinami specifiniai mokleivių sveikatos, saugumo ir gerovės reikalavimai?*

Siūlymai dėl mokyklų reorganizavimo pateikiami lentelėje „Siūlymai mokyklų tinklo plano pertvarkai“ (žr. 13 pavyzdį). Lentelėje pateikiama informacija visoms mokyklų tinklo pertvarka suinteresuotoms grupėms turėtų padėti priimti reikalingus sprendimus. Siūlymams pagrįsti mokyklos irgi suskirstomos į mikrorajonus „piramidės“ principu, t. y. mikrorajone turi būti mokyklų, įgyvendinančių pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo ir kitas programas. Kaimo vietovėje „piramidė“ gali sudaryti mokyklos, teikiančios pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Kiekvienam mikrorajonui pildoma atskira lentelė. Pirmoji lentelės dalis „Esama mokyklų būklė“ pildoma ir tuo atveju, kai mikrorajone nėra viena mokykla nebus reorganizuojama, nes taip akivaizdžiai bus matyti, kad mikrorajone mokyklų tinklo pertvarkyti nereikia.

Pirmiausia pildoma pirmoji lentelės dalis, t. y. esama mokyklos būklė. Užpildžius šią dalį atliekamas lentelėje pateiktos informacijos palyginimas su nusistatytais rezultatų rodikliais, planuojamu mokinių skaičiumi ir priimami preliminarūs sprendimai dėl konkrečių mokyklų reorganizacijos ar uždarymo. Informacija apie preliminarių sprendimų rezultatus pateikiama antroje lentelės dalyje „Mokyklų būklė po numatomos reorganizacijos ar vidaus struktūros pertvarkos“.

Rodiklių pavadinimai, pagal kuriuos rekomenduojame pateikti informaciją siūlymams dėl mokyklų tinklo pertvarkos pagrįsti, pateikiami lentelės „Siūlymai mokyklų tinklo plano pertvarkai“ pirmoje skiltyje. Kuo daugiau informacijos pateiksime lentelėje, tuo lengviau bus suinteresuotoms grupėms įrodyti pateiktą siūlymų pagrįstumą.

13 pavyzdys. Siūlymai mokyklų tinklo pertvarkai

Pietryčių mikrorajonas				
Vietovė	Venta	Pavirinčiai	Dvaronys	Katlėriai
Vietovės, kurioje yra mokykla, apibūdinimas	Miesto tipo gyvenvietė, 20 km nuo rajono centro, 5 km nuo administracinės ribos, skiriančios dvi gretimas savivaldybes.	Miestelis įsikūręs 9 km nuo Ventos.	Gyvenvietė 8 km nuo Ventos, tačiau į priešingą pusę negu Pavirinčiai, buvęs kolūkio centras.	Kaimas, 7 km nuo Dvaronių.
Demografiniai pokyčiai	Gyvena 3 tūkst. gyventojų, daugiausia darbininkų klasės atstovų. Prieš 10 metų veikė gamykla, kėlėsi gyventi jaunos šeimos, tačiau dabar gamykla merdėja ir daugiausia gyvena 35–50 metų žmonių.	Gyvena 2 tūkst. gyventojų, 2/3 jų sudaro asmenys, vyresni nei 40 metų.	Gyvena 1,5 tūkst. gyventojų. Gyventojų skaičius pastaruosius 5 metus po truputį mažėja.	Gyvena 120 gyventojų, iš jų tik ketvirtadalis iki 30 metų amžiaus. Aplinkiniuose kaimuose gyvena 60 gyventojų, iš jų tik 1/5 iki 30 metų amžiaus.
Esama mokyklų būklė				
Mokyklos pavadinimas	Ventos vidurinė mokykla	Pavirinčių vidurinė mokykla	Dvaronių pagrindinė mokykla	Katlėrių pradinė mokykla
Tipas, klasės ir vykdomos formaliojo švietimo programos	Vidurinė mokykla, veikia I–XII kl., įgyvendina pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas.	Vidurinė mokykla, veikia I–XII kl., įgyvendina pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas.	Pagrindinė mokykla, veikia I–VIII kl., įgyvendina priešmokyklinio pradinio ir pagrindinio ugdymo programas.	Pradinė mokykla, veikia I–IV kl., įgyvendina pradinio ugdymo programą.
Mokymosi vietų skaičius	300	240	120	40
Mokinių skaičius	240	150	64	11
Mokyklos užpildymas	80 %	62,5 %	53,3 %	27,5 %
Klasių komplektų, dirbančių antroje pamainoje, skaičius	-	-	-	-
Tuščių mokymosi vietų skaičius I–IV ir V–XII klasėse	I–IV kl. – 12, V–XII kl. – 18	I–IV kl. – 14 V–XII kl. – 28	I–IV kl. – 8 I–VIII kl. – 8	I–IV kl. – 29

Vidutinė 1 mokinio mokymosi kaina	2140 Lt	2320 Lt	2731 Lt	3005 Lt
Klasių/klasių-komplektų skaičius	12/12	12/11	8/4	4/1
Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte pagal koncentruos	I–IV kl. – 20 V–XII kl. – 23	I–IV kl. – 12 V–XII kl. – 13	I–IV kl. – 16 I–VIII kl. – 16	I–IV kl. – 11
Mokyklos įsteigimo metai	1968	1964	1922	1924
Pastatai	Pastatytas 1968 m., renovacija atlikta 1998 m.	Pastatytas 1964 m., renovacija neatlikta.	Pastatas XX a. pradžios, kapitalinis remontas atliktas 1982 m.	Pastatas XX a. pradžios, medinis, paskutinį kartą remontuotas 1986 m.
Patalpos	Mokyklos tipą atitinka 90 %, yra sporto salė, nėra ...	Mokyklos tipą atitinka 75 %, nėra sporto salės...	Mokyklos tipą atitinka 80 %, nėra sporto salės...	Mokyklos tipą atitinka 62 %, nėra sporto salės, valgyklos...
Mokinių gyvenamoji vieta	2/3 mokinių gyvena miestelyje.	1/2 mokinių gyvena miestelyje, kiti aplinkiniuose kaimuose.	1/3 mokinių gyvena gyvenvietėje, kiti aplinkiniuose kaimuose.	5 mokiniai gyvena kaime, kiti aplinkiniuose kaimuose.
Vežamų mokinių skaičius	30	20	-	-
Mokytojai	Direktorius 1 etatas, direktoriaus pavaduotojų 2 etatai, mokytojų 25 etatai.	Direktorius 1 etatas, pavaduotojų 2 etatai, mokytojų 22 etatai.	Direktorius 1 etatas, pavaduotojų 2 etatai, mokytojų 10 etatų.	Mokytojų – 1,5 etato.
Mokyklų būklė po numatomos reorganizacijos ar vidaus struktūros pertvarkos				
Numatomas reorganizacijos būdas, vidaus struktūros pertvarka, data	-	Pertvarkoma iš vidurinės į pagrindinę mokyklą 2004 rugsėjo 1 d.	Pertvarkoma iš pagrindinės mokyklos į pradinę 2004 rugsėjo 1 d.	Prijungiama prie Dvaronių pradinės mokyklos 2005 rugsėjo 1 d.
Mokyklos pavadinimas	Ventos vidurinė mokykla	Pavirničių pagrindinė mokykla	Dvaronių pradinė mokykla	–
Tipas, klasės ir vykdomos formaliojo švietimo programos	Vidurinė, I–XII kl., pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos.	Pagrindinė, I–X kl., priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programos.	Pradinė I–IV kl., priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos.	–
Mokymosi vietų skaičius	300	240	120	–

Mokinių skaičius	290	125	32 42 (nuo 2005-09-01)	–
Mokyklos užpildomumas	90,6 %	52 %	28,6 % 35 % (nuo 2005-09-01)	–
Klasių-komplektų, dirbančių antroje pamainoje, skaičius	–	–	–	–
Tuščių mokymosi vietų skaičius I–IV, V–XII klasėse	I–IV kl. – 11, V–XII kl. – 5	I–IV kl. – 12,1 V–XII kl. – 13	I–IV kl. – 8 I–IV kl. – 3 (nuo 2005-09-01)	–
Vidutinė 1 mokinio mokymosi kaina	1771 Lt	2838 Lt	2330 Lt	–
Klasių, klasių-komplektų skaičius	12/12	10/10	4/2 4/4 (nuo 2005-09-01)	–
Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte pagal koncentrus	I–IV kl. – 20 V–XII kl. – 25	I–IV kl. – 9 V–XII kl. – 11	16 14,3 (nuo 2005-09-01)	–
Pastatai	Nepasikeitė	Nepasikeitė	Nepasikeitė	Parduoti
Patalpos	Nepasikeitė	Nepasikeitė	Nepasikeitė	–
Mokinių gyvenamoji vieta	Apie 60 % gyvena Ventoje, kiti aplinkiniuose kaimuose, Pavirinčiuose.	50 % gyvena miestyje, kiti aplinkiniuose kaimuose, Dvaronyse ir aplinkiniuose kaimuose.	40 % gyvena gyvenvietėje, kiti aplinkiniuose kaimuose. Nuo 2005-09-01 ir Katlėriuose bei aplinkiniuose kaimuose.	–
Vežamų mokinių skaičius	40	42	0 10 (nuo 2005-09-01)	–
Mokytojai	Direktorius 1 etatas, direktoriaus pavaduotojų 2 etatai, mokytojų 25 etatai.	Direktorius 1 etatas, direktoriaus pavaduotojų 1 etatas, mokytojų 20 etatų.	Mokytojų 3 etatai, nuo 2005-09-01 4,5 etato.	–

Išvadose nurodoma, kaip pagerės mikrorajone mokinių ugdymo sąlygos, kiek atsilaisvins lėšų ir kur jas bus galima panaudoti, arba kiek reikės papildomų lėšų numatyta pertvarkai atlikti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tėvai labiau pritaris mokyklų tinklo pertvarkai, jei žinos, kad jų vaikai po mokyklos reorganizacijos mokysis mokykloje, kuri yra geresniuose pastatuose, geriau aprūpinta mokymo priemonėmis ir kad sutaupytos lėšos reorganizuojant mokyklą bus skirtos mokyklai, kurioje mokysis jų vaikai, modernizuoti ar remontuoti.

Parengus siūlymus dėl mokyklų tinklo pertvarkos mikrorajonais ir paaiškėjus, kad siūlomas mokyklų tinklas dar netenkins visų savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų ir jaunuolių ugdymosi poreikių (pavyzdžiui, nėra kur mokytis mokymosi motyvaciją praradusiems mokiniams, nėra technologinio profilio gimnazijos, pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigos ir t. t.), rengiami siūlymai dėl naujų tipų mokyklų ir pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigų steigimo.

14 pavyzdys. Siūlymai dėl švietimo plėtros

Vietovė	Mokykla	Mokyklos tipas, vykdomos formaliojo švietimo programos	Mokyklos steigėjas	Numatoma steigimo data	Mokymosi vietų skaičius	Pastatai
Panevėžys	<i>Technologinės gimnazijos skyrius Panevėžio statybininkų mokykloje</i>	<i>Pagrindinio ir vidurinio</i>	<i>ŠMM</i>	<i>2006-09-01</i>	<i>300</i>	<i>Panevėžio statybininkų mokykla</i>
Panevėžys	<i>Liūdiškių jaunimo mokykla</i>	<i>Pagrindinio ugdymo</i>	<i>Savivaldybė</i>	<i>2005-08-01</i>	<i>80</i>	<i>Liūdiškių pagrindinė mokykla</i>
Panevėžys	<i>Pedagoginė psichologinė tarnyba</i>	–	<i>Savivaldybė</i>	<i>2004-01-01</i>	–	<i>Darželis „Jovarėlis“</i>

7 dalis. Mokinių vežiojimas

Mokyklų tinklo pertvarkos sėkmę lemia ir mokinių vežiojimo organizavimas. Būtina gerinti mokinių vežimą, kad tėvai nesijaudintų dėl savo vaikų saugumo kelyje, nebijotų leisti į kitą mokyklą, kad mokiniai kelionėje nesugaištų per daug laiko, kad visi pageidaujantys galėtų lankyti papildomojo ugdymo užsiėmimus. Šioje dalyje išryškintos mokinių vežimo problemos, susijusios su mokyklų geografine padėtimi, mokinių gyvenamąja vieta, kelių kokybe. Pateikiami konkretūs siūlymai dėl mokinių vežiojimo esamos būklės gerinimo, t. y. koku būdu bus dabar vežami iki tol nevežti moksleiviai (jeigu tokių yra), kokius vežiojimo grafikus ir maršrutus būtina keisti, kad mokiniams reikėtų kiek įmanoma trumpiau laukti pamokų pradžios ir iškart po pamokų jie galėtų išvykti į namus, kad visi norintys galėtų lankyti papildomojo ugdymo užsiėmimus, kad sutrumpėtų moksleivių kelias iki stotelės ir t. t.

Pateikiami apskaičiavimai, kiek papildomai reikės vežti mokinių dėl mokyklų tinklo pertvarkos ir kiek kainuos šių mokinių ir nevežamų mokinių (jei tokių yra) vežimas. Konkrečiai nurodoma, koku būdu bus pavežami reorganizuotų mokyklų mokiniai.

Rekomenduojame parengti *Mokinių vežiojimo užtikrinimo planą* pagal Mokinių vežiojimo organizavimo metodines rekomendacijas. Šis planas galėtų būti pridedamas prie Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano.

VII etapas. VIEŠIEJI SVARSTYMAI, KONSULTACIJOS, DERINIMAS SU ĮVAIRIOMIS INTERESŲ GRUPĖMIS

Parengus Bendrojo plano projekto dalis „Tikrosios būklės analizė ir raidos prognozės“, „Esamos švietimo būklės privalumai ir trūkumai“, „Savivaldybės strateginis mokyklų tinklo pertvarkos tikslas, uždaviniai 2012 metams bei pagrindiniai rezultatų rodikliai“, „Mokyklų tinklo pertvarkos prioritetai 2007 metams“, „Mokyklų tinklo pertvarkos plano pagrindimas“ ir Mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo plano projektą (rekomendacijas dėl Mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo plano rengimo pateikiamos 1 priede), dokumentas teikiamas viešai svarstyti.

Šiuo laikotarpiu didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas pateiktiems siūlymams dėl mokyklų tinklo pertvarkos pristatyti ir jiems svarstyti su įvairiomis interesų grupėmis.

Viešų susitikimų turi būti daug, jiems visada turi vadovauti savivaldybės pareigūnas, nesusijęs su reorganizuojama mokykla, kiek galima neutralus, todėl rekomenduojame parengti viešųjų svarstymų, konsultacijų planą, kuriame būtų numatyta, kada, su kokiomis grupėmis ir kas iš savivaldybės administracijos švietimo padalinio specialistų ir darbo grupės narių susitiks.

Ypatingą reikšmę turi informacijos sklaida iš pirmų lūpų, atsižvelgiant į skirtingų lygmenų interesų grupes (valdančiosios partijos ar koalicijai atstovaujantys savivaldybės tarybos nariai, mokyklų vadovai, mokyklų darbuotojų profesinių sąjungų atstovai, tėvų pasipriešinimo grupės, centrinės valdžios atstovai), pabrėžiant, kas kiekvienai aktualiausia. Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projektas, kurį savivaldybių švietimo padaliniai teikia mokykloms, – tai dokumentas, iš kurio bendruomenės sužino, kas laukia jų mokyklos. Tačiau siekiant konstruktyvių susitarimų nereikėtų pasikliauti tik dokumentų skelbimu elektroninėmis bendravimo priemonėmis ar žiniasklaidoje. Labai svarbu „gyvas“ bendravimas, įvairių interesų grupių susitikimai su savivaldybės pareigūnais. Šie susitikimai gali būti vienas iš viešosios nuomonės apie pateiktus mokyklų tinklo pertvarkos siūlymus šaltinis. Susitikimai savivaldybės pareigūnams padės įvertinti situaciją, reakciją į pateiktus siūlymus, sužinoti, kas rūpi interesų grupėms, prognozuoti problemas, galimas veiksmų pasekmes ir t. t. Aiškinti padėtų reikėtų tiesiai šviesiai, susitikimus protokoluoti, rinkti gyventojų nuomonės raštu.

Prieš pateikiant dokumentą viešiesiems svarstymams reikėtų jį aptarti viduje, t. y. su savivaldybės politikais ir gauti jų pritarimą. Nujaučiant, kad dalis politikų gali nepritariti teikiamiems siūlymams, reikėtų užsitikrinti valdančiosios daugumos ir jos vadovo paramą. Taip pat reikėtų užsitikrinti bent dalies numatytų reorganizuoti mokyklų vadovų palaikymą. Tik po vidinių konsultacijų dokumentas teikiamas mokyklų bendruomenėms, žiniasklaidai.

Labai svarbūs yra savivaldybės pareigūnų, darbo grupės atstovų ar visos darbo grupės susitikimai su numatomų reorganizuoti ar likviduoti mokyklų bendruomenėmis. Pirmiausia reikėtų susitikti su mokyklų tėvais (gali dalyvauti ir mokytojai), o tik paskui siūlymus aptarti uždaruose susitikimuose su pedagogais. Tai geriausia daryti iškart po konsultacijų su tėvais. Jų tikslas – konsultuotis su mokyklos bendruomenės atstovais. Ruošdamiesi susitikimams pareigūnai privalo „atmintinai išmokti visą pasiūlymo medžiagą, pamilti tokį pasiūlymą ir jį ginti“. Kita vertus, svarbu įsiklausyti į tai, ką žmonės nori pasakyti, stengtis reaguoti ir nesileisti į diskusijas nukrypstant nuo parengto plano, užtikrinti, kad per konsultacijas būtų svarstoma teikiamų siūlymų nauda (pavyzdžiui, padidės ugdymo prieinamumas visiems norintiems mokytis gimnazijose, vaikams nebereikės mokytis antroje pamainoje, mokiniai mokysis geresnėmis sąlygomis, gaus daugiau pagalbos ir t. t.), socialinis ir ekonominis poveikis.

Susitikimuose būtina išaiškinti:

- reorganizavimo būtinybę ir privalumus;
- kur ir kodėl siūloma mokiniams toliau tęsti mokslą;
- mokinių vežiojimo projektus;
- pedagogų įdarbinimo galimybes;
- kaip bus pasirūpinta visais, kurie pasijus nesaugūs.

Dauguma šių klausimų turėtų būti aptariama iškeliant problemas ir ieškant būdų joms šalinti, stengiantis įtraukti mokyklos bendruomenę į sprendimų priėmimą. Reikėtų siekti su pasipriešinimo grupėmis dirbti kaip su partneriais, pamėginti pasiekti abiem šalims priimtinius sprendimus.

Susitikimų metu siūlymus pristatančios komandos nariai turėtų registruoti su siūlymais susijusias mintis, tačiau nepriimti jokių sprendimų, o tik padėkoti už idėjas ir patikinti, kad į jas bus atsižvelgta, o po susitikimų nagrinėti pateiktas pagrindines idėjas, lyginti su kitose viešosiose konsultacijose gauta grįžtamąja informacija, prireikus rengti atsakymus.

Stiprinant pritarimo kultūrą ir siekiant užkirsti kelią reakcijai, sprendžiant pedagogų problemas ypatingas vaidmuo tenka pedagogų profsajungoms. Todėl reikia stengtis jų atstovus įtraukti į aktyvią veiklą, kiek galima dažniau su jais rengti susitikimus, įtraukti į dokumentų, programų rengimo grupes, išsiaiškinti jų nuomonę, parodyti, jog yra išsiklausoma į tai, kas rūpi profesinėms sąjungoms, kai tik įmanoma, spręsti joms rūpimas problemas. Kita vertus, pertvarką vykdančios savivaldybės pareigūnai turi būti pasirėngę bet kada prireikus pateikti savo argumentus, t. y. turėti įtikinėjimo strategiją.

Ypatingą dėmesį svarbu skirti žiniasklaidai. Kad būtų galima išvengti „gaisrų“ gesinimo taktikos, reikėtų parengti informacijos apie švietimo įstaigų tinklo pertvarką skelbimo spaudoje strategiją, numatant darbo su vietos spauda būdus, priemones, ir aktyviai ją įgyvendinti. Reikėtų stengtis, kad žiniasklaidos atstovai taptų bendraminčiais, skleistų argumentuotas žinias apie numatomus pokyčius, pasisėkusius pavyzdžius, apklausų ir tyrimų rezultatus, paaiškintų pokyčių svarbą įvairioms visuomenės grupėms. Siekiant išvengti neigatyvių publikacijų ir laidų, svarbu, kad susitikimuose su politikais, mokyklų bendruomenėmis dalyvautų ir spaudos atstovai, kurie skelbtų „geras naujienas“. Per spaudos atstovus būtina įtikinti interesų grupes, jog nuo jų niekas neslepia. Todėl labai svarbu nuolat teikti informaciją spaudai apie mokyklų tinklo pokyčius, numatytą pertvarką, paaiškinant, kaip sprendžiamos iškilusios problemos.

Konsultacijų procesas turi būti tikras, o ne suvaidintas. Jei siūlymų plane nieko negalime pakeisti, tai konsultacijų visai nereikia. Bet tai blogas kelias. Kuo daugiau konsultuosimės iki sprendimų priėmimo, tuo mažiau neigatyvios reakcijos turėsime po jų priėmimo.

VIII e t a p a s. SIŪLYMŲ MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKAI KOREGAVIMAS

Baigus mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projekto viešuosius svarstymus atliekamas jo koregavimas. Koreguojant mokyklų tinklo pertvarkos siūlymus svarbu nagrinėti pasipriešinimo grupių reikalavimus ir kitą gautą grįžtamąją informaciją ir pagal galimybes į juos atsižvelgti. Dideli siūlymų mokyklų tinklo pertvarkai pakeitimai ar dėl objektyvių priežasčių neatsižvelgimas į pasipriešinimo grupių keltus reikalavimus derinami su suinteresuotomis grupėmis, ieškant abiem šalims priimtinių susitarimų.

IX etapas. MOKYKLŲ STEIGIMO, REORGANIZAVIMO, LIKVIDAVIMO, VIDAUS STRUKTŪROS PERTVARKOS IR PERTVARKYMO PLANO SUDARYMAS

Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo planas (toliau tekste – Planas) sudaromas po Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projekto viešųjų svarstymų ir yra svarbiausia Bendrojo plano dalis. Tai pagrindinių veiklos sričių Planas, kurį įgyvendinus tikėtina, kad bus pasiektas strateginis savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos tikslas ir uždaviniai.

Planas sudaromas atskiriems mikrorajonams, naudojantis lentelių „Siūlymai mokyklų tinklo pertvarkai“ ir „Siūlymai dėl švietimo plėtros“ bei kita turima informacija. Į siūlymų Planą įrašomos reorganizuojamos, pertvarkomos, likviduojamos, steigiamos mokyklos nepriklausomai nuo jų pavaldumo. Nepavaldžios mokyklos įtraukiamos todėl, kad jų steigėjai žinotų, kada reikia planuoti reorganizaciją. Tik bendra, suderinta savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų pertvarka duos teigiamus rezultatus. Taip pat į Planą rekomenduojame įrašyti ir savivaldybės mokyklas, kurių tinklo pertvarka nepalies. Manome, kad nereorganizuojamų mokyklų bendruomenės jausis saugiau, kai aiškiai žinos, ką su jomis planuoja daryti steigėjas.

Plane rekomenduojame pateikti tokią informaciją:

- savivaldybės mikrorajono pavadinimas (mikrorajonai sudaromi „piramidės“ principu, t. y. mikrorajone turi būti mokyklų, įgyvendinančių pradinio, pagrindinio, vidurinio ir kitas programas.
- mikrorajone esančių mokyklų pavadinimai, tipai, jų vykdomos formaliojo ir neformaliojo švietimo programos, steigėjai;
- numatomų steigti, reorganizuoti ar pertvarkyti mokyklų pavadinimai;
- mokyklos reorganizavimo būdai, vidaus struktūros pertvarka, pertvarkymas, steigimas, likvidavimas;
- planuojama reorganizavimo, vidaus struktūros pertvarkos, pertvarkymo pabaigos, steigimo ar likvidavimo data;
- mokyklos pavadinimas po reorganizacijos, vidaus struktūros pertvarkos, pertvarkymo, steigimo;
- mokyklos tipas ir vykdomos formaliojo ir neformaliojo švietimo programos po reorganizacijos, vidaus struktūros pertvarkos ir kt.

15 pavyzdys. Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo planas

Pietryčių mikrorajonas					
Mokyklos pavadinimas, tipas, vykdomos formaliojo ir neformaliojo švietimo programos, steigėjai	Mokyklos, kurias numatoma reorganizuoti, steigti, pertvarkyti, atlikti vidaus struktūros pertvarką, pavadinimai	Mokyklos reorganizavimo būdai, vidaus struktūros pertvarka, pertvarkymas, steigimas, likvidavimas	Planuojama reorganizavimo, vidaus struktūros pertvarkos, pertvarkymo pabaigos, likvidavimo, steigimo data	Mokyklos pavadinimas po reorganizacijos, vidaus struktūros pertvarkos, pertvarkymo, įsteigimo	Mokyklos tipas, vykdomos programos po reorganizacijos, vidaus struktūros pertvarkos, pertvarkymo, įsteigimo
<i>Katlėrių pradinė mokykla, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos (savivaldybė).</i>	<i>Katlėrių pradinė mokykla.</i>	<i>Prijungiama prie Džiakaimio pagrindinės mokyklos skyriaus teisėmis.</i>	<i>2004-09-01</i>	<i>Didžiakaimio pagrindinės mokyklos Katlėrių skyrius.</i>	<i>Piešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos.</i>

<i>Maigių pradinė mokykla, pradinio ugdymo programa (savivaldybė).</i>	<i>Maigių pradinė mokykla.</i>	<i>Prijungiama prie Didžiakaimio pagrindinės mokyklos. Pastatai panaudojami laikiniems vaikų globos namams steigti.</i>	<i>2005-09-01</i>	<i>–</i>	<i>–</i>
<i>Dvaronių pagrindinė mokykla, pradinio ir pagrindinio ugdymo programos (savivaldybė).</i>	<i>Dvaronių pagrindinė mokykla.</i>	<i>Pertvarkoma į pradinę mokyklą. Mokiniai perkeltami mokytis į Ventos vidurinę mokyklą. Laisvose patalpose steigiami bendruomenės namai.</i>	<i>2006-09-01</i>	<i>Dvaronių pradinė mokykla.</i>	<i>Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos.</i>
<i>Didžiakaimio pagrindinė mokykla, pradinio ir pagrindinio ugdymo programos (savivaldybė).</i>	<i>Didžiakaimio pagrindinė mokykla.</i>	<i>Prijungiama Katlėrių pradinė mokykla skyriaus teisėmis.</i>	<i>2004-09-01</i>	<i>Didžiakaimio pagrindinė mokykla.</i>	<i>Pradinio ir pagrindinio ugdymo programos.</i>
<i>Radiškio vidurinė mokykla, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos (savivaldybė).</i>	<i>Radiškio vidurinė mokykla.</i>	<i>Pertvarkoma į pagrindinę mokyklą ir prijungiama Vatušių pradinė mokykla. Mokiniai perkeltami į Ventos vidurinę mokyklą.</i>	<i>2007-09-01</i>	<i>Radiškio pagrindinė mokykla.</i>	<i>Priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programos.</i>
<i>Ventos vidurinė mokykla, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos (savivaldybė).</i>	<i>Ventos vidurinė mokykla.</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>Ventos vidurinė mokykla.</i>	<i>Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos.</i>
<i>Ventos profesinė mokykla, profesinio rengimo ir antrojo pagrindinio koncentro ir vidurinio ugdymo programos (Švietimo ir mokslo ministerija).</i>	<i>Ventos profesinė mokykla.</i>	<i>Atliekama vidaus struktūros pertvarka, steigiamas technologinės gimnazijos skyrius.</i>	<i>2006-09-01</i>	<i>Ventos profesinė mokykla.</i>	<i>Profesinio rengimo ir antrojo pagrindinio bei vidurinio ugdymo programos.</i>

<i>Viržėnų specialioji internatinė mokykla, pradinio ir pagrindinio specialiojo ugdymo programos (... apskrities viršinininkas).</i>	<i>Viržėnų specialioji internatinė mokykla.</i>	<i>Pertvarkoma steigėjo funkcijas perduodant savivaldybei.</i>	<i>2005-07-01</i>	<i>Viržėnų specialioji internatinė mokykla.</i>	<i>Pradinio ir pagrindinio specialiojo ugdymo programos.</i>
--	---	--	-------------------	---	--

X e t a p a s. NUMATOMOS MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS VERTINIMAS

Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo pasekmės prognozuojamos atsižvelgiant į šiuos kriterijus: didesnis švietimo prieinamumas, aukštesnės kokybės švietimo užtikrinimas, švietimui skirtų lėšų panaudojimo efektyvumas numatant, kokį tai turės socialinį ir ekonominį poveikį (teigiamą ar neigiamą). Mokyklų tinklo savivaldybėje plėtojimo pasekmių kokybinis vertinimas yra atliekamas pagal sprendinių grupes. Vertinimas gali būti pateiktas lentelėje.

16 pavyzdys. Mokyklų tinklo savivaldybėje pertvarkos pasekmių kokybinis vertinimas

Eil. Nr.	Sprendiniai	Socialinis poveikis	Ekonominis poveikis
1.	<i>Optimalaus švietimo įstaigų tinklo savivaldybėje suformavimas.</i>	<i>Bendrasis išsilavinimas bus prieinamas visiems vaikams bei suaugusiesiems pagal jų gebėjimus ir pasirinktą mokymosi formą ar mokyklos tipą.</i>	<i>Švietimui skirtos lėšos panaudojamos racionaliau:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>atlaisvintos tuščių mokymosi vietų finansavimo lėšos. Jos panaudojamos ugdymo kokybei ir mokymo bazei gerinti;</i> • <i>padidėjęs mokyklų pastatų užpildymas mažina 1 mokinio mokymo išlaidas;</i> • <i>padidėjęs mokinių ir mokytojų santykis mažina darbo užmokesčio išlaidas.</i>
2.	<i>Lygių mokymosi galimybių užtikrinimas.</i>	<i>Visi vaikai turės sąlygas pasirengti mokyklai ir pradėti ją lankyti. Visi mokysis pirmoje pamainoje. Jungtinėse klasėse mokysis ne daugiau kaip 2-jų klasių mokiniai. Visiems, kuriems to reikia, bus teikiamas diferencijuotas ugdymas, psichologinė, socialinė pedagoginė, pedagoginė, specialioji pedagoginė pagalba. Darbo netekę pedagogai turės naujas darbo vietas.</i>	<i>Mažės būtinumas mokėti bedarbio pašalpas.</i>
3.	<i>Aukštesnės ugdymo kokybės užtikrinimas.</i>	<i>Mažiau mokinių kartos kursą, mažiau bus mokinių, metusių bendrojo lavinimo mokyklas, sumažės penkiolikamečių mokinių, nepasiekusių minimalaus skaitymo, rašymo, matematikos, gamtos ir socialinių mokslų, raštingumo lygio, daugiau mokinių, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, sėkmingai mokysis toliau, pagerės pagrindinės ir vidurinės mokyklos baigimo rezultatai.</i>	<i>Mažiau lėšų bus išleidžiama antramečiams ir trečiamečiams mokytis.</i>

4.	<i>Pedagogų kokybinės sudėties pagerinimas.</i>	<i>Daugiau mokinių mokys mokytojai specialistai ir aukštesnės kvalifikacijos, mokiniai pasieks geresnių mokymosi rezultatų.</i>	<i>Padidės lėšų poreikis pedagogų perkvalifikavimui.</i>
5.	<i>Mokyklų pastatų atnaujinimas, švietimo aprūpinimo gerinimas.</i>	<i>Daugiau mokinių mokysis atnaujintuose mokyklų pastatuose, šiltesnėse klasėse, turės daugiau modernių mokymo priemonių.</i>	<i>Nebus investuojama į neperspektyvių mokyklų kapitalinį remontą. Lėšos bus skiriamos perspektyvioms mokykloms.</i>
6.	<i>Visų kaimo bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, gyvenančių toliau kaip 3 km nuo mokyklos, vežiojimas.</i>	<i>Susidarys palankesnės mokymosi sąlygos. Sumažės mokinių ir jų tėvų nesaugumo jausmas.</i>	<i>Padidės valstybės ir savivaldybių biudžeto išlaidos.</i>

P a s t a b a. Bendrajame plane gali būti numatyti ir kitokie sprendiniai.

XI e t a p a s. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS BENDROJO PLANO TEIKIMAS SAVIVALDYBĖS TARYBAI

Su politikais reikia bendrauti visą laiką, kol rengiamas Bendrojo plano projektas, nes jie priims sprendimą patvirtinti jį ar jam nepritari. Svarbu, kad mokyklų tinklo pertvarkos būtinumą, jos naudą suvoktų politikai ir pateiktų visuomenei. Siūlytume naudoti tokias darbo su politikais formas:

- rasti mokyklų tinklo pertvarkos argumentų, sąsajų su savivaldybės strateginio plano nuostatomis;
- susitarti savivaldybės Tarybos komitetuose;
- Tarybos narius kviesti į švietimo įstaigas, konkrečiai aiškinti problemišku ir neproblemišku mokyklų skirtumus, klausti jų nuomonės;
- lankytis, net ir patiems pasisiūlius, Tarybos frakcijų pasitarimuose, inicijuoti problemos nagrinėjimą. Būtina paaiškinti, dėl ko vykdoma pertvarka, ką ji duos savivaldybės bendruomenei, pateikti ir ekonominius skaičiavimus. Be siūlomo sprendimo pranašumų, svarbu atskleisti ir trūkumus, iškelti problemas ir įrodyti, kad pranašumų yra daugiau negu trūkumų;
- individualiai dirbti su kiekvienu Tarybos nariu ar bent jau stengtis tai daryti. Tarybos narį, išrinktą reorganizuojamos mokyklos rinkimų apylinkėje, įtikinti, kad būtina daryti pokyčius;
- dirbti ne tik su pozicija, bet ir su opozicija, pasistengti, kad ji taptų pozicija;
- nuolat priminti lėšų švietimui trūkumą ir kokia skurdi, moraliai pasenusi mokyklų materialinė bazė, kaip svarbu tobulinti pedagogų kvalifikaciją.

Po viešųjų svarstymų, koregavimo rekomenduojame teikti savivaldybės tarybai tvirtinti tokios struktūros Mokyklų tinklo pertvarkos bendrąjį planą:

Įvadas

Švietimo tikrosios būklės analizė ir raidos prognozės

Esamos mokyklų tinklo būklės privalumai ir trūkumai

Strateginis mokyklų tinklo pertvarkos tikslas, uždaviniai 2012 metams

Mokyklų tinklo pertvarkos prioritetai 2007 metams

Mokyklų tinklo pertvarkos pagrindinių rezultatų rodikliai 2007 ir 2012 metais

Numatomos mokyklų tinklo pertvarkos vertinimas

Priedai:

- *Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, vidaus struktūros pertvarkos ir pertvarkymo planas 2007 metams.*
- *Mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo planas.*
- *Mokinių vežiojimo užtikrinimo planas.*
- *Mokyklų atnaujinimo planas.*

Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, vidaus struktūros pertvarkos ir pertvarkymo plano pagrindimas ir Švietimo tikrosios būklės ir Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, vidaus struktūros pertvarkos ir pertvarkymo plano pagrindimo grafikai, diagramos ir žemėlapiai pateikiami kaip papildoma informacija.

MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO STADIJA

Įgyvendinimo stadija prasideda, kai savivaldybės Taryba priima sprendimą dėl mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo, ir baigiasi įgyvendinus mokyklų reorganizaciją, tačiau apie savivaldybės patvirtintos mokyklų tinklo pertvarkos įgyvendinimą reikia pradėti galvoti dar iki jos patvirtinimo, kad būtų galima laiku atlikti visus reikalingus darbus. Bendrojo plano įgyvendinimas – tai praktinis pokyčių diegimas, apimantis atskirų mokyklų steigimą, reorganizavimą, vidaus struktūros pertvarką, pertvarkymą ar likvidavimą, ir turintis įtakos gausybei specifinių žinių turinčių interesų grupių, daugeliui žmonių, skirtingai suvokiančių pokyčių svarbą savo gyvenimui. Vienokį ar kitokį poveikį pertvarka daro mokiniams, jų tėvams, pedagogams, mokyklų vadovams, savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistams, savivaldybės tarybos nariams ir kt. Todėl visais tinklo pertvarkos etapais yra svarbu valdyti įgyvendinamus pokyčius, nagrinėti rezultatus, atlikti tyrimus. Tam praverstų aiški ir skaidri įgyvendinamų priemonių kontrolė, kokybiški ryšiai su visuomene. Šiuos darbus galėtų prižiūrėti paskirtas savivaldybės administracijos švietimo padalinio specialistas.

Tinklo pertvarkos įgyvendinimo uždavinius turi pasiskirstyti savivaldybės specialistai ir mokyklų vadovai. Konkrečios mokyklos reorganizavimo uždaviniai gali būti skirtingi, todėl savivaldybės specialistai turi numatyti, kokius uždavinius turės įgyvendinti reorganizuojamos mokyklos vadovas, ir padėti juos atlikti. Tarp savivaldybės administracijos specialistų ir mokyklų vadovų turėtų vykti glaudus bendradarbiavimas, t. y. organizuojamas numatytų reorganizuoti mokyklų vadovų mokymas, nes jiems teks atlikti tris svarbius darbus tuo pačiu metu – reorganizuoti mokyklą, organizuoti mokymą užtikrinant ugdymo kokybę ir ruošti dirbti reorganizuotoje mokykloje; anksčiau reorganizuotų mokyklų vadovai dalijasi patirtimi; rengiami pasitarimai, kurių metu planuojami reorganizavimo darbai, keičiamasi informacija apie pažangą, aiškinamasi iškilusios problemos ir planuojamas jų sprendimas.

Su mokyklos reorganizavimu susijusius darbus reikėtų iš anksto smulkiai suplanuoti, t. y. numatyti, ką, kas ir kada turi atlikti, ir būti pasiruošus įvairiausiems netikėtumams. Labai svarbu laikytis nustatytų terminų, nes jų nesilaikymas sutrikdys visą reorganizavimo procesą.

Tinklo pertvarkos įgyvendinimo laikotarpiu savivaldybės administracijos specialistai turėtų:

- rengti mokyklų reorganizavimo projektus ir juos teikti savivaldybės Tarybai tvirtinti. Prireikus priminti, kad mokyklos reorganizacija numatyta Bendrajame plane ir jai savivaldybės Ta-

ryba yra pritarusi. Mokyklos reorganizavimo projekte nurodomas reorganizuojamos įstaigos pavadinimas, adresas, reorganizavimo tikslas ir būdas, etapai ir laikas, reorganizavimo pagrindimas, turto įvertinimas, turto įvertinimo ir inventorizavimo, turto paskirstymo, apskaitos dokumentų ir finansinės atskaitomybės perėmimo saugoti tvarka, prievolių perėmimas ir jų terminai, reorganizuojamos įstaigos uždaviniai, funkcijos bei struktūra. Prie šio projekto turi būti pridėtas po reorganizavimo veikiančios mokyklos nuostatų projektas;

- informuoti mokyklos vadovą apie savivaldybės Tarybos sprendimą dėl mokyklos reorganizacijos;
- organizuoti viešą susitikimą su mokyklos bendruomene ir pateikti siūlymus mokiniams ir jų tėvams dėl mokyklų pasirinkimo tolesniam mokymuisi ir vežiojimo būdų (jeigu to reikia); dėl darbo vietų pedagogams, vadovams, galintiems likti be darbo dėl mokyklos reorganizacijos;
- teikti reorganizuojamų mokyklų vadovams užduotis ir diferencijuotą paramą jas atliekant;
- įvertinti ir inventorizuoti mokyklų turtą (tai turėtų būti atliekama kuo anksčiau, kad mokyklos nesugalvotų jo nurašyti kaip nereikalingo) ir po reorganizacijos – atliekamą turtą pagal mokyklų vadovų paraišką paskirstyti ir stebėti jo perdavimą;
- savivaldybės tarybai teikti tvirtinti reorganizuotų mokyklų nuostatus;
- pasirūpinti mokinių vežiojimu ir jį garantuoti;
- pasirūpinti be darbo liekančiais pedagogais ir vadovais (siūlyti darbą kitoje mokykloje, persikvalifikuoti, išeiti į pensiją ir pan.);
- rengti laisvų mokyklų patalpų panaudojimo planą ir jį įgyvendinti;
- reguliariai tartis dėl mokyklų tinklo pertvarkos eigos, planuoti iškilusių problemų sprendimą;
- informuoti savivaldybės tarybos Švietimo komitetą apie pažangą, rengti siūlymus dėl papildomo reorganizuojamų mokyklų finansavimo;
- reguliariai informuoti mokytojų profesinių sąjungų atstovus apie tinklo pertvarkos pažangą, pedagogų, likusių be darbo, įdarbinimą, atsakyti jiems rūpimus klausimus;
- teikti informaciją žiniasklaidai apie pertvarkos pažangą, gerą patirtį;
- administruoti mokyklų tinklo pertvarką.

Reorganizuojamų mokyklų vadovai turėtų:

- laiku atlikti visus savivaldybės administracijos pavedimus;
- pasirūpinti kokybišku mokinių ugdymu mokyklos reorganizacijos laikotarpiu;
- laiku informuoti tėvus apie mokymosi sutarčių nutraukimą;
- sudaryti mokytojų ir kitų darbuotojų, liksiančių be darbo sąrašą, ir jį pateikti savivaldybės administracijos švietimo padaliniui;
- įspėti darbuotojus apie darbo krūvio pasikeitimą ar darbo sutarčių nutraukimą;
- sudaryti sutartis su naujais darbuotojais;
- apklausti mokinius ir jų tėvus dėl mokyklų pasirinkimo;
- perimti apskaitos ir kitus dokumentus, finansinę atskaitomybę ir prievoles, perduoti dokumentus archyvui;
- sudaryti po mokyklos reorganizacijos atliekamų mokymo priemonių, įrangos, inventoriaus sąrašą, jį pateikti savivaldybės administracijos švietimo padaliniui;
- pasirūpinti kenksmingų ir nuodingų medžiagų, jei tokių yra, utilizavimu;
- perduoti atliekamas mokymo priemones, įrangą, baldus kitoms mokykloms;
- parengti naujus mokyklos nuostatus;
- pasirūpinti pastatų saugumu tais atvejais, kai jais nebebus naudojama.

Jei mokyklos reorganizavimo procesas nėra detalai apgalvotas, suplanuotas, mokyklos bendruomenė nežino jo pradžios ir pabaigos, ar ilgai trunka, tai mokiniai, mokytojai ir vadovai jaučiasi mažiau saugūs, ilgesnį laiką dirba jausdami įtampą, dėl to krenta ugdymo kokybė. Tik suderinti, apgalvoti mokyklų tinklo pertvarkos veiksmai mažina socialinę įtampą ir duoda geresnių rezultatų.

Prie mokyklos reorganizavimo sėkmės prisideda ir jos įtvirtinimo planavimas. Jis turi prasidėti dar nesibaigus reorganizavimo procesui. Svarbu, jog visi pedagogai suvoktų, kad „senieji laikai praėity“ ir kad reikia „žiūrėti į ateitį, o ne į praeitį“.

Mokyklų vadovai iš anksto turi pasiruošti užtikrinti, kad reorganizuotoje mokykloje darbas nuo pat pirmos dienos vyktų sklandžiai, detalai apgalvoti naujas darbo taisykles, numatyti galimas mokinių ir mokytojų adaptacijos naujoje mokykloje problemas ir parengti priemonių planą joms spręsti.

Įgyvendinimo stadijos pabaiga – tai naujo starto galimybė, kuri sudaro prielaidas ateityje pagerinti ugdymo kokybę.

MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS ĮTVIRTINIMO STADIJA

Įtvirtinimo laikotarpis mokyklose gali trukti įvairiai – nuo vienerių iki trejų metų. Jis apima veiksmus, reikalingus užtikrinti, kad įdiegtieji pokyčiai taptų kasdienės veiklos dalimi ir nebūtų suvokiami kaip naujiena. Dvejus trejus metus ir ilgiau užtrukusi mokyklų tinklo pertvarka dar ne vienerius metus daro įtaką naujai susiformavusioms mokykloms. Trys pirmieji mėnesiai po reorganizacijos yra patys svarbiausi, nes klostosi mokyklos darbo rutina, užsimezga darbuotojų ir mokinių santykiai.

Reorganizuota mokykla šiuo laikotarpiu turi įgyvendinti trumpalaikius ir ilgalaikius uždavinius. Trumpalaikiai uždaviniai – tai parengti pamokų tvarkaraštį, vidaus darbo taisykles, mokinių taisykles ir t. t., ilgalaikiai – parengti mokyklos strateginį planą, tobulinti ugdymo procesą, kurti naujos organizacijos kultūrą, naujus vadybos modelius.

Susibūrus skirtingų mokyklų pedagogams ir mokiniams ypač aktualu kurti gerą mokyklos mikroklimatą ir siekti, kad mokykla veiksmingai dirbtų. Mokinius dėl mokyklos reorganizacijos perkėlus į kitą mokyklą gali atsirasti jų adaptacijos naujoje mokykloje problemų. Mokinių adaptacijos naujoje mokykloje sėkmingumo sąlygos yra mokyklų bendradarbiavimas, t. y. „tiltų“ tiesimas, mokytojų psichologijos žinios. Mokinius mokytis kitoje mokykloje reikia ruošti iš anksto: organizuoti mokinių ir tėvų susitikimus su būsima klasės auklėtoja, būsimais klasės draugais, organizuoti bendrus renginius, šventes, prireikus suteikti psichologo pagalbą. Tačiau naujiems mokiniams nereikia pabrėžtinai taikyti nuolaidų, rodyti išskirtinio dėmesio.

Kai reorganizuotoje mokykloje pradeda kartu dirbti dviejų mokyklų mokytojai, tie patys dalykai gali būti traktuojami skirtingai (pavyzdžiui, kokia tvarka prižiūrimi mokiniai, žaidžiantys kieme, kokia tvarka sugrįžta į mokyklą iš kiemo ir t. t.), turėti skirtingą patirtį ir tokiose pačiose situacijose elgtis nevienodai, todėl dėl visko reikia susitarti. Kartais suėję dviejų mokyklų mokytojai pradeda konfliktuoti, susiskaido į grupes, ilgisi senųjų laikų. Todėl dar vykstant reorganizacijai, kai paaiškėja, kad dalis mokytojų turės pereiti į kitą mokyklą, reikia sudaryti galimybę jiems apsilankyti toje mokykloje, pabendrauti su būsimais kolegomis, susipažinti su mokyklos kultūra.

Pirmaisiais mėnesiais mokyklos bendruomenei nelengva suvokti situaciją, susiburti, rasti motyvų siekti aukštesnės ugdymo kokybės. Pagrindinis vaidmuo suburti bendruomenę ir suformuoti jai darbo

motyvus tenka mokyklos vadovui. Tam gali padėti įvairios analizės, bendri darbai, mokymasis ir vakarai, teigiamų pavyzdžių rodymas ir jų nagrinėjimas, materialinis skatinimas, mokyklos vidaus auditas ir kt. Be to, mokykla turėtų nusistatyti tikslus, prioritetus, organizuoti visų mokytojų mokymą, konsultuoti tėvus jiems svarbiais klausimais, tirti jų poreikius, informuoti apie pokyčius.

Savivaldybės administracijos švietimo padalinio specialistų dėmesio centre turėtų būti ugdymo kokybės gerinimas. Jie turėtų palaikyti mokyklų iniciatyvą naujovėms diegti, išlaikyti pusiausvyrą tarp didelio ir mažo naujovių kiekio, pasirūpinti mokyklų materialine baze, vadovėliais, mokytojų kvalifikacijos tobulinimu, o prireikus ir perkvalifikavimu. Pagrindinė savivaldybės administracijos švietimo padalinio specialistų funkcija šiuo laikotarpiu – priežiūra ir koordinavimas, t. y. nuolatinis situacijos analizavimas, mokyklose vykstančių procesų stebėjimas, konsultavimas, padėjimas spręsti iškilusias problemas. Jie taip pat turi būti pasirengę slopinti blogų santykių aistras. Švelninant mokyklose susidariusias konfliktines situacijas reikia išklausti konfliktuojančias šalis, paskatinti dirbti kartu, ieškoti kompromiso. Jei direktoriui nepavyksta suburti pedagogų bendruomenės produktyviam darbui, reikia galvoti apie vadovo(ų) pakeitimą, gal ir pedagogų išskirstymą į kitas mokyklas.

Savivaldybės administracijos specialistų parama mokykloms turėtų būti dviejų rūšių: trumpalaikė, t. y. padedanti išspręsti kasdienes rūpesčius, ir ilgalaikė, skirta ugdymo kokybei gerinti. Specialistai turėtų rūpintis mokyklų vadovų vadybinės kompetencijos augimu, padėti mokyklų tikslus ir uždavinius suderinti su savivaldybės švietimo politika, rūpintis, kad mokyklos gautų lėšų remontui, modernizavimui, nuolat politikams primindami jų pažadą – tinklo pertvarkos procese atsilaisvinusias lėšas palikti švietimo sistemoje, t. y. didinti švietimo veiksmingumą, žiniasklaidai teikti pozityvius pavyzdžius, padėti kurti naują mokyklų įvaizdį.

Savivaldybių specialistai taip pat turėtų identifikuoti mokyklas, turinčias labai gerą reorganizacijos įgyvendinimo ir įtvirtinimo praktiką, ir padėti joms skleisti gerą patirtį. Gerosios patirties sklaida padės mokykloms, pradedančios reorganizavimo įgyvendinimo procesą. Geroji patirtis gali būti sklaidžiama per internetinę pokalbių svetainę, kurioje patirtį turintys mokyklų vadovai patarinėtų, kaip geriau įgyvendinti ir įtvirtinti mokyklos reorganizaciją, atsakinėtų į reorganizuojamų mokyklų vadovams rūpimus klausimus.

Įtvirtinimo laikotarpis baigiasi tada, kai reorganizuotos mokyklos bendruomenė įpranta prie naujų darbo sąlygų ir sutartinai siekia aukštesnės ugdymo kokybės.

NAUDOTA LITERATŪRA

- Blaževičienė Teresė*. Edukologijos (švietimo vadybos krypties) studijų magistro baigiamasis darbas. Restruktūrizuotų bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių tėvų požiūris į jų pertvarką. Rankraštis. Bendrojo lavinimo švietimo įstaigų tinklo pertvarkymo gairės. Žin., 1999, Nr. 15-407.
- Kazakauskienė Virginija*. Mokyklų tinklo pertvarkos būtinybė. Klaipėda, 2003 m. kovo 27 d. Lietuvos švietimas 2001, Vilnius.
- Lietuvos švietimas 2002, Vilnius.
- Lietuvos švietimo plėtotos strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003–2012 metai. Projektas. „Dialogo“ redakcija.
- Mrzauskienė Gražina*. Kursinis darbas (vertimas iš vokiečių kalbos). Švietimo organizavimo alternatyvų kaštų įtakos analizė Frankfurte prie Maino. Rankraštis.
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853.
- Mokyklų aprūpinimo standartai. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2001.
- Lietuviškoji tarybinė enciklopedija, 4, 10, 12 t. Vilnius: Mokslas, 1976.
- Salamankos deklaracija: Specialusis ugdymas ir jo Vystymo metmenys. Švietimo naujovės. 1996/1.
- Shulzeck Ursula, Weishaupt Horst*. Kaip tvarkomas mokyklų tinklas Vokietijoje. Dialogas, 2002 m. lapkričio 22 d. Nr. 43 (543).
- Tarp dviejų pradžių. Bandytas kurti regiono švietimo politiką. Vilnius: Knygiai, 2002.
- Wallace Mike, Pocklington Keith*. Sudėtingų švietimo pokyčių valdymas. <http://www.smm.lt>; Veiklos planai ir programos. Mokyklų tobulinimo programa.
- Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos. Žin., 2003, Nr. 71-3216.

PRIEDAI

1 priedas. Patarimai dėl mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo plano.

Viena jautriausių, galinčių sukelti didžiausius mokyklų tinklo pertvarkos trikdžius grandis yra pedagogai. Todėl itin svarbu atsižvelgti į pedagogų, kuriems dėl mokyklų reorganizavimo nebelieka darbo, problemas. Reikėtų parengti Mokytojų kvalifikacijos atnaujinimo ir naujų darbo vietų kūrimo planą, kuris sumažins pedagogų nervinę įtampą, užkirs kelią priešintis mokyklų tinklo pertvarkai, nepalankiems jų veiksams.

Rengiant siūlymus dėl mokyklų tinklo reorganizavimo reikia išnagrinėti, kiek ir kokių specialybių pedagogų dėl mokyklų reorganizavimo liks be darbo, kokios bus jų įdarbinimo galimybės kitose mokyklose, plečiant teikiamų švietimo paslaugų spektrą, prognozuoti, kada ir kokių dalykų mokytojų trūks, nes dalis jų išeis į pensiją ar praras teisę dirbti mokytoju.

Tik turint tikslius duomenis, kiek kiekvieno mokomojo dalyko pedagogų dirba mokyklose, koks savivaldybėje yra santykis tarp atskirų mokomųjų dalykų mokytojų pasiūlos ir paklausos, bei parengus prognozes, kiek jų reikės 2007 ir 2012 metais, galima numatyti jų poreikį keleriems metams į priekį. Remiantis pedagogų duomenų banko analize, pedagogų poreikio prognozėmis pertvarkant mokyklų tinklą, sudaromas pedagoginių specialybių, kurių trūksta dabar ir trūks ateityje, sąrašas, jame nurodomas prognozuojamas pedagoginių normų skaičius ir jų poreikio prognozuojami metai. Sprendžiant pedagogų, neteksiančių darbo dėl mokyklų reorganizavimo, įdarbinimo problemas, plečiant pedagogų galimybes pagal specialybę dėstyti kelis mokomuosius dalykus, siekiant gerinti ugdymo kokybę, trūkstamų ir ateityje trūksiančių pedagoginių specialybių sąrašas yra pagrindas Pedagogų perkvalifikavimo programai rengti.

Tačiau vien pedagogų perkvalifikavimo tikriausiai nepakaks, kad visiems pageidaujantiems būtų užtikrintos darbo vietos. Reikia planuoti ir naujų darbo vietų pedagogams steigimą. Naujos darbo vietos gali rasti steigiant naujo tipo mokyklas (pavyzdžiui, jaunimo, suaugusiųjų ir kt.), pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigas, plečiant neformaliojo švietimo paslaugas (pavyzdžiui, kursai, studijos, klubai, būreliai ir kt.), plečiant socialines paslaugas (pavyzdžiui, dienos užimtumo centrai, pailgintos dienos grupės, popamokinė mokinių priežiūra ir kt.). Planuojant švietimo ir socialinių paslaugų plėtrą reikia prognozuoti, kokių ir kiek specialistų reikės tam tikrais mokyklų tinklo pertvarkos metais. Naujų darbo vietų kūrimo perspektyvinis planas sudarys prielaidas pedagogams jaustis saugesniems, padės priimti sprendimus dėl persikvalifikavimo į vieną ar kitą specialybę.

2 priedas. Duomenų rinkimo lentelės ir jų pildymo paaiškinimai

Pagal šiame priede pateiktas duomenų rinkimo lenteles yra parengta kompiuterinė duomenų apdorojimo programa. Jei Bendrojo plano rengėjai norėtų įsigyti šią programą, turėtų kreiptis į Mokyklų tobulinimo programos D komponento administratorę Stanislavą Strolaitę (el. p. stanislava.strolaitte@smm.lt).

1 lentelė

savivaldybė

1.1. Gyventojų migracija

2000 m.	2001 m.	2002 m.	Prognozės												Migracijos tendencijos (atvyksta daugiau nei išvyksta "+", išvyksta daugiau nei atvyksta "-")	17	
			2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.						
			optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas	optimistinis variantas		
			pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas	pesimistinis variantas		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		

Jei gyventojų išvyksta iš savivaldybės daugiau nei atvyksta, 1, 2, 3 skiltyse rašoma skaičius su ženklu „-“, jei gyventojų atvyksta daugiau nei išvyksta, skiltyse 1, 2, 3 rašoma skaičius su ženklu „+“. Pavyzdžiui, jei per metus išvyko 30, o atvyko 20 žmonių, rašoma minus 10.

2 lentelė

savivaldybė

2.1. Gimstamumas

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	Gimė												Vidutiniškai kiekvienais metais gimė vaikų mažiau (skaičiais su ženklu „-“), daugiau (skaičiais su ženklu „+“)	Gimstamumo prognozės								Prognozių pagrindimas		
	2002 m.													2002 m.										
	1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.		optimistinis variantas	pesimistinis variantas	optimistinis variantas	pesimistinis variantas	optimistinis variantas	pesimistinis variantas	optimistinis variantas	pesimistinis variantas			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	

Duomenis apie gimimų skaičių patariame imti iš Civilinės metrikacijos skyriaus, nes jie turi tiksliausius duomenis. 13 skiltyje išrašomas skaičius apskaičiuojamas taip: nustatomas vaikų, gimusių 1991 ir 2002 m., skirtumas. Nustatytas skirtumas padalijamas iš 12 (nes paimtas dvylikos metų tarpas). Pavyzdžiui, 1991 m. gimė 400, o 2002 m. – 350 vaikų. Skirtumas yra 50 vaikų. 50:12 = 4,1. Skaičių 4,1 išrašome 13 skiltyje. Jei kurie nors metai iš bendro konteksto iškrinta, juos eliminuojame.

Gimstamumo prognozių optimistinis variantas skaičiuojamas taip: prognozuojame, kad kiekvienais metais gims tiek vaikų, kiek gimė 2002 metais, arba daugiau. Pesimistinis variantas skaičiuojamas taip: prognozuojame, kad kiekvienais metais gims vaikų mažiau negu 2002 metais. Išanalizavus dvylikos metų tendencijas, galima nusistatyti ir kitą gimstamumo prognozavimo metodiką.

3 lentelė

savivaldybė

3. 1. Gimusių vaikų ir atėjusiųjų į pirmą klasę santykis

1	Gimė vaikų 1991 m.																									
2	Iš viso atėjo į kl. 1998/99 m. m.	Gimusių vaikų 1991 m.	atėjo į kl. 1998/99 m. m.	Gimė vaikų 1992 m.	Iš viso atėjo į kl. 1999/00 m. m.	Gimusių vaikų 1992 m.	atėjo į kl. 1999/00 m. m.	Gimė vaikų 1993 m.	Iš viso atėjo į kl. 2000/01 m. m.	Gimusių vaikų 1993 m.	atėjo į kl. 2000/01 m. m.	Gimė vaikų 1994 m.	Iš viso atėjo į kl. 2001/02 m. m.	Gimusių vaikų 1994 m.	atėjo į kl. 2001/02 m. m.	Gimė vaikų 1995 m.	Iš viso atėjo į kl. 2002/03 m. m.	Gimusių vaikų 1995 m.	atėjo į kl. 2002/03 m. m.	Iš viso gimė vaikų 1991-1995 m.	Iš viso gimusių vaikų 1991-1995 m. m. atėjo į kl.	Iš viso gimusių vaikų nuo gimusiųjų skaičiaus	Iš viso atėjo į kl. proc.	Iš viso atėjusiųjų į kl. proc.	Iš viso gimė (proc.) negu gimė	
3																										
4																										
5																										
6																										
7																										
8																										
9																										
10																										
11																										
12																										
13																										
14																										
15																										
16																										
17																										
18																										
19																										
20																										
21																										
22																										

Sugretinę 2 ir 6 lentelių (visų mokyklų užpildytus duomenis) duomenis su 3 lentelės duomenimis, gausite tikslesnius skaičius apie konkrečiais metais į pirmą klasę ateinančius vaikus.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad, sudėję konkrečiais mokslo metais į pirmą klasę ateinančių vaikų skaičių, galite gauti, kad mokyklos planuoja, jog vaikų bus daugiau, negu apskritai jų gyvena savivaldybės teritorijoje.

4 lentelė

savivaldybė _____

1. 4. Švietimo įstaigų tipai ir jų skaičius

Švietimo įstaigų skaičius														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
	Ikimokyklinė įstaiga	Darželis-mokykla	Pradinė	Nepilna pagrindinė	Pagrindinė	Jaunimo	Specialioji	Vidurinė	Gimnazija	Suaugusiųjų	Papildomojo ugdymo			
										☐				

Jei savivaldybėje nėra suaugusiųjų mokyklos (centro), o tik klasės bendrojo lavinimo mokykloje (mokyklose), tai 11 skiltyje įrašome bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose veikia suaugusiųjų klasės, skaičių, o langelyje „varnelė“ .

5 lentelė

savivaldybė

1.5. Švietimo poreikių netenkinimas (skačiais)

1	Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų, pagėdaujančių ugdyti vaikus institucijose, nepatenkintų pareiškimų skaičius	2	Priešmokyklinio ugd. amžiaus (5/6 m.) vaikų tėvų, pagėdaujančių ugdyti vaikus institucijose, nepatenkintų pareiškimų skaičius	3	Neuždomų specialiųjų poreikių vaikų skaičius	4	Mokinių, netekusių mokymosi motyvacijos, skaičius	5	16–17 m. jaunuolių, dėl socialinių-ekonominių sąlygų negalintų tęsti mokymosi, skaičius	6	Vaikų, nepriimtų ugdytis į papildomojo ugdymo įstaigas, skaičius	7	Vaikų, lankančių kitų savivaldybių papildomojo ugdymo instituciją ir (ar) norinčių lankyti papildomojo ugdymo institucijas (kai savivaldybė neturi ar kai tam tikroje jos vietoje nėra papildomojo ugdymo institucijos), skaičius	8	Suaugusiųjų, norinčių mokytis pagal bendrojo lavinimo programas, skaičius	9	Suaugusiųjų, norinčių dalyvauti neformaliojo švietimo programose, skaičius
---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	--

Mokymosi motyvacijos netekusiais moksleiviais laikome tuos, kuriems geriausiai būtų mokytis jaunimo mokyklose.

6 lentelė

mokykla

2. 1. Mokinių ir klasių-komplektų skaičius

Mokslo metai	I klasė	II klasė	III klasė	IV klasė	Bendras mokinių sk.		Komplektų sk.		V klasė	VI klasė	VII klasė	VIII klasė	IX klasė	X klasė	Bendras mokinių sk.		Komplektų sk.		XI klasė	XII klasė	Bendras mokinių sk.		Komplektų sk.		iš viso mok.	iš viso mok.	iš viso mok.
	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.	mok.sk.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21							
1999/00																											
2000/01																											
2001/02																											
2002/03																											
2003/04																											
2004/05																											
2005/06																											
2006/07																											
2007/08																											

Mokinių skaičius imamas rugsėjo 5 dienos.

Planuojama, kad į XI klases ateis 35 % mokinių mažiau, negu jų mokėsi X klasėse. Jei savivaldybė turi atlikusi tyrimus ar apskaičiavimus, kiek dešimtokų ateina mokyti į XI klases, gali mokykloms pateikti kitą procentą.

Kad mokykloms būtų lengviau planuoti, kiek vaikų 2004 ir vėlesniais metais ateis į I klasę, savivaldybės administracijos Švietimo padaliniai reikėtų oficialiai kreiptis į savivaldybės Migracijos tarnybą, kad ji pateiktų būsimų mokinių sąrašus, gimimo datas ir adresus, pagal kiekvienai mokyklai priskirtą aptarnavimo teritoriją.

8 lentelė

_____ mokykla (dviem arba trimis dėstomosiomis kalbomis)

1.3. Mokinių skaičiaus kitimas pagal mokymosi kalbą

Kalba	1999/00 m.m.		2000/01 m.m.		2001/02 m.m.		2002/03 m.m.		Komplektų skaičius padidėjo, sumažėjo skaič. („+“, „-“)	Mokinių skaičius padidėjo	Mokinių skaičius sumažėjo	Prognozės				Prognozių pagrindimas		
	2	3	4	5	6	7	8	9				2003/04 m. m. (mok. sk.)	2004/05 m. m. (mok. sk.)	2006/07 m. m. (mok. sk.)	2007/08 m. m. (mok. sk.)			
1									10	11	12	13	14	15	16	17		
Rusų																		
Lenkų																		
Lietuvių																		
Iš viso																		

Pildo tik tos mokyklos, kurios moko mokinius dviem ar trimis kalbomis.

9 lentelė

mokykla

2. 4. Mokyklos užpildomumas 2002/2003 m. m.

1	2	3	4	5	6	7	8
Mokyklos projektinis pajėgumas	Mokyklos projektinis pajėgumas pagal 1989-07-20 įsakymą Nr. 292 p.	Faktinis mokinių sk. 2002-09-05	Komplektų skaičius	Komplektų, dirbančių II pamainoje, skaičius	Iki visiško užpildomumo pagal 2 skiltį trūksta (skaičiais)	Mokykla perpildyta pagal 2 skiltį (skaičiais)	Mokyklos užpildomumas (proc.)

1 skiltis pildoma duomenis paėmus iš pastato projektinės dokumentacijos. Jei tokios informacijos nėra arba pastatas netipinis, šis dydis apskaičiuojamas taip: klasių patalpų, skirtų I–IV klasėms, skaičius mokykloje (be kabinetų, išvardytų 29 lentelėje) dauginamas iš 24 mokinių, o V–XII klasėms – iš 30 mokinių.

2 skiltyje mokyklos pajėgumas skaičiuojamas pagal higienos reikalavimus klasėms ir nespecializuotiems kabinetams, patvirtintus švietimo ir mokslo ministro 1989-07-20 įsakymu Nr. 292 p., taip: I klasės mokiniui mokytis pagal higienos reikalavimus klasėms ir nespecializuotiems kabinetams, plotą kv. m ir 2 kv. m poilsio kambaryje (jei toks yra) arba poilsio zonos klasėje, t. y. iš viso 4 kv. m. Apskaičiuojame visų mokomųjų kabinetų (klasių) patalpų, skirtų I klasių mokslavimams, plotą kv. m ir padalijame iš vienam mokslėiviui būtiną plotą (4 kv. m). Pavyzdžiui, I klasių mokslėiviui mokytis mokykloje skirta 88 kv. m, vadinasi, mokykloje pagal higienos normas gali mokytis 22 mokslėiviai. Mokomosiose patalpose II–XII klasių mokslėiviui mokytis būtini 2 kv. m. Apskaičiuojamas visų mokomųjų kabinetų (klasių) patalpų plotas, be specializuotų kabinetų (fizikos, chemijos laboratorijų, biologijos, kompiuterių ar informatikos, technologijų, menų kabinetų, choreografijos klasės, sporto salės, bibliotekos ir skaityklos) plotas, ir dalijamas iš vienam mokiniui būtiną plotą (2 kv. m). Taip gaunamas mokinių skaičius, kuris gali būti mokomas mokykloje nepažeidžiant higienos normų. Sudėję abu apskaičiuotus mokinių skaičius sužinome, kokį mokinių skaičių pagal higienos normas atitinka mokyklos patalpos, ir gauname faktinį mokyklos pajėgumą.

10 lentelė

mokykla

2.5. Lėšos, skirtos mokyklai 2002 m.

1	Mokinių skaičius kalendoriniais metais	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		iš viso priklausę mokinių krepselį	Faktiškai iš viso skirta lėšų pagal „mokinio krepselį“	Priklausančių ir skirtų lėšų skiramas skaičiais „+“, „-“	darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms	kvalifikacijos kėlimui	mokymo priemonėms ir vadovėliams pirkti	mokyklos aplinkai išlaikyti	Vidutiniškai 1 mokiniui tenka lėšų iš 3 skilties	Skirta steigėjo lėšų mokyklos aplinkai išlaikyti	mokyklos pastatams išlaikyti	techniniam personalui išlaikyti arba aptarnavimo paslaugoms pirkti	Vidutiniškai 1 mokiniui tenka lėšų iš 10 skilties	iš viso skirta lėšų (3 ir 10 skiltių suma)	Vidutiniškai 1 mokiniui tenka lėšų (pagal 14 skiltį)

Vidutinis mokinių skaičius 2002 metais apskaičiuojamas taip: 2001/2002 m. m. besimokiusių mokinių skaičius dauginamas iš 8, o 2002/2003 m. m. – iš 4. Gautų skaičių suma dalijama iš 12.

11 skiltyje rašomos lėšos, skirtos pastato šildymui, elektrai, vandentiekiiui ir nuotėkoms bei kitoms komunalinėms paslaugoms.

12 skiltyje rašomos lėšos, skirtos techninio personalo darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įnašams, bei lėšos, skirtos samdomai įmonei, kuri atlieka techninio personalo funkcijas.

11 lentelė

mokykla

2.6. Mokinių ir personalo santykis

2002/2003 m. m.		2007/2008 m. m.										
1	mokinių skaičius					8	9	10	11	12	13	14
2	pedagoginių etatų skaičius											
3	techninių darbuotojų etatų skaičius											
4	pedagoginių ir techninių etatų skaičius											
5	mokinių skaičius, tenkantis 1 pedagoginiam etatui											
6	1 pedagoginiam etatui tenka mokinių											
7	1 personalo etatui (iš 4 skilties) tenka mokinių											
8	mokinių skaičius											
9	pedagoginių etatų skaičius											
10	techninių darbuotojų etatų skaičius											
11	pedagoginių ir techninių etatų skaičius											
12	mokinių skaičius, tenkantis 1 pedagoginiam etatui											
13	1 pedagoginiam etatui tenka techninių darbuotojų etatų											
14	1 personalo etatui (iš 11 skilties) tenka mokinių											

2 ir kitose skiltyse „pedagoginis etatas“, t. y. pedagoginė norma, – 18 pamokų ir visi kiti etatai, pavyzdžiui, logopedo, psichologo, direktoriaus pavaduotojo ugdymui ir kt. Mokyklos direktoriaus etatas nepriskiriamas nei prie pedagoginių, nei prie techninių etatų.

12 lentelė

mokykla

3. 1. Mokinių lankomumas

Ugdymo koncentrai	1999/00 m. m.			2000/01 m. m.			2001/02 m. m.			Per 3 metus praleista pamokų			Vidutiniškai 1 mok. praleido pamokų per 1 metus						
	Praleista pamokų			Praleista pamokų			Praleista pamokų			iš viso	dėl ligos	dėl kitų priežasčių	iš viso	dėl ligos	dėl kitų priežasčių				
	mokinių skaičius	iš viso	dėl ligos	dėl kitų priežasčių	mokinių skaičius	iš viso	dėl ligos	dėl kitų priežasčių	mokinių skaičius							iš viso	dėl ligos	dėl kitų priežasčių	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
I–IV kl.																			
V–VIII kl.																			
IX–X kl.																			
XI–XII kl.																			
Iš viso																			

Savivaldybėje turi būti priimtas bendras susitarimas, kada laikoma, kad mokinyms praleido pamokas dėl ligos.

13 lentelė

mokykla

3. 2. Mokinių pažangumas, kurso kartojimas ir perkėlimas į aukštesnę klasę su nepatenkinamu pažymiu (-iais)

Ugdymo koncentrai	1999/00 m. m. pabaiga				2000/01 m. m. pabaiga				2001/02 m. m. pabaiga				Iš viso per 3 metus				Pažangių mokinių procentas	Paliiktųjų kartoti kursą procentas nuo bendro mokinių skaičiaus	Perkeltųjų į aukšt. klasę su nepat. pažymiu (-iais) proc. nuo bendro mokinių skaičiaus per 3 metus		
	mokinių skaičius	pažangių mokinių skaičius	paliiktųjų kartoti kursą sk.	perkeltųjų į aukšt. klasę su nepatenk. pažymiu (-iais) sk.	mokinių skaičius	pažangių mokinių skaičius	paliiktųjų kartoti kursą sk.	perkeltųjų į aukšt. klasę su nepatenk. pažymiu (-iais) sk.	mokėsi mokinių	pažangių mokinių skaičius	paliiktųjų kartoti kursą sk.	perkeltųjų į aukšt. klasę su nepatenk. pažymiu (-iais) per 3 metus	14	15	16	17				18	19
1																					
I–IV kl.																					
V–VIII kl.																					
IX–X kl.																					
XI–XII kl.																					
Iš viso																					

Šioje ir kitose lentelėse mokslo metų pabaiga laikoma rugpjūčio 31 d. Pažangūs mokiniai skaičiuojami pagal metinius pažymius ir po papildomų darbų.

14 lentelė

mokykla _____

3.3. Pagrindinio ugdymo programos baigimo rezultatai

1	1999/00 m. m. pabaiga			2000/01 m. m. pabaiga			2001/02 m. m. pabaiga			Iš viso per 3 metus				Igytųjų pagrindinį išsilavinimą procentas nuo 12 skilties
	Išklausė X kl. programą	Iš 1 skilties mokėsi pagal adaptuotas programas	Igijo pagrindinį išsilavinimą	Išklausė X kl. programą	Iš 4 skilties mokėsi pagal adaptuotas programas	Igijo pagrindinį išsilavinimą	Išklausė X kl. programą	Iš 7 skilties mokėsi pagal adaptuotas programas	Igijo pagrindinį išsilavinimą	Išklaususiųjų X kl. programą	Išmokusiųjų pagal adaptuotas programas	Išklaususiųjų X kl. programą, išskyrus besimokiusiuosius pagal adaptuotas programas	Išklaususiųjų pagrindinį išsilavinimą	
1				4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Jei mokinys mokėsi nors vieną mokomąjį dalyką pagal adaptuotą programą, tai jis įrašomas atitinkamai į 2, 5, 8 ir 11 skiltis. Mokinius, kurie mokėsi pagal specialiąsias ar individualiąsias programas, taip pat įrašome į 2, 5, 8 ir 11 skiltis.

15 lentelė

mokykla

3. 4. Mokinių, baigusių pradinę ar pagrindinę (nepilną pagrindinę) mokyklą, tolesnis mokymasis

Mokyklos baigiamoji klasė	2000.08.31					2001.08.31					2002.08.31					Iš viso baigusčių mokyklą per 3 m. skaičius	Iš viso nutraukusių mokyklą skaičius	Iš viso išvykusiuju mokytis			Iš viso nutraukusių mokyklą per 3 metus skaičius	Išvykusčių į priskirtą mokyklą procentas nuo baigusčių mokyklą skaičiaus	Išvykusčių į kitas mokyklas procentas nuo baigusčių mokyklą skaičiaus	Išvykusčių į gimnazijas ar profesines mokyklas procentas nuo išvykusčių į kitas mokyklas skaičiaus	Išvykusčių mokyklą skaičiaus procentas																																																																											
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16			17	18	19						20	21	22	23	24	25																																																																					
1	mokinų, baigusčių mokyklą, skaičius					mokinų, baigusčių mokyklą, skaičius					mokinų, baigusčių mokyklą, skaičius					nutraukusių mokyklą skaičius					Iš 14 skiltes į gimnazijas ar profesines mokyklas skaičius					nutraukusių mokyklą skaičius					Iš 9 skiltes į gimnazijas ar profesines mokyklas skaičius					nutraukusių mokyklą skaičius					Iš priskirtą mokyklą skaičius					Iš kitas mokyklas skaičius					Iš 4 skiltes į gimnazijas ar profesines mokyklas skaičius					Iš priskirtą mokyklą skaičius					Iš kitas mokyklas skaičius					Iš gimnazijas ar profesines mokyklas skaičius					Iš priskirtą mokyklą skaičius					Iš viso nutraukusių mokyklą per 3 metus skaičius					Išvykusčių į priskirtą mokyklą procentas nuo baigusčių mokyklą skaičiaus					Išvykusčių į kitas mokyklas procentas nuo baigusčių mokyklą skaičiaus					Išvykusčių į gimnazijas ar profesines mokyklas procentas nuo išvykusčių į kitas mokyklas skaičiaus					Nutraukusių mokyklą skaičiaus procentas				
IV kl.																																																																																																				
VIII kl.																																																																																																				
IX kl.																																																																																																				
X kl.																																																																																																				

18 lentelė

_____ mokykla

3. 7. Mokinių poreikių tenkinimas 2002/03 m. m. (papildomasis ugdymas)

Mokinių skaičius mokykloje	Mokinių, lankančių būrelius, skaičius	Mokinių, lankančių būrelius, procentas	Būreliams skirta valandų	Vidutiniškai 1 mokykloje besimokančiam mokiniui tenka valandų	Būrelių rūšių skaičius
1	2	3	4	5	6

Būrelių rūšys yra šios: muzikos, choreografijos, teatro meno, dailės, etnokultūros, sporto ir sveikatos, turizmo-kraštotyros, techninės kūrybos, gamtos. 6 skiltyje įrašome mokykloje veikiančių būrelių rūšių skaičių, o ne būrelių skaičių. Pavyzdžiui, mokykloje gali veikti trijų rūšių devyni būreliai.

19 lentelė

_____ mokykla

3. 8. Ugdymo diferencijavimas, individualizavimas ir pagalbos teikimas

Iš viso mokinių mokykloje	Skirta valandų diferencijuotam ugdymui ir dvikalbio ugdymo projektui vykdyti	Skirta valandų pasirenkamiems dalykams ir dalykų moduliams	Iš viso valandų iš 2 ir 3 skilčių	Vidutiniškai tenka valandų iš 4 skilties 1 mokiniui	Specialiųjų poreikių mokinių skaičius	Skirta valandų pagalbai teikti panaudojant ugdymo plano teikiamas galimybes	Skirta valandų specialiojo pedagogo ir (ar) logopedo pagalbai	Iš viso valandų iš 7 ir 8 skilčių	Vidutiniškai tenka valandų iš 9 skilties 1 specialiųjų poreikių mokiniui
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2, 3 ir 7 skiltyse įrašomos valandos pagal mokyklos ugdymo planą. Pavyzdžiui, Bendrojo lavinimo mokyklų 2002/2003 m. m. bendrųjų ugdymo planų atitinkamai 18.1, 25.9, 32.1, 18.4 ir kt. punktai.

8 skiltis. Jei logopedas ar specialusis pedagogas dirba vienu etatu, laikoma, kad pagalbai teikti skirta 18 val.

20 lentelė

mokykla

3.9. Traumatizmo atvejai ugdymo procese

1	1999/00 m. m.			2000/01 m. m.			2001/02 m. m.			Iš viso per 3 metus				23
	iš viso nelaimingų atsitikimų	iš jų grupinių	lengvas sunkias mirtinas	Mokinių, patyrusių traumas, skaičius	iš viso nelaimingų atsitikimų	iš jų grupinių	lengvas sunkias mirtinas	Mokinių, patyrusių traumas, skaičius	iš viso nelaimingų atsitikimų	iš jų grupinių	iš jų mokėsi	patyrusių traumas		
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														
23														

Skačiuojame tik tas traumas, dėl kurių mokinys neteko galimybės nors vieną dieną lankyti mokyklos arba yra atleistas nuo kai kurių pamokų, pavyzdžiui, kūno kultūros.

21 lentelė

_____ mokykla

3. 10. Mokyklos sveikatos indeksas

	1999/00 m. m.		2000/01 m. m.		2001/02 m. m.		Iš viso per 3 metus		Vidutinis 3 mokslo metų mokyklos sveikatos indeksas (proc.)
	mokinių skaičius mokslo metų pabaigoje	nė vienos pamokos dėl ligos nepraleidusių mokinių skaičius	mokinių skaičius mokslo metų pabaigoje	nė vienos pamokos dėl ligos nepraleidusių mokinių skaičius	mokinių skaičius mokslo metų pabaigoje	nė vienos pamokos dėl ligos nepraleidusių mokinių skaičius	mokėsi mokinių	mokinių, dėl ligos nepraleidusių pamokų, skaičius	
1	2	4	3	4	5	6	7	8	9

Sveikatos indeksas skaičiuojamas taip: 8 skilties skaičius dauginamas iš 100 ir dalijamas iš 7 skilties skaičiaus. Pavyzdžiui, mokykloje per trejus metus mokėsi 800 mokinių, iš kurių 200 per trejus mokslo metus nė karto nesirgo. Mokyklos sveikatos indeksas yra 25 %.

22 lentelė

mokykla

3. 1. Tėvų požiūris į mokyklą

Nepatenkintų prašymų mokytiis mokykloje skaičius 1999/2000–2002/2003 m. m.	Mokykloje besimokančių mokinių, gyvenančių už mokyklai priskirtos teritorijos ribų, skaičius 2002/2003 m. m.	Mokinių, iš mokyklai priskirtos teritorijos, besimokančių kitose mokyklose, skaičius 2002/2003 m. m.	Mokinių tėvų skundų, gautų mokyklos direktoriaus, skaičius 1999/2000–2002/2003 m. m.	Mokinių tėvų skundų, gautų savivaldybės administracijos ir kitų institucijų, skaičius 1999/2000–2002/2003 m. m.	Mokyklos organizuotų labdaros vakarų 1999/2000–2002/2003 m. m. skaičius
1	2	3	4	5	6

23 lentelė

mokykla

4. 1. Privalomųjų dalykų mokytojų kvalifikacija

Dalykas	Dalykus dėstančių mokytojų skaičius	Dalyko specia- listas + PPK*	Dalyko specia- listas be PPK	Mokosi arba persikvalifi- kuoja (iš 4 skilties)	Iš viso specialistų (3–4 skilčių)	Kito moko- mojo dalyko mokytojas specialistas	Dalyko specia- listas, dirbantis aukštesnėje pakopoje nei leidžia diplomas	Kito (nemo- komojo) daly- ko specialistas, turintis aukštąjį išsilavinimą	Kiti nespecia- listai	Mokosi arba persikvalifi- kuoja iš 7–10 skilčių	Iš viso nespecia- listų iš 7–10 skilčių	Specia- listų procentas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Pradinės klasės												
2. Dorinis ugd.: tikyba												
3. etika												
4. Lietuvių kalba												
5. Gimtoji kalba ( )												
6. Užsienio kalba (anglų)												
7. Užsienio kalba (pranc.)												
8. Užsienio kalba (vok.)												
9. Užsienio kalba (rusų)												
10. Matematika												
11. Informatika												
12. Gamta ir žmogus												
13. Biologija												
14. Fizika												
15. Chemija												
16. Istorija												
17. Piliēt. visuom. pagrindai												
18. Ekonomika												
19. Geografija												
20. Dailė												
21. Muzika												
22. Technologijos												
23. Kūno kultūra												
Iš viso												

*Pedagoginė psichologinė kvalifikacija

Šioje ir kitose lentelėse apie pedagogus faktinis mokykloje dirbančių pedagogų skaičius gali nesutapti su eilutės „Iš viso“ 2 skilties skaičiumi.

4. 2. Ugdymo planas ir pedagogų kvalifikacija

Dalykas	Dalykus dėstančių mokytojų skaičius	Bendras dalyko pamokų skaičius	Specialistų		Nespecialistų	
			vedamų pamokų skaičius	procentai nuo bendro dalyko pamokų skaičiaus	vedamų pamokų skaičius	procentai nuo bendro dalyko pamokų skaičiaus
1	2	3	4	5	6	7
1. Pradinės klasės						
2. Dorinis ugd.: tikyba						
3. etika						
4. Lietuvių kalba						
5. Gimtoji kalba ( )						
6. Užsienio kalba (anglų)						
7. Užsienio kalba (pranc.)						
8. Užsienio kalba (vok.)						
9. Užsienio kalba (rusų)						
10. Matematika						
11. Informatika						
12. Gamta ir žmogus						
13. Biologija						
14. Fizika						
15. Chemija						
16. Istorija						
17. Piliet. visuom. pagrindai						
18. Ekonomika						
19. Geografija						
20. Dailė						
21. Muzika						
22. Technologijos						
23. Kūno kultūra						
Iš viso						

Nespecialistais laikome tuos mokytojus, kurie išvardyti 23 lentelės 7–10 skiltyse.

4. 3. Pedagogų kvalifikacinės kategorijos (informacijos rinkimo dieną)

Bendras mokytojų skaičius	Atestuotų mokytojų skaičius	Mokytojų ekspertų	Mokytojų metodininkų	Vyresniųjų mokytojų	Iš viso ekspertų, metodininkų, vyresniųjų mokytojų	Atestuotų mokytojų procentas iš 3, 4, 5 skaličių
1	2	3	4	5	6	7

4. 5. Mokytojai pensininkai

Dalykas	2002/2003 m. m.			2007/2008 m. m.	2012/2013 m. m.
	dalykus dėstančių mokytojų skaičius	faktinis mokytojų pensininkų skaičius	pamokų, kurių turi mokytojai pensininkai, skaičius	mokytojų pensininkų skaičius	mokytojų pensininkų skaičius
1	2	3	4	5	6
1. Pradinės klasės					
2. Dorinis ugdymas:					
3. tikyba					
4. etika					
5. Lietuvių kalba					
6. Gimtoji kalba ( )					
7. Užsienio kalba (anglų)					
8. Užsienio kalba (pranc.)					
9. Užsienio kalba (vok.)					
10. Užsienio kalba (rusų)					
11. Matematika					
12. Informatika					
13. Gamta ir žmogus					
14. Biologija					
15. Fizika					
16. Chemija					
17. Istorija					
18. Piliet. visuom. pagrindai					
19. Ekonomika					
20. Geografija					
21. Dailė					
22. Muzika					
23. Technologijos					
24. Kūno kultūra					
Iš viso					

4. 6. Darbo biržoje įsiregistravę pedagogai

Mokomasis dalykas	Pedagogų skaičius 2002 m. rugsėjo 1 d.
1. Tikyba	
2. Etika	
3. Lietuvių kalba	
4. Anglų kalba	
5. Vokiečių kalba	
6. Prancūzų kalba	
7. Rusų kalba	
8. Matematika	
9. Gamta ir žmogus	
10. Biologija	
11. Fizika	
12. Chemija	
13. Istorija	
14. Geografija	
15. Dailė	
16. Muzika	
17. Technologijos	
18. Kūno kultūra	
19. Pradinės klasės	
20. Iki mokyklinis ugdymas	
21. Specialusis pedagogas	

Psichologo kabinetas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stomatologo kabinetas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokyklos atitiktis tipui (proc.)																			
Grupė																			

Mokyklos pastato atitiktis mokyklos tipui nustatoma pagal švietimo ir mokslo ministro 2001 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. 1180 patvirtintų Mokyklų aprūpinimo standartų 1 lentelę „Kabinetai ir patalpos įvairaus tipo mokyklose“.

Lentelėje „+“ žymi būtinius kabinetus ir patalpas, „p“ – pageidautinus kabinetus ir patalpas.

Mokykloje įsteigus logopedo, psichologo, specialiojo pedagogo, stomatologo etatus ir įkūrus atitinkamus kabinetus, jų buvimas žymimas „+“ langelyje. Mokykla, pilydama šią lentelę, pasirenka atitinkamą skiltį pagal mokyklos pakopą ir klasių kompleksų skaičių.

Mokyklos pastato atitikties procentas pagal turimus kabinetus ir patalpas apskaičiuojamas taip: pirmiausia apskaičiuojama, kiek procentų sudaro 1 rodiklis (pavyzdžiui, mokykla, kurioje yra I–XII klasių iki 15 kompleksų, turi turėti 14 rodiklių. Visi jie sudaro 100 %. 100 % : 14 (būtinų rodiklių skaičius) = 7,14 %. Vadinasi 1 rodiklis sudaro 7,14 %. Jei mokykloje nėra aktų salės ir valgyklos, tai vieno rodiklio procentas yra 7,14 %, jis dauginamas iš 12 (toks yra kabinėtų ir patalpų skaičius) – gauname, kad mokyklos pastatas atitinka mokyklos tipą 85,68 %.

Skačiuojant procentus:

- technologijų kabinetams skiriamas procentas mažinamas per pusę, jei nėra medžio ir metalo technologijų ar buitės technologijų kabinetų;
- sporto salei ir aikštynui skiriamas procentas mažinamas per pusę, jei nėra sporto salės arba aikštyno.

Procentas skaičiuojamas tik nuo tų pozicijų, kurios pateiktoje lentelėje pažymėtos „+“ ir žymi būtinus kabinetus ir patalpas.

Pastato grupė nustatoma taip:

IV grupei priskiriama mokykla, atitinkanti iki 50 % privalomų rodiklių.

III grupei priskiriama mokykla, atitinkanti nuo 51 iki 80 % privalomų rodiklių.

II grupei priskiriama mokykla, atitinkanti nuo 81 iki 94 % privalomų rodiklių.

I grupei priskiriama mokykla, atitinkanti nuo 95 iki 100 % privalomų rodiklių.

Pavyzdžiui, mokykla privalo turėti dvylika tam tikrų kabinetų, laboratorijų ar kitų patalpų, tačiau realiai mokykla turi tik šešias. Vadinasi, mokykla atitinka 50 % privalomų rodiklių.

5. 2. Mokyklos pastatų būklė

Išorinės sienos	Pamatai	Vidinės sienos	Stogas	Langai	Grindys	Sanitarijai mazgai	Šildymo sistema	Vandentiekio ir kanalizacijos sistema	Elektros sistema	Pritaikymas neįgaliesiems vaikams (jei reikia)	Grupė
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Jei nurodytai statinio daliai nereikia paprastojo remonto, atitinkamoje skiltyje rašoma „NP“, jei nurodytai statinio daliai reikia paprastojo remonto, atitinkamoje skiltyje rašoma „P“, jei statinio dalis yra avarinės būklės arba reikia kapitalinio remonto, atitinkamoje skiltyje rašoma „K“.

Skiltyje „Pritaikymas neįgaliesiems vaikams“ rašoma „pritaikyta“, iš dalies pritaikyta“, „nepritaikyta“.

Sąvokos „statinio paprastas remontas“ ir „statinio kapitalinis remontas“ apibrėžtos Lietuvos Respublikos statybos įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnyje (2001 m. lapkričio 8 d. Nr. IX-583).

Lentelę pildo mokykla ir savivaldybės padalinys, besirūpinantis mokyklų pastatais.

Grupę steigėjas nustato taip:

IV grupei priskiriamos mokyklos, kurių pastato pamatams reikia kapitalinio remonto.

III grupei priskiriamos mokyklos, jei nors vienai pastato daliai (išskyrus pastato pamatus) reikia kapitalinio remonto.

II grupei priskiriamos mokyklos, jei nors vienai pastato daliai reikia paprastojo remonto.

I grupei priskiriamos renovuotos mokyklos.

Jei mokykla nepritaikyta mokslieviams su vežimėliais, o joje mokosi tokių vaikų, ji priskiriama III grupei, išskyrus tą atvejį, jei ji pagal pastato dalių būklę jau yra priskirta IV grupei.

5.3. Geografinė padėtis

Mokyklos tipas	Vietovė, kurioje yra mokykla (pagal „mokinio krepšelio“ metodiką)	Atstumas (km) iki artimiausios mokyklos pradinį išsilavinimą teikiančios mokyklos	Kelio kategorija	Atstumas (km) iki artimiausios pagrindinį išsilavinimą teikiančios mokyklos	Kelio kategorija	Atstumas (km) iki artimiausios vidurinį išsilavinimą teikiančios mokyklos	Kelio kategorija	Mikrorajono, kuriame yra mokykla, padėtis	Mokinų, kuriems einant į mokyklą ar iš jos reikia pereiti jūdrią gatvę, procentas	Įvairių transporto rūšių maršrutų, einančių pro mokyklą, skaičius	Patogi mokyklos geografinė padėtis	Nepatogi mokyklos geografinė padėtis		
1	2	3	4	5	6	7	8	miesto centras	miesto pakraštys	priemiestis	12	13	14	15

9–13 skiltis pildo tik miesto mokyklos. Savivaldybės administracijos švietimo padalinys visas mokyklas suskirsto į miesto centro, miesto pakraščio ir priemiesčio mokyklas ir įvertina mokyklos geografinę padėtį.

3 priedas. Patarimai dėl mokyklų žemėlapių rengimo

Rengiant Bendruosius planus žemėlapiai padeda vaizdžiai ir prieinamai grupuoti bei pateikti surinktą informaciją. Beveik kiekvieną surinktą informaciją galima pateikti žemėlapiuose. Darbo grupės, atsižvelgdamos į konkrečias sąlygas ir tradicijas savo savivaldybėje, nutaria, kurią informaciją teiks žemėlapiuose, o kurią – įvairiose lentelėse, grafikuose ar diagramose. Žemėlapis turi būti informatyvus ir aiškus, todėl labai svarbu gerai apgalvoti rodiklius, tapsiančius konkretaus žemėlapio pagrindu, bei tuos rodiklius žyminčius sutartinius ženklus. Sutartiniai ženklai – tai grafiniai ženklai, kuriais žemėlapiuose reiškiamas jų turinys. Sutartiniai ženklai gali būti:

plotiniai (padėtimi ir ribomis atitinka kartografuojamo objekto vaizdą ar reiškinio paplitimo arealą – pavyzdžiui, mokyklos aptarnaujama teritorija. Plotiniai sutartiniai ženklai yra spalvos, tam tikras brūkšniavimas, taškavimas ar kitoks išmarginimas tolygiai išdėstytais ženkleliais);

linijiniai (vienodo pločio, piešinio ir spalvos linija, žyminti objektus, kurių plotis per mažas, kad būtų galima jį parodyti žemėlapyje proporcingai masteliui – pavyzdžiui, kelias, kuriuo moksleiviai vyksta į (iš) mokyklos, moksleivių judėjimo iš vieno mokyklos tipo į kitą kryptys, mokyklos aptarnaujamos ribos ir pan.);

nemasteliniai (ženklai, kurių dydis neatitinka jokio kartografuojamo objekto matmens, sumažinto pagal žemėlapio mastelį. Jais vaizduojami objektai, kurių ilgis ir plotas yra per maži, kad būtų galima juos pavaizduoti žemėlapyje pagal mastelį, taip pat procesai, reiškiniai, kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai, tiesiogiai nesiejami su tam tikru paviršiaus tašku. Pavyzdžiui, mokyklos vieta žemėlapyje, mokyklos tipas, moksleivių skaičius vienam pedagogui toje mokykloje ir pan.). Nemasteliniai sutartiniai ženklai būna:

- geometriniai (pavyzdžiui, geometrinės figūros, pažyminčios tam tikrus mokyklų tipus);
- raidiniai (pavyzdžiui, raidės, rodančios, kad konkrečioje mokykloje moksleivių skaičius mažėja arba didėja);
- vaizdiniai (piešiniai simboliai, pavyzdžiui, žymintys mokyklos pastato būklę ar tam tikrus mokyklų tipus);
- diagraminiai (vaizduoja objekto struktūrą ar proceso dinamiką, pavyzdžiui, įvairius konkrečios mokyklos pasiekimus ar statistines charakteristikas).

Sutartinio ženklo reikšmę kartais turi ir žemėlapio įrašo šriftas. Pavyzdžiui, miesto mokyklų pavadinimai rašomi vienu šrifru, kaimo – kitu, ekonomiškai šilumą naudojančių mokyklų pavadinimai – didžiosiomis raidėmis, neekonomiškai – mažosiomis.

Būtina žemėlapio dalis – jo legenda (tame žemėlapyje naudotų sutartinių ženklų aiškinimas).

Darbo grupės taip pat nutaria, kokiais sutartiniais ženklais išreikš surinktą informaciją. Vieną ir tą pačią informaciją galima išreikšti skirtingais sutartiniais ženklais.

Tikslinga būtų rengiant mokyklų tinklo žemėlapius juos grupuoti pagal pateikiamą informaciją:

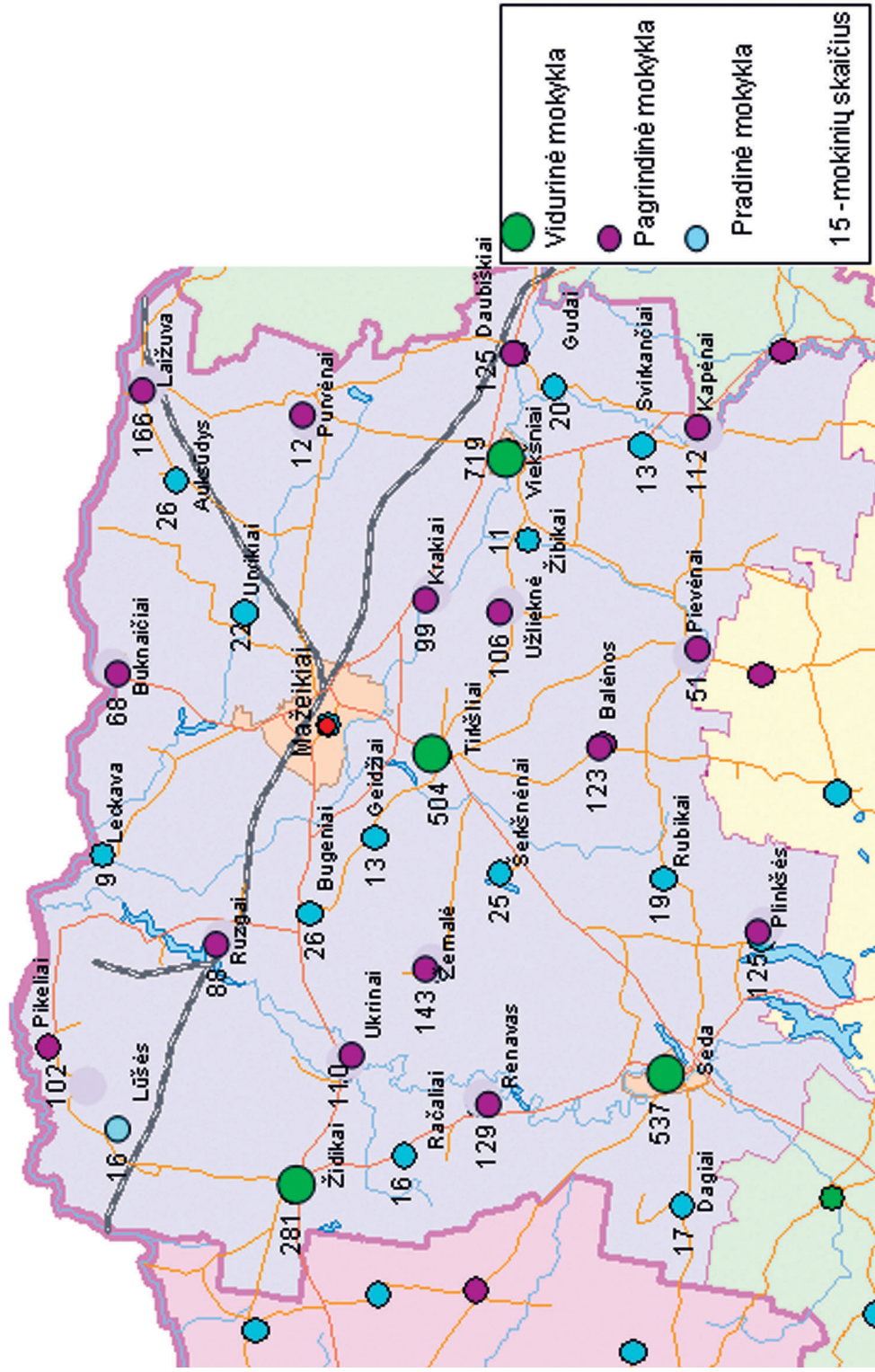
- informacija apie mokinius – mokinių skaičių mokyklose Bendrojo plano rengimo metu, vidutinį mokinių skaičių klasės komplekte, mokinių skaičiaus kitimą mokykloje 2007/2008 bei 2011/2012 m. m.;
- informacija apie pastatus – pastatų būklė, kabinetų ir patalpų atitiktis mokyklos tipui, pastatų užpildymas Bendrojo plano rengimo metu, 2007/2008 bei 2011/2012 m. m.;
- informacija apie pedagogus – pedagogų specialistų pasiskirstymas mokyklose, pensinio amžiaus pedagogų pasiskirstymas mokyklose, atestuotų pedagogų dalis atskirose mokyklose;
- informacija apie finansines išlaidas – mokykloms skiriamos lėšos (moksleivio krepšelio ir aplinkos lėšos), vidutinės vieno moksleivio mokymo išlaidos, tuščios finansuojamos vietos ir kt.;
- jei mieste yra daug mokyklų, gali būti rengiami atskiri žemėlapiai miesto ir rajono mokyklų būklei iliustruoti.

Žemėlapiams rengti rekomenduojame panaudoti kompiuterinę programą – Mokomoji geografinės informacijos sistema Akis-M ir surinktą duomenų bazę.

Parengti žemėlapiai gali būti naudojami spausdintu pavidalu bei kompiuterinėse Microsoft Power Point pateiktyse.

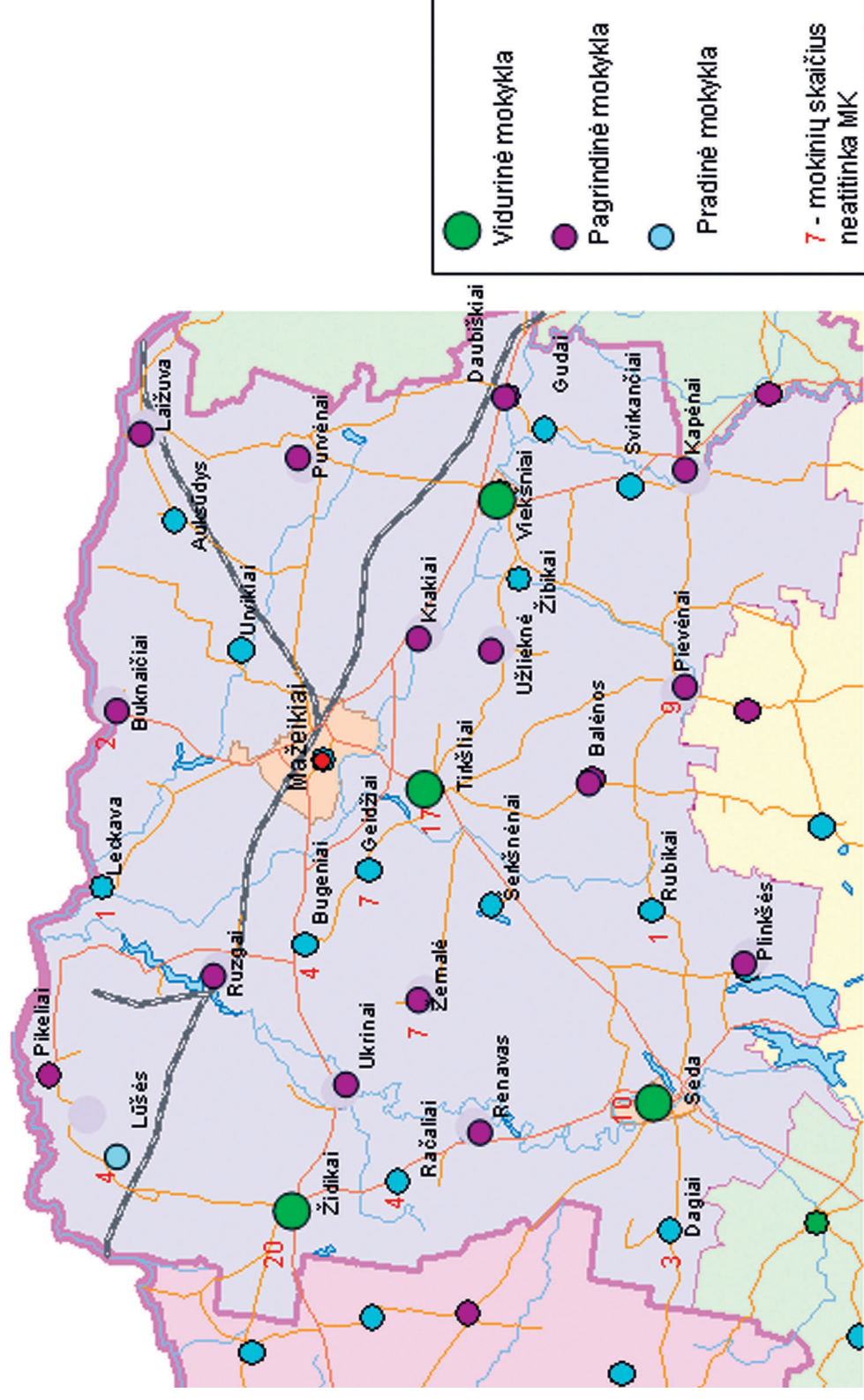
4 priedas. Žemėlapių pavyzdžiai

1. Mokinių skaičius Mažeikių rajono mokyklose 2002/2003 m. m.

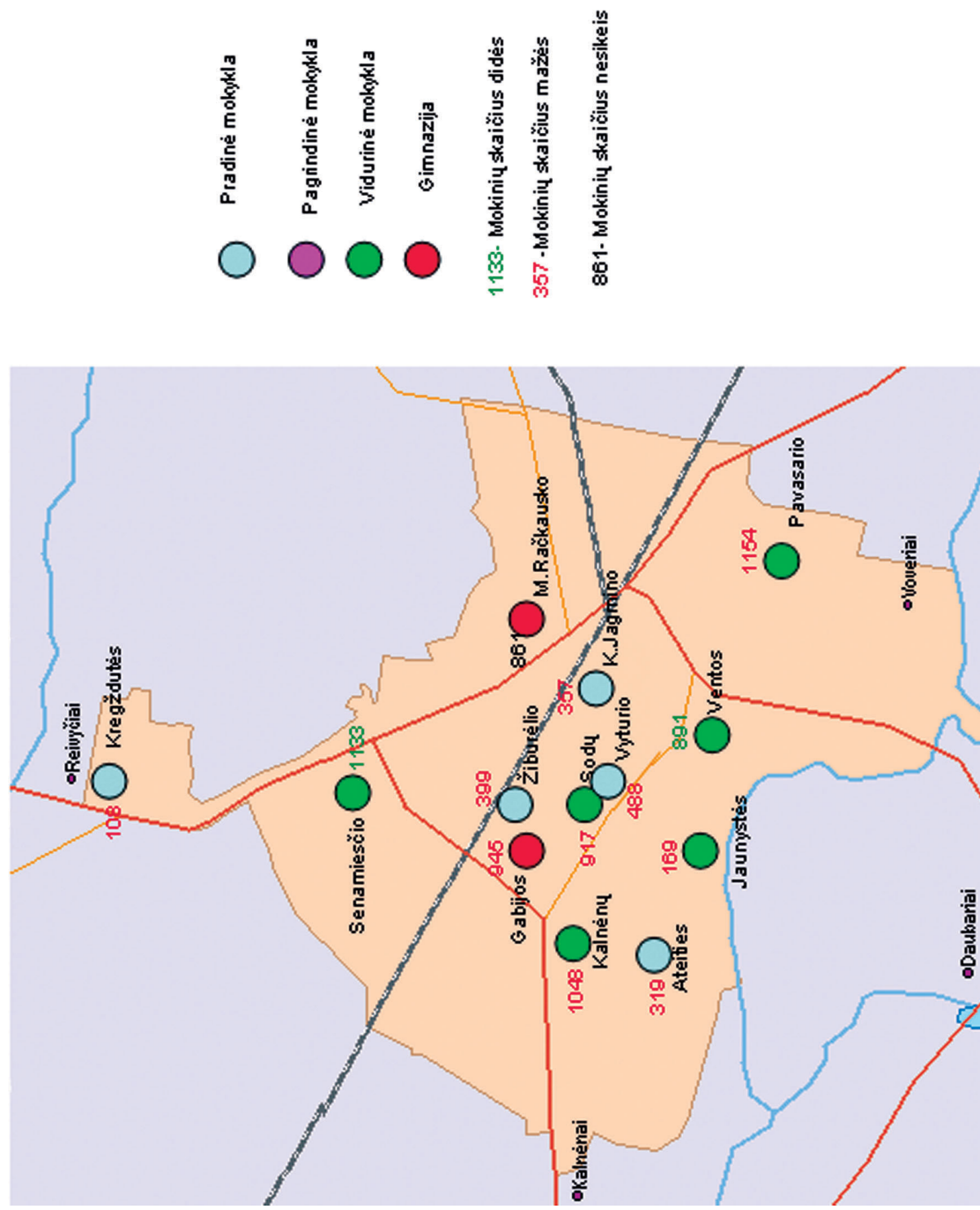

2. Tuščiai finansuojamos vietos Mažeikių rajono mokyklose 2002/2003 m. m.

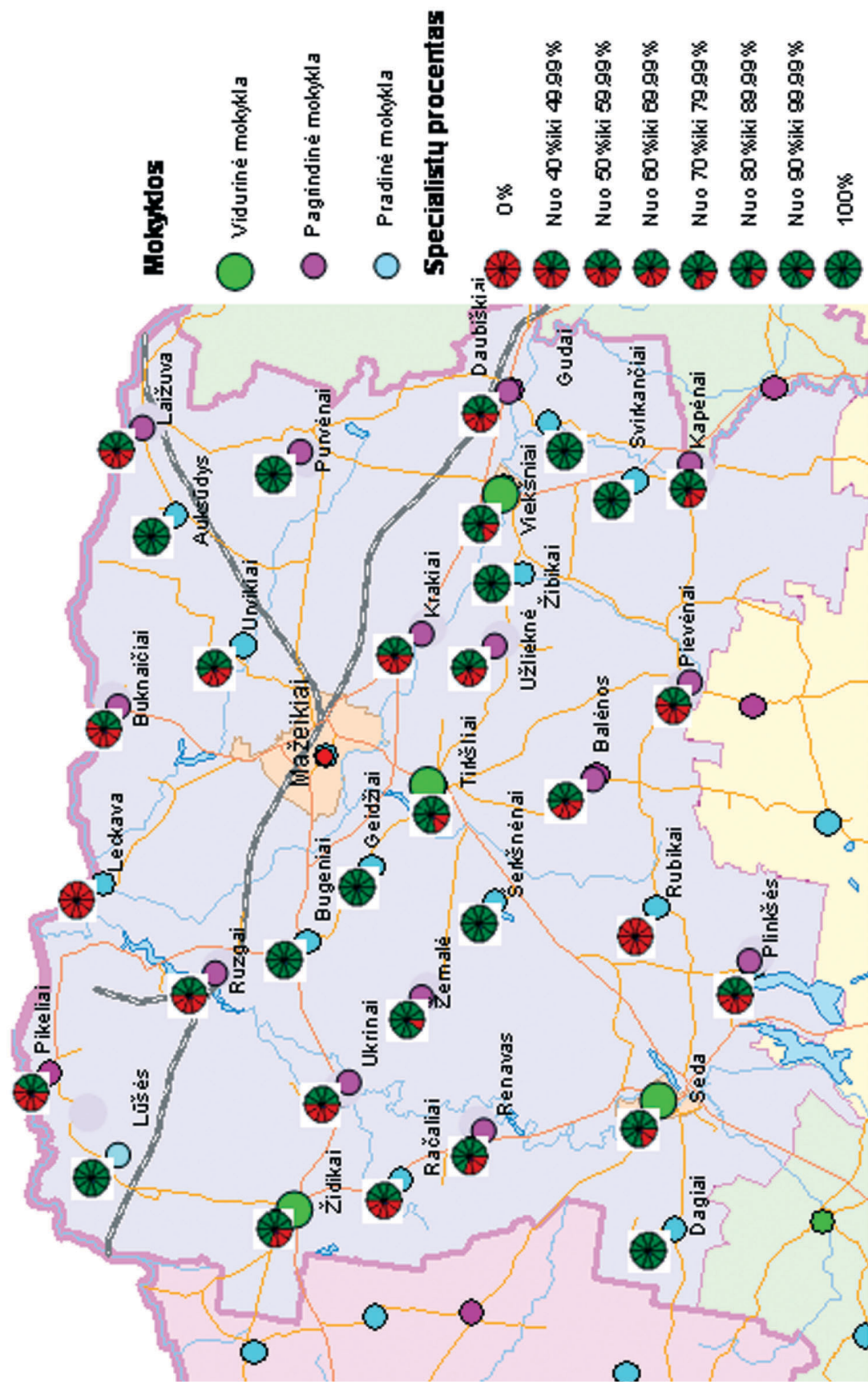

3. Mokinių skaičius Mažeikių miesto mokyklose 2002/2003 m. m.

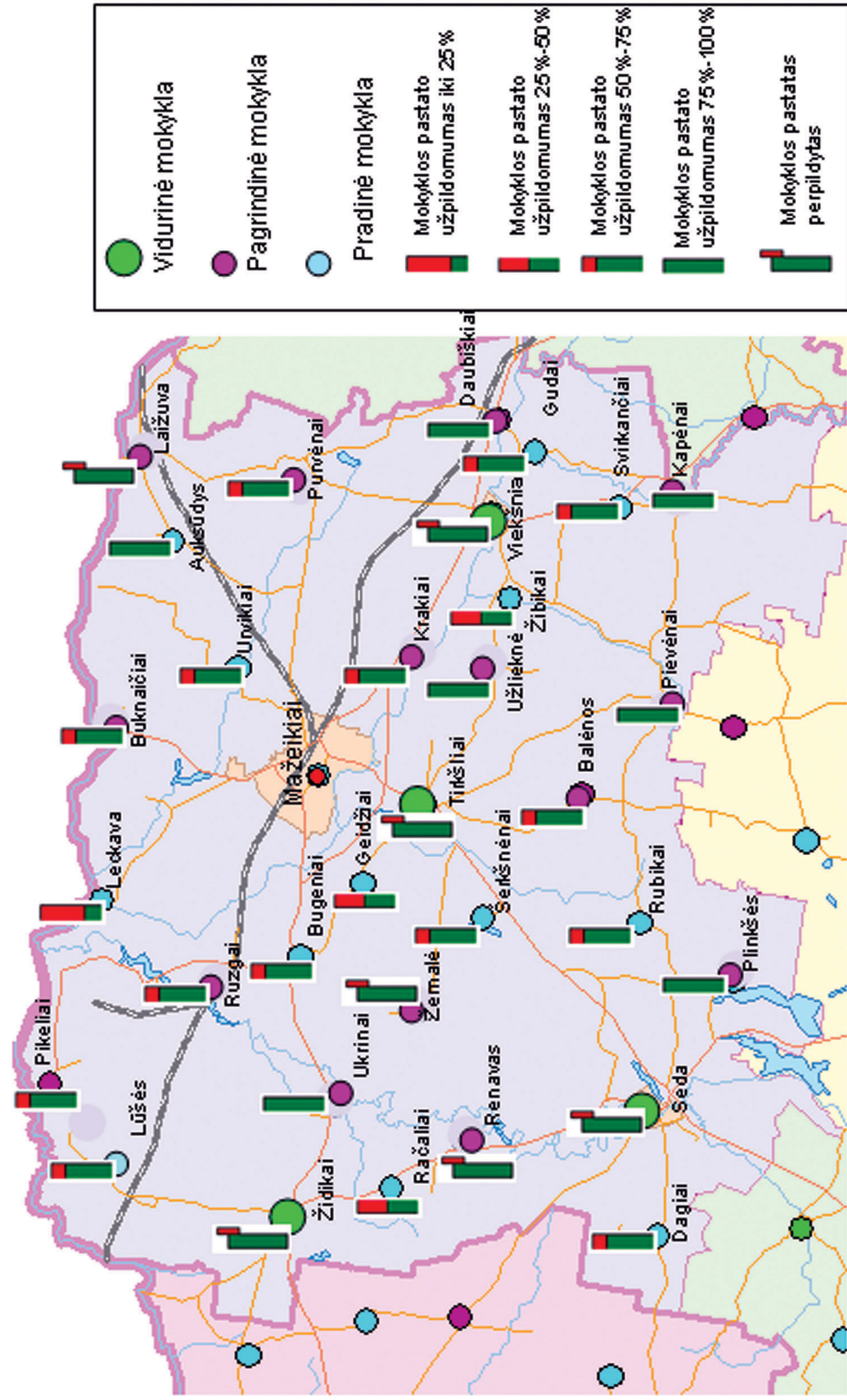

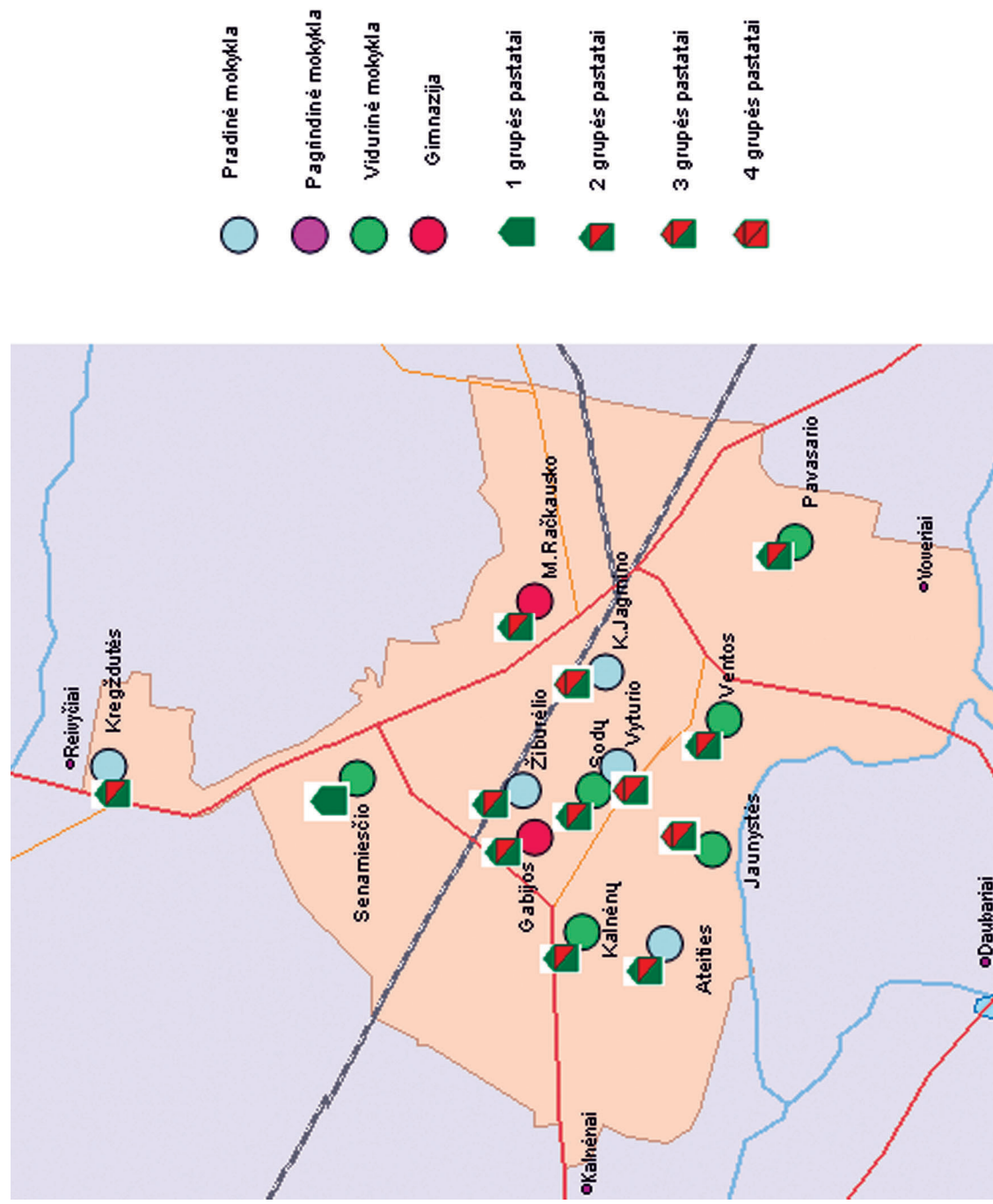
4. Mažeikių rajono mokytojų specialistų pasiskirstymas mokyklose 2002/2003 m. m.

5. Mažeikių rajono mokyklų užpildomumas 2002/2003 m. m.

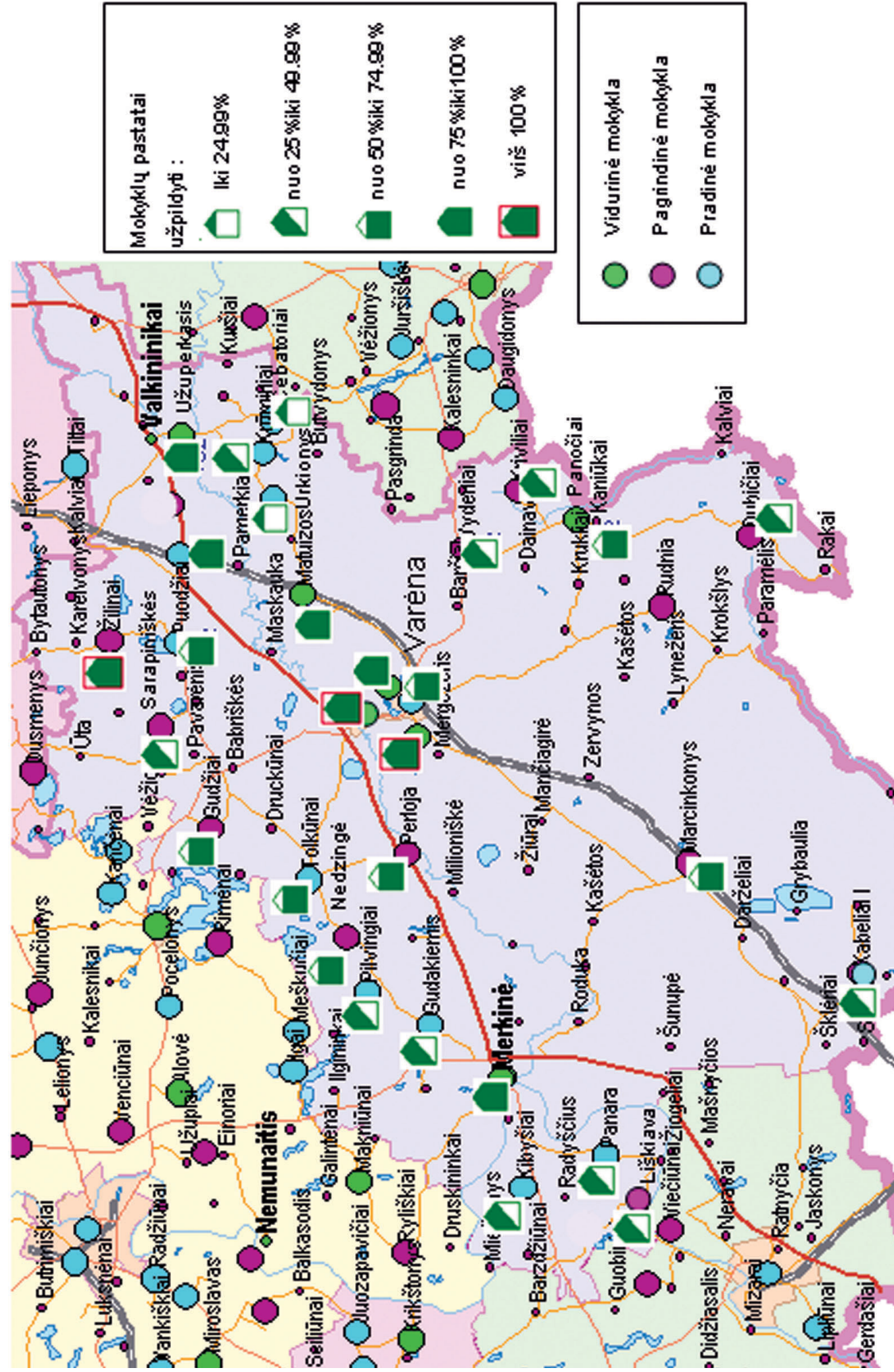

6. Mokinių miesto mokyklų pastatų grupės 2002/2003 m. m.

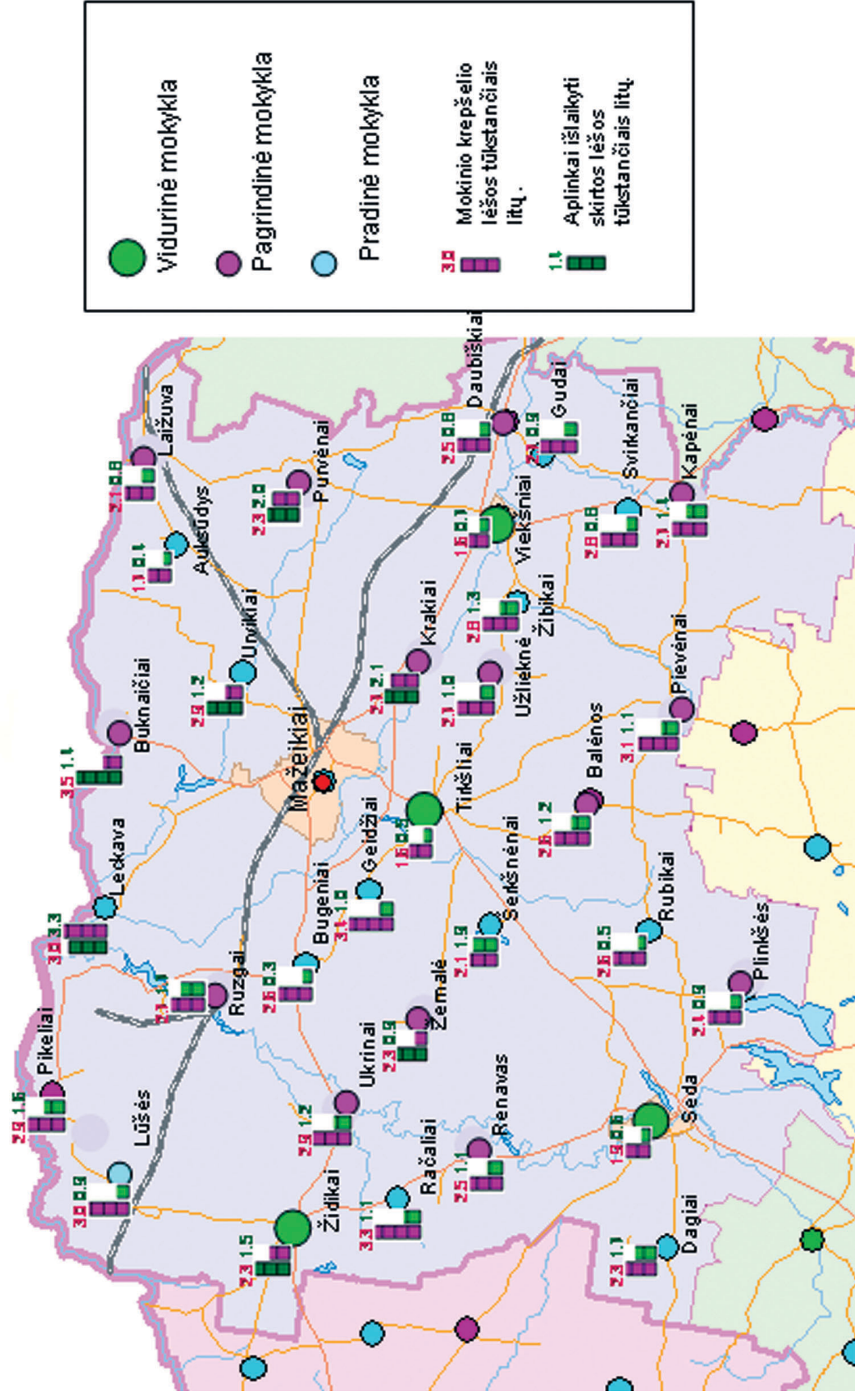

7. Varėnos rajono mokyklų užpildomumas pagal projektinį pajėgumą 2002/2003 m. m.

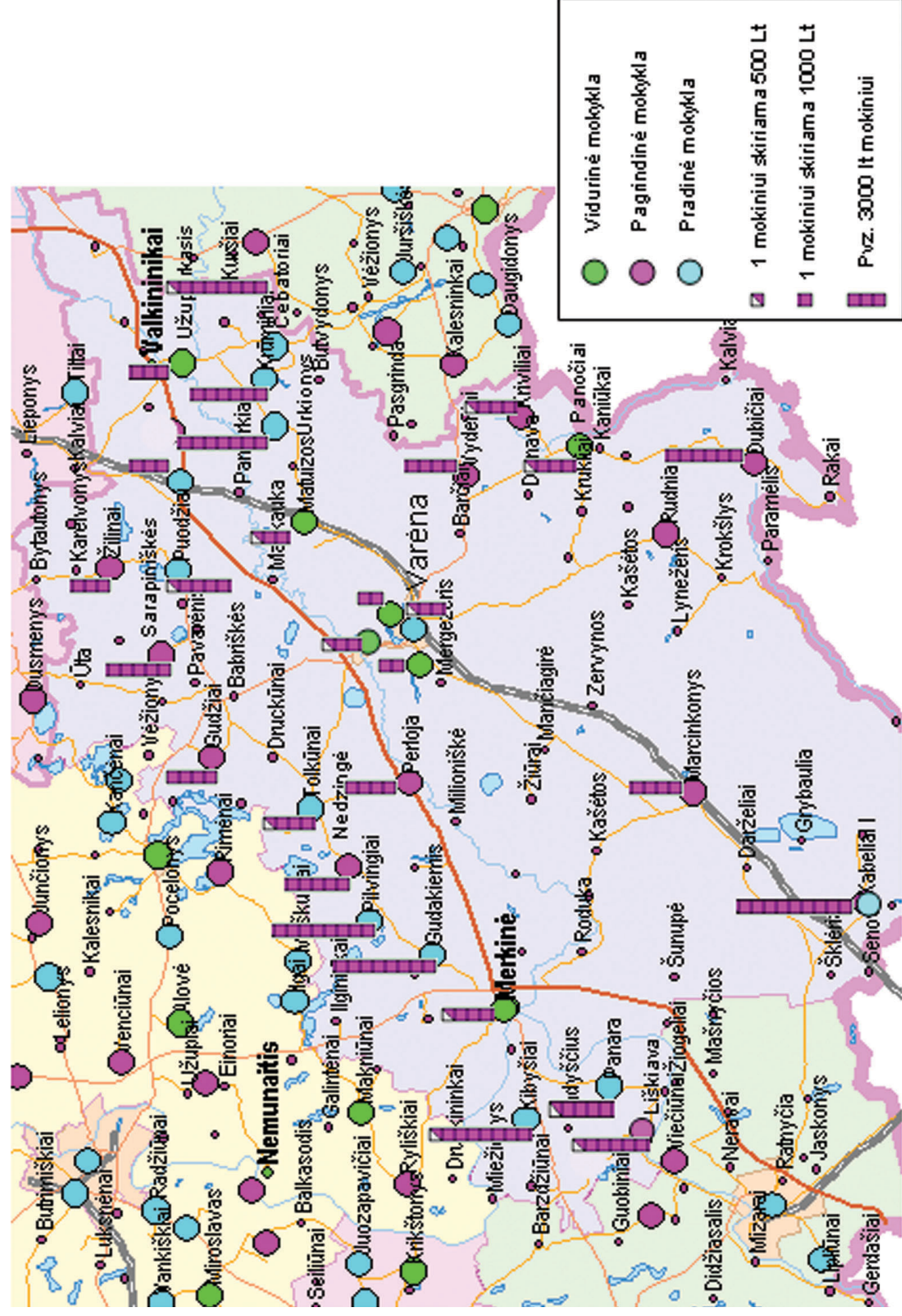

8. Mokinio išlaidymo išlaidos Mažeikių rajono mokyklose 2002 m.

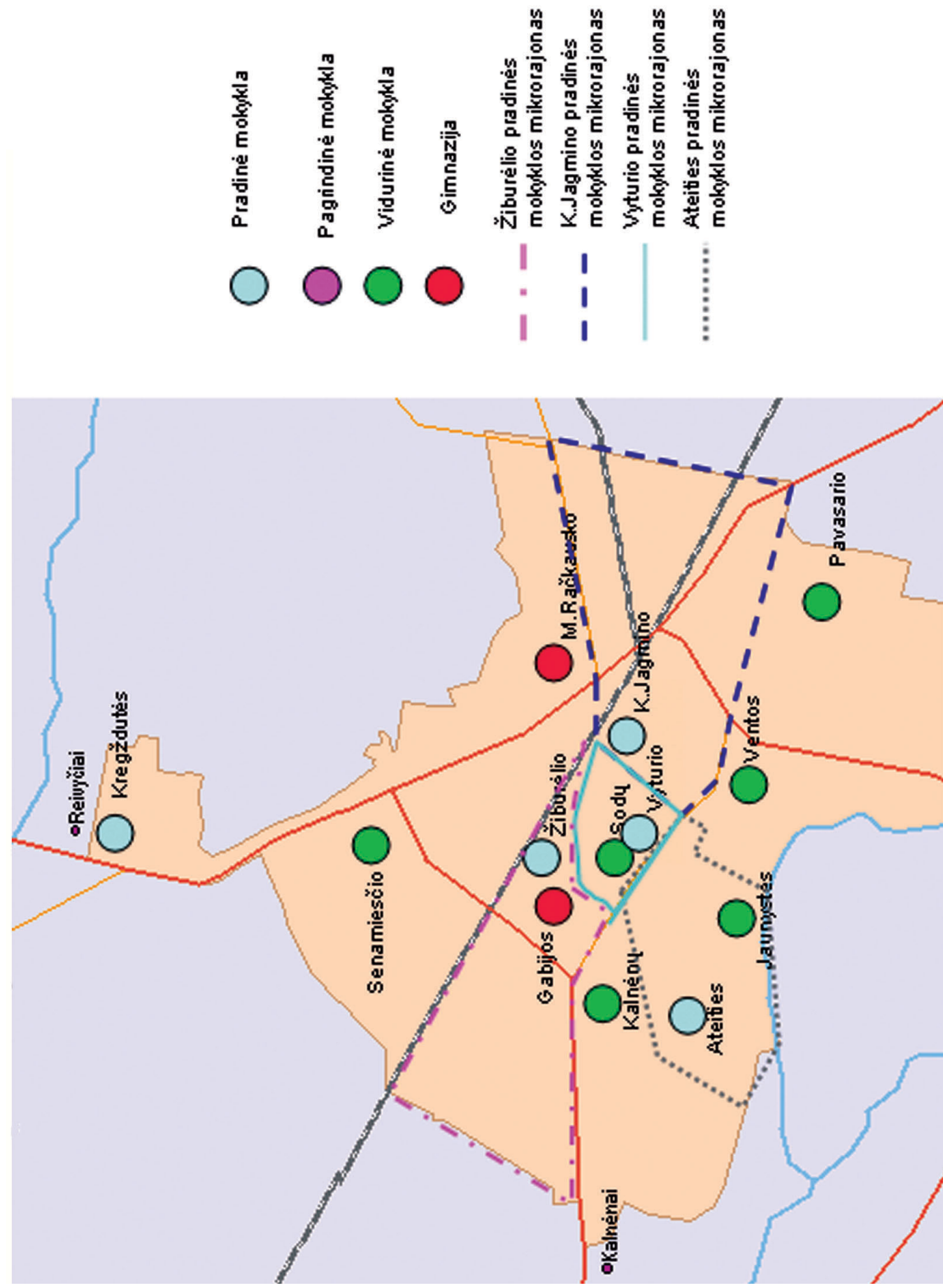

9. Mokinio išlaikymo išlaidos Varėnos rajono mokyklose 2002 m.

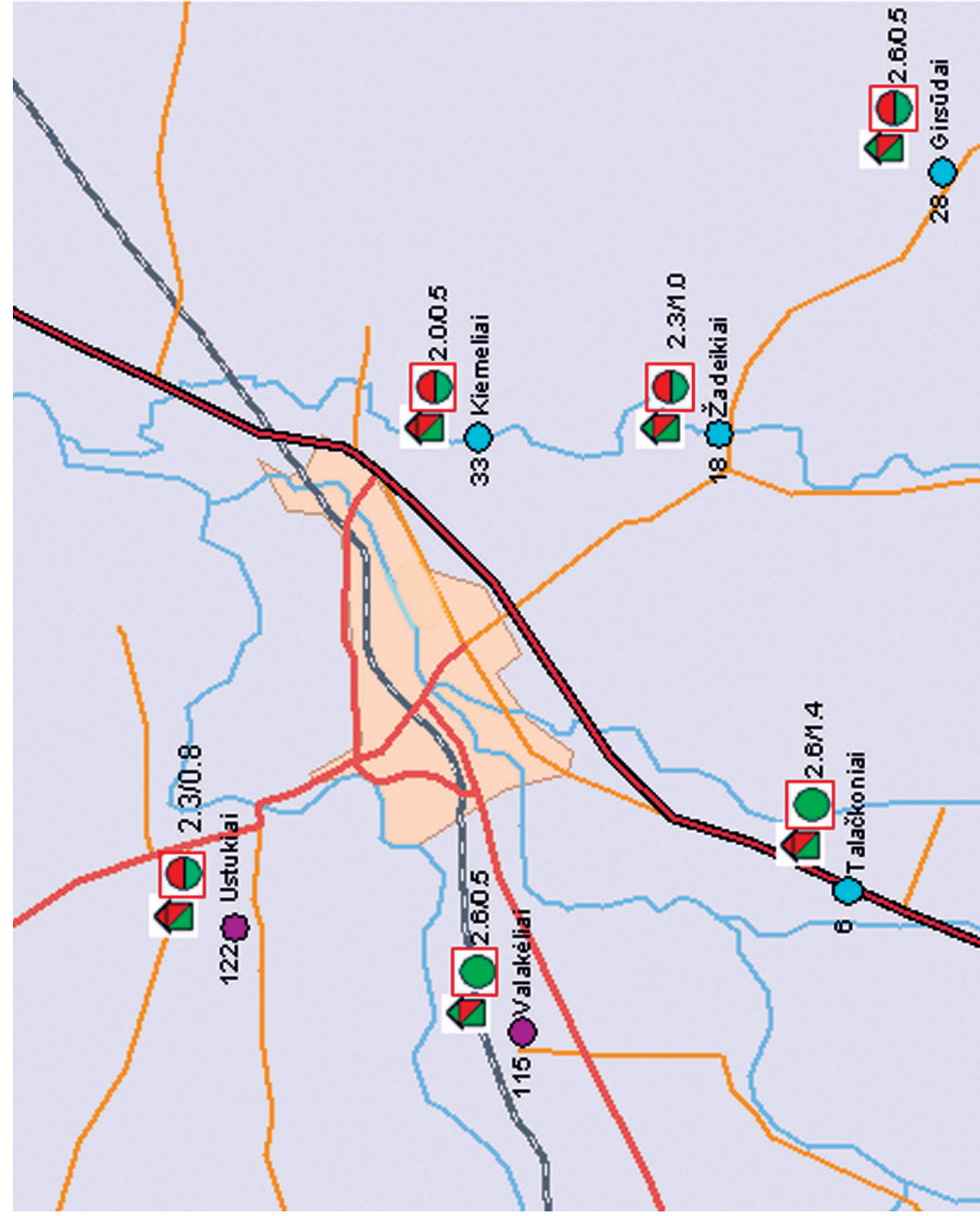

10. Mažeikių miesto pradinių mokyklų mikrorajonai 2002/2003 m. m.

11. Pasvalio priemiestinių mokyklų būklė 2002/2003 m. m.

- 1 grupės pastatai
- 2 grupės pastatai
- 3 grupės pastatai
- 4 grupės pastatai
- Pedagogų dalyko specialistų iki 25%
- Pedagogų dalyko specialistų 25-50%
- Pedagogų dalyko specialistų 50-75%
- Pedagogų dalyko specialistų virš 75%
- Pradinė mokykla
- Pagrindinė mokykla
- Vidurinė mokykla
- Gimnazija
- Darželis-mokykla
- 122 - mokinių skaičius
- 2.60.5 tūkst. litų mokinio išlaikymo išlaidos mokykloje 2002m. MK / Aplinka

12. Varėnos rajono Perlojos–Nedzingės mikrorajono mokyklų būklė 2002/2003 m. m.

